

9.078

DIREKCIJA ZA N. R. HRV
KNJIŽNIC

017-1

LJETOPIS 39.

JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA GODINU 1906.

21 SVEZAK.

U ZAGREBU 1907.

KNJIŽARA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE)
(GJURO TRPINAC).

Dionička tiskara u Zagrebu.

Pokrovitelj.

(Njegovo mjesto za sada nije popunjeno.)

I.

UPRAVA, ODBORI, ČLANOVI.

UPRAVA.

Predsjednik :

TADE SMIČIKLAS.

Predstojnici razredni:

U historičko-filologičkom razredu:

Dr. TOMO MARETIĆ.

U filozofičko-juridičkom razredu:

Dr. FRANJO MARKOVIĆ.

U matematičko-prirodoslovnom razredu:

SPIRO BRUSINA.

Prvi tajnik :

Dr. FRAN VRBANIĆ.

Drugi tajnik i knjižničar:

Dr. AUGUST MUSIĆ.

Arhivar :

TADE SMIČIKLAS.

Privr. ravnatelj Strossmayerove galerije slika:

Dr. JOSIP BRUNŠMID.

Pomoćno osoblje:

Pisar: *Janko Benković.*

Podvornik: *Dragutin Firšt.*

ODBORI.

a) Financijalni:

Dr. FRAN VRBANIĆ.

MILOVAN ZORIČIĆ.

**b) Za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih
spomenika:**

Dr. DANE GRUBER.

VJEKOSLAV KLAJČ.

TADE SMIČIKLAS.

Dr. FERDO ŠIŠIĆ.

c) Za izdavanje starih pisaca hrvatskih:

PERO BUDMANI.

Dr. TOMO MARETIĆ.

Dr. FRANJO MARKOVIĆ.

Dr. AUGUST MUSIĆ.

ARMIN PAVIĆ.

d) Za sabiranje spomenika tradicionalne literature:

Dr. ĐURO ARNOLD.

Dr. DRAGUTIN BORANIĆ.

SPIRO BRUSINA.

Dr. TOMO MARETIĆ.

IVAN MILČETIĆ.

Dr. AUGUST MUSIĆ.

ARMIN PAVIĆ.

TADE SMIČIKLAS.

e) Za galeriju slika :

Dr. JOSIP BRUNŠMID.

SPIRO BRUSINA.

Dr. FRANJO MARKOVIĆ.

Dr. AUGUST MUSIĆ.

TADE SMIČIKLAS.

MILOVAN ZORIČIĆ.

f) Za knjižnicu :

PREDSEDNIK I RAZREDNI PREDSTOJNICI.

ČLANOVI:

(Redom izbora.)

Počasni članovi :

1. DIMITRIJ IVANOVIĆ MENDELEJEV, pravi ruski državni savjetnik, umir. sveučilišni profesor u Petrogradu. (1882., 5. pros.)
2. Dr. ANTONIN FRIČ, umir. profesor češkoga sveučilišta u Pragu. (1893., 12. pros.)
3. NIKOLA TESLA, elektrotehnik u New-Yorku. (1896., 17. pros.)
4. FRANJO BULIĆ, umir. gimn. ravnatelj, ravnatelj arheološkoga muzeja u Spljetu. (1898., 15. pros.)
5. IVAN VITEZ TRNSKI, umirovljen c. i kr. pukovnik i kr. veliki župan u Zagrebu. (1899., 14. pros.)
6. Dr. FRANJO IVEKOVIĆ, kanonik prvostolne crkve zagrebačke. (1901., 12. pros.)

U razredu historičko-filologičkom:*a) Pravi:*

1. Dr. VATROSLAV JAGIĆ, c. kr. dvorski savjetnik, ruski tajni savjetnik, sveučilišni profesor u Beču. (1866., 9. svib.)
2. ARMIN PAVIĆ, umir. predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade u Zagrebu. (1874., 23. stud.)
3. PERO BUDMANI, gimnazijski profesor u Zagrebu. (1883., 21. stud.)
4. NATKO NODILO, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu. (1883., 21. stud.)
5. TADE SMIČIKLAS, umir. sveučilišni profesor u Zagrebu, predsjednik i arhivar. (1883., 21. stud.)
6. Dr. TOMO MARETIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu, predstojnik razreda. (1890., 4. pros.)
7. VJEKOSLAV KLAIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1896., 17. pros.)
8. Dr. AUGUST MUSIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu, drugi tajnik i knjižničar. (1896., 17. pros.)

b) Dopisnici:

1. Dr. LOUIS LEGER, profesor u Collègu de France u Parizu. (1870., 24. stud.)
2. ČEDOMILJ MIJATOVIĆ, srpski kr. poslanik u raspoloženju u Biogradu. (1873., 24. stud.)
3. MILAN Đ. MILIĆEVIĆ, umir. državni savjetnik u Biogradu. (1879., 21. stud.)
4. Dr. AUGUST LESKIEN, sveučilišni profesor u Leipzigu. (1883., 21. pros.)
5. Dr. KONSTANTIN JIREČEK, sveučilišni profesor u Beču. (1889., 27. stud.)

6. FEODOR I. USPENSKI, ravnatelj ruskoga arheologiškoga instituta u Carigradu. (1890., 7. pros.)
7. TIMOFEJ D. FLORINSKI, sveučilišni profesor u Kijevu. (1890., 7. pros.)
8. JOSIP JELČIĆ, profesor pomorske akademije u Trstu. (1893., 12. pros.)
9. IVAN MILČETIĆ, gimnazijski profesor u Varaždinu. (1893., 12. pros.)
10. DR. MILAN VITEZ REŠETAR, sveučilišni profesor u Beču. (1896., 17. pros.)
11. MARCEL KUŠAR, gimnazijski profesor u Zadru. (1896., 17. pros.)
12. DR. ERNST MUKA, gimnazijski profesor u Freibergu u Saskoj. (1896., 17. pros.)
13. DR. MATIJA MURKO, sveučilišni profesor u Gracu. (1897., 16. pros.)
14. DR. STANISLAV SMOLKA, c. kr. dvorski savjetnik, umir. sveučilišni profesor i bivši generalni tajnik akademije znanosti u Krakovu. (1898., 15. pros.)
15. DR. IVAN ŠIŠMANOV, bugarski ministar prosvjete u Sofiji. (1898., 15. pros.)
16. DR. JOSIP BRUNŠMID, sveučilišni profesor i ravnatelj zem. arheol. muzeja u Zagrebu. (1899., 14. pros.)
17. MAKSO PLETERŠNIK, umir. gimnazijski profesor u Ljubljani. (1899., 14. pros.)
18. DR. LJUBOMIR MILETIĆ, sveučilišni profesor u Sofiji. (1900., 13. pros.)
19. RUDOLF STROHAL, realno-gimnazijski ravnatelj u Karlovcu. (1901., 12. pros.)
20. DR. DANE GRUBER, gimnazijski profesor i priv. docent u Zagrebu. (1901., 12. pros.)
21. DR. LUKA JELIĆ, profesor bogoslovije u Zadru. (1902., 11. pros.)

22. Dr. ĐURO POLÍVKA, sveučilišni profesor u Pragu. (1903., 10. pros.)
23. Dr. FERDO ŠIŠIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903., 10. pros.)

U razredu filozofiĉko-juridiĉkom :

a) Pravi :

1. Dr. BALTAZAR BOGIŠIĆ, umirovljen profesor odeskoga sveučilišta, ruski tajni savjetnik, umirovljen crnogorski ministar pravde u Parizu. (1867., 25. srp.)
2. Dr. JAROMIR HANEL, c. kr. dvorski savjetnik, sveučilišni profesor u Pragu. (1874., 23. stud.)
3. Dr. FRANJO MARKOVIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu, predstojnik razreda. (1876., 20. stud.)
4. Dr. FRAN VRBANIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu, prvi tajnik. (1886., 21. stud.)
5. MILOVAN ZORIĆIĆ, predstojnik kr. zemaljskoga statistiĉkog ureda u Zagrebu. (1893., 12. pros.)
6. Dr. ĐURO ARNOLD, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1899., 14. pros.)
7. Dr. ANTUN BAUER, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1899., 14. pros.)

b) Dopisnici :

1. Dr. HERMENEGILD vitez JIREČEK, umirovljen odsjeĉni predstojnik u ministarstvu za bogoštovlje i nastavu u Beĉu. (1867., 25. srp.)
2. Dr. MARIJAN DERENĆIN, umirov. predstojnik odjela za pravosuđe kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade i odvjetnik u Zagrebu. (1889., 27. stud.)

U razredu matematiĉko-prirodoslovnom :

a) Pravi :

1. SPIRO BRUSINA, umirovljen sveučilišni profesor u Zagrebu, predstojnik razreda. (1874., 23. stud.)

2. Dr. KARLO ZAHRADNIK, c. kr. dvorski savjetnik, profesor češke politehnike u Brnu. (1882., 5. pros.)
3. Dr. GUSTAV JANEČEK, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1887., 7. pros.)
4. Dr. VINKO DVOŘÁK, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1887., 7. pros.)
5. Dr. MIŠO KIŠPATIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1887., 7. pros.)
6. Dr. ANDRIJA MOHORVIČIĆ, realno-gimnazijski profesor i privatni docent u Zagrebu. (1898., 15. pros.)
7. Dr. VLADIMIR VARIČAK, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1903., 10. pros.)

b) Dopisnici :

1. Dr. FRANJO VEJDOVSKÝ, sveučilišni profesor u Pragu. (1885., 16. pros.)
2. JOVAN ŽUJOVIĆ, sveučilišni profesor u Biogradu. (1886., 16. pros.)
3. NIKOLAJ ALEKSANDROVIĆ MENŠUTKIN, sveučilišni profesor u Petrogradu. (1886., 16. pros.)
4. ĐURO ZLATARSKI, sveučilišni profesor u Sofiji. (1890., 4. pros.)
5. Dr. DRAGUTIN KRAMBERGER-GORJANOVIĆ, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1891., 7. pros.)
6. Dr. C. LE PAIGE, sveučilišni profesor u Liègeu. (1891., 7. pros.)
7. SIMA LOZANIĆ, srpski kr. poslanik u raspoloženju u Biogradu. (1894., 12. pros.)
8. Dr. DAVID SEGEN, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1894., 12. pros.)
9. Dr. ANTUN HEINZ, sveučilišni profesor u Zagrebu. (1897., 16. pros.)
10. Dr. MIHAJLO PETROVIĆ, sveučilišni profesor u Biogradu. (1897., 16. pros.)

11. Dr. JOVAN CVIJIC, sveučilišni profesor u Biogradu. (1903., 10. pros.)
12. Dr. JURAJ MAJČEN, realno-gimnazijski profesor i priv. docent u Zagrebu. (1903., 10. pros.)
13. FERDINAND SEIDL, gimn. profesor u Gorici. (1903., 10. pros.)
14. Dr. BOGDAN GAVRILOVIĆ, sveučilišni profesor u Biogradu. (1905., 14. pros.)
15. PETAR S. PAVLOVIĆ, gimnazijski profesor i čuvar prirodopisnoga muzeja u Biogradu. (1905., 14. pros.)
16. Dr. MILORAD JOVIČIĆ, profesor u vojnoj akademiji u Biogradu. (1905., 14. pros.)

Umrli članovi :

Pokrovitelj :

Josip Juraj Strossmayer, biskup bosanski i srijemski itd., pokrovitelj Akademije od g. 1867—1905., 8. travnja 1905. u Đakovu.

Počasni :

1. Dr. *Jan Emanuel Purkinč*, sveučilišni profesor, 29. srp. 1869. u Pragu.
2. Dr. *August Schleicher*, sveučilišni profesor, 17. pros. 1869. u Jeni.
3. Dr. *Franjo Palacký*, češki historiograf, 26. svib. 1870. u Pragu.
4. *Karlo Jaromir Erben*, praški arhivar, 21. listop. 1871. u Pragu.
5. *Mihajlo Petrović Pogodin*, ruski drž. savjetnik i sveučilišni profesor, 20. pros. 1876. u Moskvi.
6. *Jovan Gavrilović*, bivši srpski regent, 10. kolov. 1877. u Biogradu.
7. *Roberto Visiani*, senator talijanski i sveučilišni profesor, 4. svib. 1878. u Padovi.
8. *Ismael Ivanović Sreznovski*, sveučilišni profesor, 20. velj. 1880. u Petrogradu.
9. Dr. *Ami Boué*, geolog, 2. stud. 1881. u Beču.
10. *Aleksandar Vaclav Maciejowski*, sveučilišni profesor, 10. velj. 1883. u Varšavi.

11. *Ivan Kukuljević Sakcinski*, umir. veliki župan, 1. kolov. 1889. u Puhakovcu.
12. Dr. *Franjo Miklošić*, umir. sveučilišni profesor, 7. ož. 1891. u Beču.
13. *Stjepan Schulzer Muggenburški*, umir. c. kr. satnik, 5. velj. 1892. u Vinkovcima.
14. *Jakub Karlović Grot*, ruski tajni savjetnik i potpredsjednik ruske akademije nauka, 6. lip. 1893. u Petrogradu.
15. Dr. *Dionizije Stur*, ravnatelj c. kr. geologiškoga zavoda, 9. list. 1893. u Beču.
16. *Ivan K. Rossi*, commendatore, predstojnik vatikanskih muzeja, 10. ruj. 1894. u Rimu.
17. *Aristo Aristović Kunik*, c. ruski tajni savjetnik i akademik, 30. siječ. 1899. u Petrogradu.
18. *Fra Grga Martić*, isluženi provincijal reda oo. Franjevača, 30. kolovoza 1905. u Kreševu.

U razredu historičko-filologičkom:

a) Pravi:

1. *Ivan Berčić*, profesor, 14. trav. 1870. u Zadru.
2. *Fran Kurelac*, književnik, 18. lip. 1874. u Zagrebu.
3. *Matija Mesić*, sveučilišni profesor, 5. pros. 1878. u Zagrebu.
4. Dr. *Đuro Daničić*, profesor velike škole u Biogradu, 15. stud. 1882. u Zagrebu.
5. Dr. *Lavoslav Geitler*, sveučilišni profesor u Zagrebu, 2. lip. 1885. kod Beča.
6. Dr. *Franjo Rački*, opat i kanonik prvostolne crkve zagrebačke, 13. velj. 1894. u Zagrebu.
7. *Šime Ljubić*, umirov. ravnatelj arheolog. muzeja u Zagrebu, 19. listop. 1896. u Starom gradu na Hvaru.
8. *Matija Valjarec*, umirovljen gimnazijski profesor, 15. ož. 1897. u Zagrebu.
9. Dr. *Petar Matković*, umir. zagr. sveučilišni profesor, 26. ož. 1898. u Beču.
10. Dr. *Franjo Maixner*, kr. zem. nadzornik za srednje škole, 2. ož. 1903. u Zagrebu.
11. Dr. *Milivoj Šrepel*, sveučilišni profesor, 23. veljače 1905. u Zagrebu.
12. *Ivan Tkalčić*, nadarbenik prvostolne crkve zagrebačke, 11. svibnja 1905. u Zagrebu.

b) *Dopisnici:*

1. *Vinko Pacel*, tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 1870. u Karlovcu.
2. *Ivan Erazmo Vocel*, sveučilišni profesor, 17. ruj. 1871. u Pragu.
3. *Aleksandar F. Gilferding*, drž. podtajnik ruskoga ministarstva, 1872. u Petrogradu.
4. *Kapiton Nevostrujev*, prof. duh. akademije, 1873. u Moskvi.
5. Dr. *Janko Šafarik*, član državnoga savjeta, 20. srp. 1876. u Biogradu.
6. *August Bielowski*, historiograf, 10. stud. 1876. u Lavovu.
7. *Sergij Mihajlovič Solovjev*, ruski tajni savjetnik, sveučilišni profesor, 16. listop. 1879. u Moskvi.
8. *A. A. Kotljarevski*, sveučilišni profesor, 11. listop. 1881. u Kijevu.
9. *Nikola Ivanović Kostomarov*, član arheografske komisije, 19. trav. 1885. u Petrogradu.
10. *Aleksandar Vasiljevič Gorski*, rektor duh. akademije, 23. listop. 1885. u Moskvi.
11. *Petar Aleksijević Lavrovski*, školski popečitelj, 19. velj. 1886. u Petrogradu.
12. *Josip Jireček*, umirovljen c. kr. austrijski ministar za bogoštovlje i nastavu, predsjednik češkoga učenoga društva u Pragu, 25. stud. 1888.
13. *Radoslav Lopašić*, umirovljen tajnik kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 25. trav. 1893. u Zagrebu.
14. Dr. *Ivan Broz*, gimnazijski profesor, 25. pros. 1893. u Zagrebu.
15. *A. Pavinski*, sveučilišni profesor, 26. kolov. 1896. u Varšavi.
16. Dr. *Ivan Črnčić*, natpop. sv. Jeronima u Rimu, 7. siječ. 1897. u Rimu.
17. O. *Euzebij Fermendžin*, analista reda oo. Franjevaca, 25. lip. 1897. u Našicama.
18. *Nikifor Dučić*, arhimandrit, 6. ož. 1900. u Biogradu.
19. Dr. *Ernst Dümmler*, umir. sveučilišni profesor u Berlinu, 11. ruj. 1902. u Friedrichsrodi.
20. *Pera P. Đorđević*, umir. državni savjetnik i senator u Biogradu, 18. stud. 1902. u Biogradu.
21. *Jan Karłowicz*, bivši urednik „Wisła“, 14. lip. 1903. u Varšavi.
22. *Martin Hattala*, umir. sveučilišni profesor, 11. pros. 1903. u Pragu.
23. Dr. *Vačlav V. vitez Tomek*, umirov. sveučilišni profesor, 12. lipnja 1905. u Pragu.

24. Dr. *Grgur Krek*, umir. sveučilišni profesor, 2. kolovoza 1905. u Gracu.
25. *Ilarion Rurac*, arhimandrit, 21. kolovoza 1905. u Geteggu.
26. *Marin Drinov*, sveučilišni profesor, 14. ož. 1906. u Harkovu.
27. *Aleksandar N. Veselovski*, sveučilišni profesor, 23. listop. 1906. u Petrogradu.
28. *Luka Zore*, upravitelj gimnazije, 9. pros. 1906. na Cetinju.

U razredu filozofičko-juridičkom :

a) Pravi :

1. Dr. *Božidar Petranović*, c. kr. dvorski savjetnik i prisjednik prizivnoga suda u Zadru, 12. ruj. 1874. u Mlecima.
2. Dr. *Jovan Subotić*, odvjetnik, 28. siječ. 1886. u Zemunu.
3. *Janko Jurković*, odsječni savjetnik kod kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, 20. ož. 1889. u Zagrebu.
4. *Adolfo Veber*, kanonik prvostolne crkve zagr., 6. kolov. 1889. u Zagrebu.
5. Dr. *Mirko Šuhaj*, prisjednik kr. stola sedmorice, 30. stud. 1889. u Bodimpešti.
6. Dr. *Blaž Lorković*, sveučilišni profesor, 17. velj. 1892. u Zagrebu.
7. *Mirko Bogović*, umir. kr. ministarski savjetnik, 4. svib. 1893. u Zagrebu.
8. Dr. *Pavlo Muhić*, umirovljen predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 17. listop. 1897. u Zagrebu.
9. Dr. *Kosta Vojnović*, umir. profesor zagr. sveučilišta, 20. svib. 1903. u Dubrovniku.

b) Dopisnici :

1. *Miloš Popović*, pisac, 8. kolov. 1879. u Biogradu.
2. *Medo knez Pucić*, vlastelin, 1. srp. 1882. u Dubrovniku.
3. Dr. *Romuald Hube*, ruski pravi tajni savjetnik i senator, 10. list. 1890. u Varšavi.
4. Dr. *Gustav Wenzel*, umirovljen sveučilišni profesor i član velikaške kuće ugarske, 24. stud. 1891. u Budimpešti.
5. *Vaclav Brandl*, zem. arhivar, 5. pros. 1901. u Brnu.
6. *Matija Ban*, umir. činovnik u ministarstvu spoljašnjih djela, 14. ož. 1903. u Biogradu.
7. *Luka Zima*, umir. gimnazijski profesor, 16. ožujka 1906. u Varaždinu.

U razredu matematičko-prirodoslovnom :*a) Pravi :*

1. *Živko Vukasović*, školski nadzornik kod vlade za hrvatsko-slavonsku Krajinu, 10. kolov. 1874. u Zagrebu.
2. Dr. *Janez Bleiweis*, predsjednik Matice slovenske, 22. stud. 1881. u Ljubljani.
3. Dr. *Josip Šloser-Klekovski*, odsječni savjetnik kod kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, 28. travnja 1882. u Zagrebu.
4. *Ljudevit Vukotinović*, umirovljen veliki župan, 17. ož. 1893. u Zagrebu.
5. Dr. *Đuro Pilar*, sveučilišni profesor, 19. svib. 1893. u Zagrebu.
6. Dr. *Bogoslav Šulek*, tajnik Akademije, 30. stud. 1895. u Zagrebu.
7. *Josip Torbar*, umir. realni ravnatelj, 26. srp. 1900. u Zagrebu.

b) Dopisnici :

1. *Franjo Erjavec*, realni profesor, 13. siječ. 1887. u Gorici.
2. Dr. *J. Pančić*, profesor velike škole u Biogradu. 7. ož. 1888. u Biogradu.
3. Dr. *E. Weyr*, sveučilišni profesor, 4. pros. 1893. u Beču.
4. Dr. *Bogoslav pl. Jiruš*, sveučilišni profesor, 16. stud. 1901. u Pragu.
5. Dr. *Franjo Studnička*, c. kr. dvorski savjetnik, sveučilišni profesor, 21. velj. 1903. u Pragu.
6. Dr. *Eduard Weyr*, c. kr. dvorski savjetnik, profesor češke politehnike, 23. srp. 1903. u Pragu.
7. Dr. *Šimun Šubic*, umir. sveučilišni profesor, 27. srp. 1903. u Gracu.
8. *Dimitrije Nešić*, umir. državni savjetnik, 9. svib. 1904. u Biogradu.
9. *Martin Sekulić*, kr. profesor u miru, 14. travnja 1905. u Zagrebu.

II.

RAZREDNE I ODBORSKE SJEDNICE U GODINI 1906.

Sjednice razreda historičko-filologičkoga.

Dne 13. siječnja 1906.

Za razrednoga predstojnika u g. 1906. bira se jedno-glasno dosadašnji predstojnik dr. T. Maretić.

Rasprava dra. A. Musića „Pitanja u hrvatskom ili srpskom jeziku“, čitana u javnom dijelu ove sjednice, prima se za razredni „Rad“.

Izjava čl. dop. I. Milčetića, da je voljan preuzeti uređivanje „Grade“, prima se na znanje uz dodatak, da se ima s njim sklopiti pismen ugovor.

Na prijedlog dra. Maretića odlučuje se, da se rasprava „Извор Миракула славне диве Марпе“ ima piscu P. Popoviću povratiti, jer je rezultate već spo-
menuo u svojoj raspravi „Приповетка о девојци без
руку“ (Biograd 1905.).

Dru. K. Horvatu odlučuje se povratiti prijepis „Pjesama duhovnih Bartolomea Kašića“, da ga iznova s originalom isporedi.

Dru. K. Horvatu doznačuje se na njegovu molbu potpora od 400 K. uz ove uvjete: 1) da u arhivima

rimskima, poglavito u vatikanskom, traži i pobilježuje, gdje ima što važno za historiju hrv. naroda, 2) da koliko igda od toga može dade prepisati, 3) da sve svoje bilješke podnese Akademiji.

Pošto je dr. Aranza poslao i konac svoga prijepisa Kavanjinova „Bogatstva i uboštva“, prima se na prijedlog dra. Maretića i P. Budmanija taj prijepis za zbornik „Starih pisaca“ uz dodatak, da ima prepisivati napisati još i životopis Kavanjinov.

Čita se pismo J. K. Borjanovića iz Zemuna, u kojem javlja, da je sakupio oko 80.000 narodnih riječi, kojih nema ni u Vukovu ni u Ivekovićevu rječniku, pa ih je voljan ustupiti Akademiji te pita za pobliže uslove. Razred odlučuje, neka se pozove, da jedan dio svoje zbirke pošalje na ogled; onda će mu se istom moći dati meritoran odgovor.

Na prijedlog predsjednika T. Smičiklasa odlučuje se g. M. Mažiću u Bakru za njegov rukopis „Slike i naerti za Trsatsku crkvenu povjesnicu“ ponuditi 60 K.

Na prijedlog dra. Musića prima se za razredni „Rad“ rasprava prof. V. Dukata „Institutiones grammaticae Josipa Grigelyja i hrvatske preradbe njihove“.

Na prijedlog predsjednika T. Smičiklasa prihvaća se ponuda V. Jelavića u Parizu, da će za „Starine“ spremiti zbirku pisama Bourdina, prvoga diplom. agenta Francuske u Dubrovniku, iz g. 1611—1618.

Dopisi visoke kr. zem. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, od 30. prosinca 1905. br. 25.433. i 25.434., kojima se Akademiji doznačuje 6000 K. za „Kodeks diplomatski“, a 5000 K. za izdavanje dalmatinskih gradskih statuta, primaju se sa zahvalnošću na znanje uz dodatak, da se oko izdavanja dalmatinskih gradskih statuta ima starati stalni odbor za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika, a pravo- i državoslovni

fakultet kr. sveučilišta Franje Josipa I. ima se pozvati, da izabere 2 do 3 svoja člana, koji će se rečenomu odboru za taj posao priključiti.

Dne 28. veljače 1906.

Iza javnoga dijela sjednice, u kojem je pravi član A. Pavić čitao svoju raspravu „Car-Konstantina VII. porfirogenita ‚De administrando imperio‘ gl. 29—36.,“ prešlo se u nejavnom dijelu na ovaj dnevni red:

Čita se pismo Jerka conte Capogrossa-Cavagnina, u kojem priopćuje uvjete, uz koje je voljan dopustiti, da Akademija izda djelo Jerolima Kavanjina „Bogatstvo i uboštvo“ po njegovu rukopisu. Prihvaćaju se svi uvjeti, samo se ne može pristati na onaj, da bi se ime piščevo pisalo *Cavagnini* (*Kavanjin*), ali se pristaje na to, da se piše *Kavanjin* (*Cavagnini*).

Na prijedlog dra. Musića prima se za razredni „Rad“ rasprava dra. J. Kasumovića „Pjesme Urbana Appendinija i s njima izdana antologija dubrovačkih latinskih pjesnika“.

Na prijedlog predsjednika T. Smičiklasa primaju se za „Starine“ prinosi V. Jelavića „Iz prepiske N. Bourdina, francuskoga rezidenta u Dubrovniku“ i „Depeshe francuskoga poslanika u Veneciji Brularta sieur de Léona.“

Razredni predstojnik dr. Maretić izvješćuje, da je ogledao onih ca. 1000 riječi, što ih J. K. Borjanović na poziv Akademije poslao na ogled, pa predlaže, da se sabiraču povrate i da mu se javi, da se njegova zbirka riječi poradi različnih nedostataka ne može upotrijebiti za Akademijski rječnik.

Dr. Musić priopćuje, da mu je profesor dr. S. Rittig iz Đakova uručio rukopis „Trajedja Muka Gospodinova, P. Kanavelli“ iz knjižnice zbora duhovne mladeži đ-

kovačke, da ga Akademija, ako ima za nju vrijednost, dade prepisati. Razred odlučuje, da se rukopis povрати s izjavom, ako se ne nađe stariji rukopis, da će se upotrijebiti ovaj, kad se budu izdavala Kanavelićeva djela.

Gospođu Pavlinu pl. Bogdan u Salzburgu, koja je Akademiji poslala na ogled dva rukopisa, i to rukopis Palmotićeve Danice i rukopis nečijih Pjesni razlikih, odlučuje se zapitati, uz koju bi ih cijenu prepustila Akademiji.

Na pismo prof. dra. Fr. Ilešića iz Ljubljane, u kojem priopćuje zaključke „Zgodovinskoga društva“ u Mariboru o pripravama za proslavu stogodišnjice rođenja Stanka Vraza (g. 1910.) i moli, da bi Akademija poduprla izdanje Vrazove korespondencije, — odlučuje razred, da će Akademija rečenomu društvu drage volje dati na porabu Vrazovu korespondenciju, koliko je ima, i svakomu, tko bi htio opisati kulturne sveze među istočnom Štajerskom i Hrvatskom, rado ići na ruku.

Dopis dekanata pravo- i državoslovnoga fakulteta kr. sveučilišta Franje Josipa I. od 13. veljače 1906., kojim se priopćuje, da su se kao suradnici kod izdavanja dalmatinskih statuta od strane toga fakulteta prijavili profesori dr. Fr. Spevec i dr. M. Maurović pa privatni docent dr. I. Strohal, — prima se na znanje.

Nekrolog čl. dopisniku V. Tomeku odlučuje se da će napisati predsjednik T. Smičiklas, pr. članu dru. M. Šrepelu i čl. dopisnicima M. Hattali i G. Kreku dr. Musić, kojemu se povjerava, da nađe i pisca za nekrolog pr. članu I. Tkalčiću.

Dne 16. svibnja 1906.

Na znanje se prima pismo Jerka conte Capogrossa-Cavagnina, u kojem pristaje na to, da se ime pisca

„Bogatstva i uboštva“ u Akademijском izdanju piše *Kavanjin* (*Cavagnini*).

Pristaje se na to, da se gospodi Pavlini pl. Bogdan na njezin zahtjev dade čitav „Rječnik“, koliko ga je dosad izišlo, kao cijena za dva rukopisa.

Na znanje se prima pismo prof. Pavla Popovića, u kojem se žali, što mu je po zaključku razredne sjednice od 13. siječnja 1906. povraćen rukopis „Извор Миракула славне диве Маріе“.

U povodu pisma čl. dop. dra. M. Murka, u kojem javlja, da je spreman preuzeti uređivanje Vrazove korespondencije, predsjednik T. Smičiklas poziva članove razreda, da misle o tom, kako da Akademija sudjeluje kod proslave Gajeve stogodišnjice g. 1909.

Na prijedlog dra. Maretića i dra. Musića prima se za razredni „Rad“ rasprava prof. dra. D. Boranića „Onomatopoetske riječi u slavenskim jezicima“.

Čita se iz oporuke pok. umir. velikoga župana J. Bubanovića ona točka, koja radi o zakladi, iz koje se imadu dijeliti nagrade za učenje ruskoga jezika. Ne prima se prijedlog dra. Musića, da bi se iz prihoda ove zaklade davale stipendije mladim ljudma za put u Rusiju, nego se prima prijedlog razrednoga predstojnika dra. Maretića, da se iz početka pokuša postupati prema slovu oporuke; ako li se taj postupak ne pokaže zgodan, može se onda misliti na promjenu, na koju Akademiju ovlašćuje sama oporuka; samo treba za vremena sveučilišnim đacima i licejkama objaviti, da će se nagrade dijeliti onima, koji najviše znanja ruskoga jezika na ispitu pokažu.

Dne 7. srpnja 1906.

Na prijedlog predsjednika T. Smičiklasa zaključuje se, da u kujizi, što je Akademija izdaje u spomen

biskupa Strossmayera, imaju osim slike biskupove u heliogravuri biti još tri slike đakovačke crkve u autotipiji (crkva sprijed, crkva ostrag i crkva iznutra).

Na prijedlog razrednoga predstojnika dra. Maretića primaju se za razredni „Rad“ rasprave dra. B. Drechslera „Postanje Lucijeve Robinje“ i dra. M. Medinija „Pjesme Mavra Vetranića i Marina Držića, prilozi za poznavanje starije dubrovačke književnosti“.

Za raspravu dra. D. Prohaske „I. Đorđić i A. Kanizlić, barokna studija“ odlučuje se na prijedlog razrednoga predstojnika dra. Maretića, da je pisac ima dotjerati, prije nego li se može primiti za razredni „Rad“.

Prinos prof. Radoslava M. Grujića „Građa za kulturnu istoriju Slavonije“ prima se za „Starine“ na temelju ocjene predsjednika T. Smičiklase i čl. dopisnika dra. F. Šišića.

Na molbu slušača filozofije Stj. Ivšića, da bi mu Akademija dala potporu za izučavanje broetskoga dijalekta, odlučuje se, da mu se dade 150 K. predujma na račun honorara za prepisivanje glagolskih listina.

Za nove se članove dopisnike ovoga razreda predlažu:
Asbóth Oskar, sveuč. profesor u Budimpešti,
Dr. Boranić Dragutin, gimn. profesor u Zagrebu,
Fraknoi Vilmos, ravnatelj Mađarskoga historijskog instituta u Rimu,

Laszowski Emilije, perovođa kr. zem. vlade u Zagrebu,

Dr. Medini Milorad, gimn. profesor u Dubrovniku,
Pastor Ludovik, ravnatelj Austrijskoga historijskog instituta u Rimu.

Dne 5. prosinca 1906.

Razrednim predstojnikom za g. 1907. bira se jednoglasno dosadašnji predstojnik dr. T. Maretić.

V. Klaić izvješćuje o nedovršenim raspravama pok. pr. člana I. Tkalčića: „O staroj zagrebačkoj trgovini“ i „Viši prosvjetni hrvatski zavod u Bologni“, od kojih je prva čitana u razrednoj sjednici 18. listopada 1893., a druga u svečanoj sjednici 18. prosinca 1895., — te drži, da bi se prva mogla štampati u „Radu“, a druga ne. Razred usvaja njegovo mišljenje uz dodatke: a) da se uz raspravu „O staroj zagrebačkoj trgovini“, kad se bude štampala, ima u bilješki kazati, da nije dovršena; b) da se ova rasprava ima štampati u onom redu, kao da je primljena u današnjoj sjednici.

Na prijedlog predsjednika T. Smičiklase primaju se za razredne publikacije ovi prinosi dra. K. Horvata: 1) *Monumenta historiam Uscocorum illustrantia ex archivis Romanis praecipue ex Vaticano desumpta* (za „Monumenta spect. hist. Slav. mer.“), 2) Prilozi za povijest hrvatsku od 15. do 18. vijeka iz rimskih arhiva (za „Starine“), 3) Zapisci Ivana Josipovića, župnika križevačkoga od g. 1752. do 1759., prilozi za povijest hrvatsku u 18. vijeku (za „Starine“).

Prijepis istoga dra. K. Horvata „Pjesama duhovnih Bartolomea Kašića“, pošto je iznova s originalom kolacioniran, na prijedlog razrednoga predstojnika dra. T. Maretića prima se za „Građu“.

Na znanje se prima istoga dra. K. Horvata „Izvještaj o mom radu u rimskim arhivima, a napose u vatikanskom“ uz dodatak, da se ima štampati u „Ljetopisu“.

Rukopisi dra. Alekse Ivića: a) Prilog za istoriju Hrvatske i Slavonije; b) Spomenici iz prošlosti Hrvatske i Slavonije — podneseni za „Starine“ — daju se na ocjenu čl. dopisniku dru. F. Šišiću.

Za raspravu dra. I. Scherzera „Bugarštice“ odlučuje se na prijedlog razrednoga predstojnika dra. T.

Maretića, da se piscu povrati s uputom, kako valja da je preradi.

Na znanje se prima izvješće dra. Musića, da je pokojnomu članu dopisniku L. Zimi obećao nekrolog napisati čl. dop. I. Milčetić. Uz to izjavljuje predsjednik T. Smičiklas, da će pokojnim čl. dopisnicima I. Ruvarcu i M. Drinovu nekrologe napisati on. Napokon se odlučuje, da tajnik dr. Musić nađe pisca za nekrolog pokojnomu čl. dop. A. Veselovskomu.

Tajnik dr. Musić izvješćuje, da je pr. čl. dr. Bogišić prema odluci razredne sjednice od 26. listopada 1904. poslao korespondenciju Gradićevu. Predsjednik T. Smičiklas drži, da ima tu mnogo toga, što za nas nema interesa. Odlučuje se, da rukopis poglavito s te strane osim predsjednika ogleda još pr. čl. V. Klaić.

Za raspravu čl. dop. R. Strohala „Današnje oštarijsko narječje“ odlučuje se na prijedlog razrednoga predstojnika dra. T. Maretića, da se piscu povrati s uputom, da je preradi.

Čita se i prihvaća naert ugovora, koji se ima sklopiti s čl. dop. I. Milčetićem kao urednikom „Grade“.

Što se tiče razrednih publikacija za g. 1907., odlučuje se, da se osim redovnih publikacija ima g. 1907. izdati: a) jedan svezak „Starina“, b) jedan svezak „Grade“, c) jedan svezak „Monumenata spect. hist. Slav. mer.“, u kojem bi bila Vramčeva „Kronika“, koju za štampu priređuje pr. čl. V. Klaić.

Na znanje se prima izjava razrednoga predstojnika dra. Maretića, da namjerava napisati knjigu o narodnim pjesmama, koju želi izdati na trošak zaklade za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu.

Dne 13. veljače 1907.

Zaključak sjednice od 5. prosinca 1906. o proučavanju Bogišićeva rukopisa Gradićeve korespondencije

mijenja se tako, da taj posao mj. pr. čl. V. Klaića učini čl. dop. dr. D. Gruber.

Rasprava čl. dop. R. Strohala „Današnje oštarijsko narječje“, pošto ju je pisac prema zaključku sjednice od 5. prosinca 1906. preradio, prihvaća se za razredni „Rad“.

Za razredni se „Rad“ prima rasprava profesora dra. Đ. Körblera „Jakov Bunić Dubrovčnin, lat. pjesnik (1469.—1534.)“ na temelju ocjene dra. Musića.

Na temelju ocjene urednika „Građe“ I. Milčetića ne prima se za „Građu“ članak I. Karlića „Osnutak Matice Dalmatinske i njezin rad do izdanja Narodnih pjesama (1865.)“, a prima se članak o Ambrozija Bačića „Nikola Matov Đorđić (1373.—1460.).“

Za razredni se „Rad“ prima rasprava dra. G. Majlovića: Studije o „De administrando imperio“ cara Konstantina VII. Porfirogenita. Prva studija, osnovna — na temelju ocjene predsjednika T. Smičiklasi i pr. čl. V. Klaića.

Na prijedlog tajnika dra. Musića odlučuje se za rukopise pokojnoga dra. M. Šrepela, koji nijesu svojina Akademije, pa za njegove bilješke, koje imaju vrijednost, i kojekakve brošure ponuditi gospođi udovici njegovoj 100 K. uz uvjet, da ona izjavi, da za rukopise, što ih je iz ostavine pokojnoga Šrepela preuzela Akademija, nema od nje tražiti ništa više.

Tajnik dr. Musić priopćuje, da će knjige druge serije za g. 1906. biti doštampane do početka ožujka osim „Rječnika“, kojega je štampano 5 araka, a imalo bi ih u ovom svesku biti 11. Redaktor P. Budmani izjavljuje, da će do polovice godine 1907. čitav ovaj svezak biti gotov, pa se prima njegov prijedlog, da se ovaj svezak izda s knjigama prve serije za g. 1907.

Tajnik dr. Vrbanić predlaže proračun za g. 1907., koliko se tiče ovoga razreda, a razred proračun bez primjedbe odobrava.

Dne 9. ožujka 1907.

U javnoj sjednici čita pr. čl. Vj. Klaić svoju raspravu „Antun Vramec i njegova djela.“

Sjednice razreda filozofičko-juridičkoga.

Dne 21. siječnja 1906.

Tajnik dr. Musić priopćuje, da je od Fr. Kuhača stigao nastavak njegove rasprave „Osobine narodne glazbe, naročito hrvatske“, i to 4. poglavlje pod natpisom „Hrvatska jezična melodija prema glazbenoj melodiji u popijevci“, i 5. poglavlje pod natpisom „Jezična melodija u popijevci raznih naroda.“ Razred odlučuje, da se zamoli pr. čl. P. Budmani, da bi ocijenio Kuhačev rukopis.

Dne 29. travnja 1906.

Čita se ocjena, što ju je pr. čl. P. Budmani napisao o nastavku rasprave Fr. Kuhača „Osobine narodne glazbe, naročito hrvatske“, i to o 4. i 5. poglavlju. Uz to priopćuje tajnik dr. Musić, da je pisac pred koji dan predao i rukopis 6. poglavlja pod natpisom „Figure u jezičnim izrekama i u glazbenim stavkama“. Razred odlučuje, da se 4., 5. i 6. poglavlje rečene rasprave prihvati za „Rad“, ali da se uz natpis ima u bilješki upozoriti na bilješku u „Radu“ knj. 160. str. 116. Na želju piščevu, da se spomenuti nastavak njegove rasprave štampa i prije, nego li na red dođe, odlučuje razred, da se to može učiniti samo u slučaju, ako pisci onih rasprava, što su prije na redu, na to pristanu.

Dne 6. prosinca 1906.

U javnom dijelu sjednice čita prof. dr. A. Bazala kao gost svoju raspravu „Savremena filozofija o prirodi“, za koju se u nejavnom dijelu sjednice na prijedlog razrednoga predstojnika dra. Fr. Markovića odlučuje, da se prima za razredni „Rad“.

Čita se podnesak potpredsjednika banskoga stola Vlad. Mažuranića upravljen predsjedniku Akademije, u kojem povjerava Akademiji izdanje svoga „Hrvatskoga pravno-povjesnoga rječnika,“ kojega je za štampu složeni početak podnesku priložen. Primaju se ovi prijedlozi tajnika dra. Fr. Vrbanića: 1) da se ponuda Vlad. Mažuranića prihvati; 2) da se njegov rječnik štampa na trošak dotacije kr. zemaljske vlade za izdavanje dalmatinskih gradskih statuta, jer se taj rječnik može shvatiti kao predradnja za izdavanje tih statuta; 3) da se za to ima zaiskati privola odbora za izdavanje dalmatinskih statuta; 4) da se o eventualnoj takovoj odluci ima obavijestiti kr. zemaljska vlada; 5) da o modalitetima izdavanja rječnika ima odlučiti nova razredna sjednica.

Dne 2. siječnja 1907.

Čita se zapisnik sjednice odbora za izdavanje starih dalmatinskih statuta od 9. prosinca 1906., iz kojega se vidi, da je taj odbor jednoglasno pristao na to, da se Vlad. Mažuranića „Hrvatski pravno povjesni rječnik“ izda troškom dotacije kr. zemaljske vlade od 5000 K. za izdavanje dalmatinskih statuta, eventualno i troškom dalje dotacije njezine za istu svrhu.

Određuju se modaliteti za izdavanje toga rječnika; tako između ostaloga, da se svake godine ima izdati po jedan svezak od najmanje 10 araka; da će rukopis za štampu priređivati prof. dr. D. Boranić, koji će

i korekturu voditi; da se u ime honorara plati piscu po 60 K., a prof. dru. Boraniću napose po 20 K. od štampanoga arka itd.

Dne 24. veljače 1907.

Za razredni se „Rad“ prima rasprava dra. Ivana Strohala „Priroda i država“.

Sjednice razreda matematičko- prirodoslovnoga.

Dne 20. siječnja 1906.

Razrednim predstojnikom za g. 1905. bira se jednoglasno dosadašnji predstojnik S. Brusina.

Na znanje se prima zahvala prof. P. S. Pavlovića, što ga je razred predložio za člana dopisnika Akademije.

Prijepis „Ljekaruše“ Imbricha Luicha od dra. Gundruma daje se na ocjenu dru. G. Janečku.

Odobrava se, što je razredni predstojnik S. Brusina dao dru. V. Dvořáku na izvješće pismo M. Glockea, željezničkoga nadziratelja u Travniku, u kojem kaže, da je spreman Akademiji pružiti dokaz, da se zemlja u 24 sata okrene oko sunca, i štampanu raspravu dra. Em. Pochmanna iz Linza „Zwei neue Eigenschaften der atmosphärischen Luft,“ koju je pisac poslao s molbom, da se primi u „Sitzungsberichte“.

Za razredni se „Rad“ prima „Potresno izvješće za g. 1904. i 1905.“ od dra. M. Kišpatića.

Čita se pismo prof. dra. Stj. Bohničeka, kojim prihvaća uvjete, uz koje je razred pristao da svoju za „Rad“ primljenu raspravu „K teoriji relativno-bikvadratnoga brojnoga tijela“ štampa i na njemačkom jeziku.

Na prijedlog svoga predstojnika S. Brusine zaključuje razred, da bi potrebno bilo, da se Akademija jedan put uvjeri, kakve je vrste papir njezinih publikacija.

Dne 24. ožujka 1906.

Za ponude M. Glockea i dra. Em. Pochmanna, o kojima bi imao prema zaključku predašnje sjednice izvijestiti dr. Dvořák, predlaže u njegovo ime razr. predstojnik S. Brusina, da se otklone, što se i prima.

Tajnik dr. Musić spominje, kojima pokojnim članovima ovoga razreda nije još napisan nekrolog. Na to se sastavak nekrologa za poč. članove Stj. Schulzera-Müggenburškoga i Dion. Stura pa za člana dop. B. Jiruša povjerava razr. predstojniku S. Brusini, za članove dopisnike Em. Weyra i Ed. Weyra pr. čl. dru. V. Varićaku, a za članove dop. S. Šubica i M. Sekulića pr. članu dru. A. Mohorovičiću.

Dr. G. Janeček izvješćuje o rukopisu dra. Gundruma „Ljekaruša Imbricha Luicha“ te ističe, da u latinskom tekstu nema ništa novo (općeniti recepti), ali u hrvatskom moglo bi biti koješta narodno, pa predlaže, da se za mnijenje pita i folklorski odbor, što se i prihvaća.

Dr. M. Kišpatić izvješćuje o rukopisu M. Puneka „Deutsch-croatisches berg- u. hüttenmännisches Wörterbuch“ te ističe, da rječnik nema vrijednosti, jer u njemu nijesu samo rudarski, nego svakakvi izrazi, koji su s rudarstvom bilo u kakom savezu, a ponajviše su kovanice. Neku vrijednost ima dodani „Verzeichniss der gesammelten Wörter, wie ich sie erhalten habe“, gdje su samo rudarske riječi. Ovaj bi se popis mogao štampati u kojem časopisu, n. pr. u sarajevskom „Glasniku muzeja bos.-herc.“ Razred odlučuje, da se rukopis piscu vrati i da mu se priopći mnijenje dra. Kišpatića, koje i razred usvaja.

Na pitanje tajnika dra. Musića, ne bi li bolje bilo, da se od dvije knjige razrednoga „Rada“, koje imadu izići s drugom serijom publikacija za g. 1905., jedna

izda s prvom serijom publikacija za g. 1906., da ova serija ne bude bez razrednoga „Rada“, odlučuje razred, da se ove obje knjige razrednoga „Rada“ imadu izdati s drugom serijom publikacija za g. 1905.

Za razredni se „Rad“ prima rasprava dra. G. Janečka „O platininoj kiselini i o alkalijским platinatima.“

Dne 30. svibnja 1906.

Razredni predstojnik S. Brusina izvješćuje o rukopisu „Liječnički rječnik, prikupio i uredio dr. Joso Arambašin“, koji je Akademiji podnesen, da ga izda. On drži, da je rječnik dobar, ali prije negoli Akademija o njemu što odluči, trebalo bi da ga još koji liječnički stručnjak prouči. Razred odlučuje, da se rukopis pošalje „Zboru liječnikâ“ s molbom, da izjavi: a) je li takav rječnik s praktične i stručne strane potreban, b) bi li „Zbor“ mogao preuzeti garanciju, da bi se, ako bi ga Akademija izdala, stanovit broj primjeraka prodao, c) bi li ga eventualno bio spreman izdati „Zbor“ u savezu s Akademijom na zajedničku korist i štetu; — u slučaju povoljna odgovora valja da se rječnik još s filologičke strane ocijeni.

Za razredni se „Rad“ primaju rasprave: pr. čl. dra. V. Varičaka „Transformacije u ravnini Lobačevskoga“; prof. dra. S. Bohničeka „O zakonu recipročnosti za ostatke osmih potencija u tijelu osmih kružnih jedinica“ i „O zakonu recipročnosti za ostatke l^n — tih potencija u algebarskim brojnim tjelesima, ako je l prost broj.

Čita se dopis uprave Meteorološkoga opservatorija u Zagrebu od 29. svibnja 1906., u kojem se pita, da li je Akademija voljna i u napredak o svom trošku izdavati kao i dosada „Potresno izvješće“, koje će odsada uređivati pr. čl. Akademije dr. A. Moho-

rovičić kao upravitelj opservatorija; osim toga moli uprava opservatorija, da joj se dozvoli, da tabele osim hrvatskoga naslova dobiju i naslov njemački ili francuski, i da publikaciji može dodati kratak prijedlog u jednom od tih jezika, napokon da joj se od svakoga izvješća dade po 200 posebnih otisaka, kao što se i dosada davalo. Razred pristaje na sve ove točke s dodatkom, da valja i Akademiji i upravi Meteorološkoga opservatorija nastojati, da Akademija za te publikacije dobije subvenciju od kr. zemaljske vlade.

Dne 5. srpnja 1906.

Razredni predstojnik S. Brusina priopćuje, da su od prof. dra. S. Bošnjakovića za razredni „Rad“ stigle dvije rasprave, i to „O kemijskom istraživanju termalnih voda i blata kupališta Daruvara“ i „O kemijskom istraživanju morske vode uz hrvatsko primorje“, koje su predane na ocjenu pr. članu dru. G. J anečeku, što se odobrava.

Za razredni se „Rad“ primaju rasprave:

pr. čl. dra. M. Kišpatića „Manganov fayalit iz Zagrebačke gore;

čl. dop. dra. J. Majcena „Prilog centralnoj projekciji prostora sa 4 dimenzije“ i „O kubičnoj hiperboli“ (uz dodatak, da se piscu dopušta, da izvadak ove druge radnje priopći s pozivom na „Rad“ u njemačkom stručnom listu, čim dobije posebne otiske);

pristava sveuč. knjižnice D. Hirca „Revizija hrvatske flore (nastavak).“

Budući da je pr. čl. P. Budmani izjavio želju, da u javnoj sjednici ovoga razreda čita svoju raspravu „Bernoullijevi brojevi. Prvi dio: Nazivnici“, odlučuje razred, da ima dan i sat za ovu sjednicu odrediti uprava, a rasprava Budmanijeva prima se za razredni „Rad“.

Za nove članove dopisnike ovoga razreda predlažu se: dr. Stj. Bohničėk, profesor u gimnaziji vinkovačkoj i priv. docent u sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu, i dr. L. Adamović, priv. docent u sveučilištu bečkom.

Dne 12. srpnja 1906.

U javnoj sjednici čita pr. čl. P. Budmani svoju raspravu „Bernoullijevi brojevi. Prvi dio: Nazivnici.“

Dne 20. listopada 1906.

Čita se pismo odbora „Zbora liječnikâ“ od 12. srpnja 1906 o rukopisu „Liječničkoga rječnika“ od dra. J. Arambašina. U tom se pismu izjavljuje, da je takav rječnik potreban, ali da bi se s obzirom na to, da će naskoro izaći 2. izdanje Njemićeva rječnika i da je netom izašao 1. svezak Perićićeva rječnika, slabo kupovao, a da bi ga Zbor liječnikâ u savezu s Akademijom izdao, to mu oskudna sredstva ne dopuštaju. Razred odlučuje, da se rukopis piscu vrati uz motivaciju, koja je sadržana u tom pismu.

Razredni predstojnik S. Brusina predlaže, da se za „Rad“ primi rasprava dra. A. Forenbachera „Naša fitogeografija od Schlossera i Vukotinovića do danas“, ali da se imadu u njoj izvesti neki ispravci, koje on poimence spominje. Razred usvaja ovaj prijedlog.

Za rasprave prof. dra. S. Bošnjakovića „O kemijskom istraživanju termalnih voda i blata kupališta Daruvara“ i „O kemijskom istraživanju morske vode uz hrvatsko primorje“ pa za raspravu dra. J. Gnezde „Prilog poznavanju indolnih tjelesa“ — odlučuje se, da se imadu držati kao prihvaćene za razredni „Rad“, ako ih odobri pr. čl. dr. G. Janeček, koji ih ima na ocjeni.

Za „Rad“ se primaju rasprave:

pr. čl. dra. V. Varićaka „O translaciji po paralelama s osju x “ i „Općena jednažba pravca u hiperbolnoj ravni“;

pristava sveuč. knjižnice D. Hirca „Revizija hrvatske flore (nastavak)“.

Ponuda g. D. pl. Preradovića, da je voljan pokloniti biblioteci Akademije sve publikacije hidrografičkoga ureda ratne mornarice u Puli (22 na broju) prima se sa zahvalnošću.

Dne 19. veljače 1907.

Razrednim predstojnikom za g. 1907. bira se jednoglasno dosadašnji predstojnik Sp. Brusina.

Tajnik dr. Musić izvješćuje, da je dr. G. Janeček za rasprave dra. S. Bošnjakovića i dra. J. Gnezde, koje su spomenate u zapisniku razredne sjednice od 20. listopada 1906., izjavio, da se mogu primiti za „Rad“, te se ove prema zaključku iste sjednice imaju držati za prihvaćene.

Sa zahvalnošću se prima na dar za Akademijску knjižnicu knjiga dra. K. Lakera iz Graca „Über das Wesen und die Heilbarkeit des Krebses.“

Čita se pismo inženira F. Lupše iz Male Nedjelje u Štajerskoj, u kojem on Akademiji nudi podatke o Sijamu i pita, uz koje bi uvjete mogao postati član Akademije. Odlučuje se, da mu se ima odgovoriti, da Akademija nema nikakva posebna interesa za Sijam, a članovi Akademije da se biraju na prijedlog dotičnoga razreda.

Na znanje se prima poziv na internacionalni zoološki kongres u Bostonu.

Na poziv na 10. sastanak liječnika i prirodoslovaca poljskih u Lavovu odlučuje se odgo-

voriti, da će Akademija definitivnu odluku stvoriti kasnije (jer dr. Janeček izjavljuje, da će možda on poći na taj sastanak).

Na poziv na proslavu tristagodišnjice M. Aldrovandija u Bologni izjavljuje razredni predstojnik Sp. Brusina, da će možda on poći na tu proslavu, a razred odlučuje, da se, ako Akademija kod te proslave ne bi mogla biti zastupana, svakako pošalje pozdravni telegram.

Na molbu uprave botaničkoga vrta u St. Louisu odlučuje se u zamjenu za „Annual Report“ ponuditi sve publikacije ovoga razreda i „Ljetopis“.

O eventualnoj zamjeni sa časopisom „Gazeta matematika internacia“ (u esperanto-jeziku) zaključuje se da će se odlučiti kasnije.

Na molbu razrednoga predstojnika Sp. Brusine, da mu se za znanstvena istraživanja u Dalmaciji uz dotaciju određenu za znanstvena istraživanja u proračunu za g. 1906. doznači i dotacija, koja će biti određena za istu svrhu u proračunu za g. 1907., i na molbu pristava kr. sveučilišne knjižnice D. Hirca, da mu se dade što izdašnija novčana potpora za florističku ekskursiju u južnu Dalmaciju — odlučuje se na prijedlog dra. Janečka skupnoj sjednici predložiti, da se dotacija za znanstvena istraživanja iz proračuna za g. 1906. u iznosu od 600 K. doznači razr. predstojniku Sp. Brusini, a za g. 1907. neka se za tu svrhu u proračun stavi svota od 1000 K. pa polovica ove svote doznači razr. predstojniku Sp. Brusini, a polovica D. Hircu.

Za razredni se „Rad“ prima rasprava dra. M. Kišpaticá: „24. potresno izvješće za prvu četvrt g. 1906.“

Povodom smrti počasnoga člana D. I. Mendelejeva zaključuje se, da će se njegovoj uspomeni posvetiti

jedna javna razredna sjednica, u kojoj će dr. G. Janeček čitati njegov nekrolog.

Dr. G. Janeček izjavljuje, da će i pokojnomu čl. dopisniku N. A. Menšutkinu za „Ljetopis“ napisati nekrolog.

Sjednice odbora za izdavanje starih dalmatinskih gradskih statuta.

Po zaključku skupne sjednice od 21. siječnja 1906. sastavljaju ovaj odbor članovi stalnoga odbora za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika i izaslanici pravo- i državoslovnoga fakulteta kr. sveučilišta Franje Josipa I., a to su prema dopisu dekanata toga fakulteta od 13. veljače 1906.: profesori dr. Fr. Spevec i dr. M. Maurović pa privatni docent dr. I. Stohal. Ovaj je odbor držao dvije sjednice, i to:

Dne 21. svibnja 1906.

Prihvaća se osnova, kako bi se imalo izvesti izdavanje starih dalmatinskih gradskih statuta, koju je izradio profesor dr. M. Maurović. (Ova se osnova priopćuje i o tom, kako se počela izvoditi, govori se u izvješću dra. M. Maurovića, koje je štampano u istom ovom svesku „Ljetopisa“).

Dne 9. prosinca 1906.

Predsjednik T. Smičiklas priopćuje, da je ovu sjednicu sazvao zato, da odbor prema zaključku sjednice razreda filozofičko-juridičkoga od 6. prosinca 1906. izjavi, pristaje li na to, da se V. Mažuranića „Hrvatski pravno-povjesni rječnik“ izda na trošak vladine za izdavanje starih dalmatinskih gradskih statuta određene dotacije od 5000 K.

Pošto su članovi odbora profesori dr. Fr. Spevec i dr. M. Maurović istakli, da po ogledu rječnika sude, da će rječnik oblažšavati izdavanje starih dalmatinskih gradskih statuta, izjavljuje odbor jednoglasno, da pristaje na to, da se rečeni rječnik izda troškom dotacije kr. zem. vlade od 5000 K. za izdavanje starih dalmatinskih gradskih statuta, eventualno i troškom dalje dotacije njezine za istu svrhu, uz dodatak, da se o tom ima obavijestiti kr. zem. vlada, odio za bogoštovlje i nastavu, i pravo- i državoslovni fakultet kr. sveučilišta Franje Josipa I.

Sjednice odbora za sabiranje spomenika tradicionalne literature.

Dne 7. srpnja 1906.

Za 1. dio „Zbornika“ primaju se ove radnje:

Belović-Bernadzikowska Jelica, Vezilačka umjetnost u Hrvata i Srba;

Dr. Polivka J., Ali-Baba i četrdeset razbojnika. Prilog komparativnome izučavanju narodnih pripovijesti;

Dr. Ilešić Fr., Prinosi ka historiji jugoslavenskih (narodnih) pjesama.

Određuju se nagrade nekim suradnicima za skupljanje folklorističke građe.

Prihvaća se zamjena „Zbornika“ (počevši od 11. knjige) sa časopisom „Anzeiger der ethnographischen Abteilung des ung. National-Museums“ u Budimpešti.

Na ponudu g. A. Mažića u Bakru, da je voljan poslati različne građe iz područja folklore i dijalektologije, upućuje se urednik dr. Boranić, da mu odgovori, kakvu bi građu mogla Akademija primiti.

Dr. Boranić izvješćuje o rukopisu dra. Fr. Gundruma „Ljekaruša o Imbricha Luicha“ te izjavljuje, da bi se ovaj rukopis mogao prihvatiti za građu u

„Zborniku“ pod ovim pogodbama: a) da se preradi tako, da se izvade samo hrvatski recepti, za koje se može držati, da su narodni; b) da se ti recepti poređaju po nekom sistemu; c) da se točno prepisu današnjim pravopisom. — Budući da se izvješće dra. Boranića slaže s izvješćem dra. Janečka u sjednici razreda matematičko-prirodoslovnoga od 24. ožujka 1906., odlučuje se, da će se rečeni rukopis za 2. dio „Zbornika“ prihvatiti, kad se preradi onako, kako se ovdje predlaže.

Dr. Boranić priopćuje, da će mjeseca kolovoza o. g. poći na dva tri dana u Lobar, da za građu, koju odanle ima Akademija od župnika J. Kotarskoga, priredi slike i kontrolira narječje.

Sjednice odbora za galeriju slika.

Dne 28. listopada 1906.

Dr. Brunšmid izvješćuje, da je biskup A. Voršak iz ostavine Fra Grge Martića kao dar pokojnikov dostavio bronsan portretni medaillon Fra. Grgin, što ga je izradio kipar Ivan Donegani. Odlučuje se, da se ima uvrstiti u moderni odio galerije.

Sa zahvalnošću se prima na znanje, da je dr. Mavro Herzog, odvjetnik u Zagrebu, galerijskoj knjižnici darovao djela: Alfred Michiels, Histoire de la peinture flamande, 2. izd. Paris 1865.—1876. u 10 svezaka, i Annales du Musée et de l'école moderne des beaux arts. Paris 1801.—1833. u 40 svezaka.

Dr. Brunšmid izvješćuje, da je prispjela slika „Grad Dis“, što ju je Akademija prema predloženom nacrtu kod slikara M. Račkoga naručila, te predlaže: 1) da se slika nabavi i slikaru pogodena svota od 700 K. izplati, dok je 300 K. već primio; 2) da se za sliku dađe načiniti okvir od crno politirana drveta.

Prijedlog se prima, kao i prijedlog dra. Markovića da se slika u galeriji tako smjesti, da će moći više koloristički djelovati, u čemu i jest njezina glavna snaga, a da ne će toliko upadati u oči pojedini neki detalji.

Odobrava se, što je na molbu slikara Fr. Pavačića, da se njegova slika „Caeci vident“ privremeno smjesti u hodniku prvoga sprata Akademijske palače, predsjednik T. Smičiklas to dopustio uz uvjet, da se slika na pristojan način smjesti, a Akademija da ne preuzima nikakve odgovornosti za eventualne štete na slici.

III.

SKUPNE SJEDNICE.

Dne 21. siječnja 1906.

Na znanje se primaju zaključci sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga od 24. listopada 1905. o raspravama podnesenima za „Rad“.

Priopćuje se pismo slikara M. Račkoga, kojim zahvaljuje na potpori i izjavljuje, da će nastojati naručenu sliku izvesti na zadovoljstvo Akademije.

Na znanje se prima izvješće, da je pokojna učiteljica u Zemunu Marija Krpan ostavila Stossmayerovoj galeriji sliku sliku „Otmica Evrope“, a pokojni potpukovnik P. Karić Akademiji dva parožna svijećnjaka od srebra i srebrn podnos. Osim toga zaključuje Akademija, da se pokojnim darovateljima u zapisniku zabilježi njezina zahvalnost.

Na znanje se primaju zaključci sjednice razreda historičko-filologičkoga od 3. prosinca 1905. i matematičko-prirodoslovnoga od 6. prosinca 1905.

Na znanje se prima izbor dra. T. Maretića za predstojnika historičko-filologičkoga razreda, dra. Fr. Markovića za predstojnika filozofičko-juridičkoga razreda, a S. Brusine za predstojnika matematičko-prirodoslovnoga razreda u g. 1907.

Na molbu društva „Prosvjete“ za izobrazbu puka kotara osječčkoga, da mu se poklone Akademijske publikacije, odlučuje se, da se to iz načelnih razloga ne može učiniti, ali se dopušta popust od 50%.

Tajnik dr. Vrbanić priopćuje dopis kr. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, od 19. studenoga 1905. br. 23.422., kojim se ona izjavljuje voljna u svakom pogledu priteći Akademiji u pomoć, da se što prije pospješno nastavi izdavanje naših starih listina, te Akademiju poziva, da je o dosadašnjem toku takovih izdanja obavijesti izjavivši, koji je jur materijal u tom predmetu sabran i kojim bi se načinom pospješnije izdanje tih listina dalo postići, — nadalje dopis dekanata pravo- i državoslovnoga fakulteta u kr. sveučilištu Franje Josipa I. od 24. studenoga 1905., kojim se priopćuje, da je profesorski zbor pravo- i državoslovnoga fakulteta u sjednici od 23. studenoga 1905. stvorio zaključak, da se Jugoslavenska akademija zamoli, da po mogućnosti pospješi izdavanje starih dalmatinskih statuta; profesorski je zbor voljan obratiti se na kr. zemaljsku vladu s molbom, da podijeli Akademiji u ovu svrhu posebnu novčanu potporu, a više članova profesorskoga zbora izjavilo se pripravnima, da sudjeluju kod priređivanja tih statuta za štampu, — te izvješćuje o zaključcima pojedinih razreda i o radu uprave, koja je kr. zemaljskoj vladi upravela dvije predstavke i zamolila potporu za izdavanje „Kodeksa diplomatskoga“ i dalmatinskih statuta, a kr. je zemaljska vlada otpisom od 30. prosinca 1905. br. 25.433. i 25.434. dozvolila potporu od 6000 K. za izdavanje „Kodeksa“, a 5000 K. za izdavanje dalmatinskih statuta. — Akademija tu odluku prima sa zahvalnošću na znanje, odobrava postupak uprave i pojedinih razreda i zaključuje, da se mjeseca kolovoza upravi kr. zemalj-

skoj vladi molba za redovnu potporu, a profesorski zbor pravo- i državoslovnoga fakulteta kr. sveučilišta Franje Josipa I. da se pozove, da u Akademiji odbor za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika izašalje 2—3 svoja člana, koji će se zajedno s tim odborom starati oko izdavanja dalmatinskih statuta.

Odobrava se postupak uprave, koja je izaslaniku srpsko-pravoslavne bogoslovije u Prizrenu g. G. Božoviću prodala sve publikacije Akademije uz 50 % popusta od knjižarske cijene.

Odobravaju se zaključci sjednice historičko-filologičkoga razreda od 13. siječnja 1906. i sjednice matematičko-prirodoslovnoga razreda od 20. siječnja 1906.

U različite odbore biraju se za g. 1906. članovi onako, kako je na str. 6. i 7. ovoga „Ljetopisa“ prikazano.

Dne 29. travnja 1906.

Odobrava se postupak uprave, kako je članu dopisniku filozofičko-juridičkoga razreda Luki Zimi, koji je dne 16. ožujka 1906. u Varaždinu preminuo, iskazala posljednju počast; uz to zaključuje Akademija, da se njezina žalost nad tim gubitkom zabilježi u zapisniku.

Na molbu profesora dra. Aranze, da se srpskoj narodnoj biblioteci u Kotoru i malomu katoličkom sjemeništu u istom gradu sva izdanja Akademije dadu uz polovicu cijene i uz otplatu u rokovima, odlučuje se, da se na prvi dio te molbe pristaje, a na drugi da se poradi neprilike kod manipulacije ne pristaje.

Na molbu kr. hrv.-slav. oružničkoga zapovjedništva u Zagrebu, da bi Akademija oružničkoj knjižnici dala besplatno sva svoja izdanja, odlučuje se, da se to iz načelnih razloga ne može učiniti, ali se dozvoljava 50% popusta od knjižarske cijene.

Isto se odlučuje na molbu „Napretka“, družine đaka gimnazije u Zaječaru.

Profesoru dru. K. Grotu u Petrogradu odlučuje se slati „Ljetopis“ u zamjenu za djela njegova oca.

A. Miloševiću, župniku u Dobroti, dozvoljava se na njegovu molbu 50% popusta od knjižarske cijene za one publikacije, koje će kupiti.

Odobravaju se zaključci sjednice razreda historičko-filologiškoga od 28. veljače 1906. i matematičko-prirodoslovnoga od 24. ožujka 1906.

Sa kr. statističkim uredom u Budimpešti zaključuje se zamjena svih publikacija Akademijskih za sve njegove publikacije u prošlosti i budućnosti.

Prof. dru. J. Aranži zaključuje se unaprijed isplatiti čitav honorar za prijepis Kavanjinova „Bogatstva i uboštva“.

Izvješće tajnika dra. Vrbanića, da je knjižara Đ. Trpinca priopćila račun o prodanim knjigama za g. 1905., po kojem nakon odbitka od 30% na korist knjižare ostaje Akademiji K. 2.374.52, prima se na znanje, a za pregledanje i ovoga računa i računâ cjelokupnoga gospodarstva Akademije za g. 1905. biraju se pravi članovi S. Brusina i dr. Vl. Varićak.

Tajnik dr. Vrbanić priopćuje, da je dne 3. travnja 1906. preminuo u Zagrebu umir. veliki župan Julije Bubanović, koji je u svojoj oporuci ostavio Akademiji 1000 K. i u ime nagrade za učenje ruskoga jezika odredio godišnju dividendu od tri dionice Prve hrvatske štedionice u Zagrebu. Akademija zaključuje najprije, da se za znak priznanja i zahvalnosti pokojnomu narodnom dobrotvoru u zapisnik zabilježi na vječni spomen njegovo ime; a onda, da prihvća zapis od 1000 K. i upravu zaklade J. Bubanovića za učenje ruskoga jezika. Zapis od 1000 K. ima se priklopiti

zakladi za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu, a što se tiče zaklade za učenje ruskoga jezika, poziva se uprava, da Akademiji podnese obrazložen prijedlog.

Načelnik grada Varaždina javlja, da je pokojni Vjekoslav Leitner ostavio Akademiji zapis od 1000 K. U znak priznanja i zahvalnosti zabilježuje se na spomen pokojnomu darovatelju njegovo ime u zapisnik, a iznos od 1000 K. ima se priklopiti zakladi za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu.

Odobrava se zaključak sjednice filozofičko-juriđičkoga razreda od 29. travnja 1906.

Prihvaća se zamjena časopisa „Magyar Botanikai Lapok“ (što ga u Budimpešti izdaje dr. A. v. Degen) za „Rad“ razreda matematičko-prirodoslovnoga počevši od g. 1902.

Odobravaju se zaključci sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga od 24. ožujka 1906.

Prihvaća se prijedlog tajnika dra. Musića, da se u „Ljetopisu“ nekrolozima pokojnih pravih članova dra. M. Šrepela i I. Tkalčića dodadu i njihove slike.

Dne 8. srpnja 1906.

Tajnik dr. Vrbanić izvješćuje, da je u god. 1905. prihod Akademije iznosio K 55.681·7, a rashod K 49.942·74; prema tomu je ostao višak od K 5.738·96, koji se zajedno s prijenosom od g. 1904. u iznosu od K 27.445·39, dakle u ukupnom iznosu od K 33.184·35 ima prenijeti na račun godine 1906. Prijegled računa proglašen je u novinama i poslan kr. zem. vladi, koja je otpisom od 2. lipnja 1906. br. 1439. priopćila, da je njezin računarski ured ove račune u brojevnom pravcu ispitao i u redu našao. Nadalje čita izvješće odbora izabrana u skupnoj sjednici dne 29. travnja

1906., da pregleda račune cjelokupnoga gospodarstva Akademije i račun knjižare Đ. Trpinca za g. 1905. — Izvješće tajnikovo prima se na znanje i zaključuje, da se iz ostatka od g. 1905. isplati iznos od 1092 krune prof. dru. Aranži za prijepis Kavanjinova „Bogatstva i uboštva“. Ujedno zaključuje Akademija, da se na znanje prima izvješće odbora o računu knjižare Đ. Trpinca za g. 1905. i da se tajniku dru. Vrbaniću ne samo podjeljuje potpuni apsolutorij za g. 1905., nego mu se za točno i uzorno vođenje financijskih poslova Akademije izriče i priznanje i hvala.

Na znanje se prima izvješće financijskoga odbora o rukovanju Akademijske zaklade za g. 1905. na temelju računa računarskoga ureda kr. zem. vlade, koji su Akademiji priposlani otpisom kr. zem. vlade od 23. svibnja 1906. br. II—1486. Na temelju ovih računa iznosila je zaklada na koncu g. 1905. iznos od 684.998⁶³ K., tako da je efektivni njezin prirast rečene godine iznosio 8.192⁵² K. Zaklada pak, za osnutak umjetničkoga razreda u proslavu 90. rođendana biskupa J. J. Strossmayera iznosila je na koncu g. 1905. svotu od 10.082³ K.

Na znanje se primaju zaključci sjednice razreda historičko-filologičkoga od 16. svibnja 1906. uz dodatak, da se dohodak zaklade Bubanovićeve za učenje ruskoga jezika ima prvi put razdijeliti u početku školske godine 1907./8. t. j. mjeseca listopada 1907. i da se o tom ima obavijestiti rektorat kr. sveučilišta Franje Josipa I. i ravnateljstvo ženskoga liceja u Zagrebu. Potanje odredbe o provedbi ovoga zaključka, a napose o načinu ispita i o imenovanju ispitivača prepuštaju se razredu historičko-filologičkomu. Kod te prilike priopćuje tajnik dr. Vrbanić, da je dne 23. svibnja 1906. primio za ovu zakladu tri akcije Prve

hrvatske štedionice i za zakladu za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu iznos od 1000 K (prema zaključku skupne sjednice od 29. travnja 1906.).

Odobravaju se zaključci sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga od 30. svibnja 1906., samo se zaključak stvoren u povodu dopisa uprave meteorološkoga opservatorija od 29. svibnja 1906. mijenja tako, da se poziva uprava, da se obrati kr. zem. vladi s molbom, da ona ili sama preuzme trošak za štampanje jedne posebne knjige „Rada“, u kojoj bi se pripćivala sama građa o potresima, a napose ona, što je sabira meteorološki opservatorij u Zagrebu, ili da za to Akademiji dozvoli posebnu novčanu potporu.

Na molbu dekanata mudroslovnoga fakulteta kr. sveučilišta Franje Josipa I. odlučuje se po 3 primjerka „Kodeksa diplomatskoga“ davati na dar tamošnjoj knjižnici historičkoga seminara, jer ta zbirka i onako izlazi potporom kr. zem. vlade.

Na molbu prof. Lundela odlučuje mu se pored „Starina“ i „Ljetopisa“ slati još „Rad“ histor.-filol. razreda i „Zbornik“, a on će pored časopisa „Svenska Landsmalen“ Akademiji slati još časopis „Le monde oriental.“

Odbija se molba časopisa „Behara“ u Sarajevu za zamjenu Akademijskih publikacija.

Na znanje se prima blagodarnost profesorskoga savjeta srpske pravoslavne bogoslovije u Prizrenu za popust kod Akademijskih publikacija.

Odobrava se, što je predsjednik Akademije brzojavno pozdravio historičko-literarni kongres u Krakovu na uspomenu N. Reja.

Dekanatu pravo- i državoslovnoga fakulteta češkoga sveučilišta u Pragu daje se 50 % popusta od knjižarske cijene za Akademijske publikacije, koje će se nabaviti za tamošnji seminar.

U povodu obavijesti, da je dne 4. srpnja 1906. u Zagrebu preminula vlasnica kuće Tereza Pogoreltz u oporuci ostavila Akademiji zapis od 1000 K., koji se ima isplatiti 6 mjeseci iza njezine smrti, zaključuje Akademija, da se u znak priznanja i zahvalnosti ime pokojnoj darovateljici zabilježi u zapisnik, ostavljeni zapis da se prihvati, a kad bude isplaćen, da se priklupi zakladi za izdavanje djela za opću naobrazbu.

Odobravaju se zaključci sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga od 5. srpnja 1906. i razreda historičko-filologičkoga od 7. srpnja 1906.

Na temelju stavke b) § 2. poslovnika i čl. 9. pravila čitaju se prijedlozi razreda historičko-filologičkoga (iz sjednice od 7. srpnja 1906.) i matematičko-prirodoslovnoga (iz sjednice od 5. srpnja 1906.) za nove članove.

Na pitanje tajnika dra. Musića odlučuje se, da se spomen-knjiga o biskupu Strossmayeru ima poslati svim članovima bez razlike.

Dne 28. listopada 1906.

Odobrava se postupak uprave, što je na molbu A. Miloševića, župnika u Dobroti, sjemenišnoj knjižnici na Otoku u Boci dozvolila 50 % popusta od knjižarske cijene za Akademijske publikacije.

Povlađuje se upravi, što se nije odazvala pozivu, da sudjeluje kod slave pedesetogodišnjice književnoga rada Đ. Deželića.

Odobrava se, što je uprava gradskoj općini zagrebačkoj predujmila svotu od 4000 K. za izgradnju uličnoga kanala na južnoj strani Nadbiskupskoga trga (pred Akademijском kućom).

Na znanje se primaju zaključci sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga od 20. listopada 1906.

Na molbu uprave zemaljskoga arhiva moravskoga u Brnu odlučuje se, da mu se imadu one publikacije Akademijske, što ih traži, poslati u zamjenu za one publikacije njegove, što ih Akademijska knjižnica nema, a u napredak da mu se šalju sve publikacije razreda historičko-filologičkoga i filozofičko-juridičkoga.

Iste se publikacije odlučuje slati i uredništvu časopisa „Annales de facultés de droits et des lettres d' Aix.“

Na prijedlog galerijskoga odbora iz sjednice od 28. listopada 1906. odlučuje se od slikara M. Račkoga konačno kupiti za galeriju slika njegovu sliku „Grad Dis“ i isplatiti mu ostatak kupovnine od 700 K.

Njemačkoj tehničkoj visokoj školi u Pragu odlučuje se pismeno čestitati proslavu stogodišnjice njezina opstanka.

Prepušta se predsjedniku Akademije, da odredi dan glavne skupštine i svečane sjednice, u kojoj je na redu, da čita raspravu, jedan član razreda matematičko-prirodoslovnoga.

Prema § 2. toč. b) poslovnika i čl. 9. pravilâ povela se rasprava o novim članovima predloženima u skupnoj sjednici od 8. srpnja 1906., na što je glasovanje u smislu pravilâ odgođeno do glavne skupštine.

Dne 2. prosinca 1906.

Priopćuje se otpis bana kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 5. studenoga 1906. br. 3362/Pr., kojim se odobrava izbor B. Gavrilovića, P. Pavlovića i dra. M. Jovičića za članove dopisnike matematičko-prirodoslovnoga razreda u glavnoj skupštini od 14. prosinca 1905.

Na znanje se prima izvješće, da je u povodu smrti Hermine grofice Jellačić-Bužimske. udove pokojnoga podmaršala grofa Đure Jellačića, uprava u ime Akademije izjavila kćerima pokojničinama osobito saučesće.

Sa zahvalnošću se prima na znanje izvješće uprave, da je grof Rudolf Norman predao Akademiji za njezine svrhe iznos od 4500 K., što ih je primio u ime dnevnica kao zastupnik na zajedničkom hrvatsko-ugarskom saboru. Uz to Akademija zaključuje, da se ova svota priklupi zakladi za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu.

Na molbu Đ. Popovića, glavnoga školskog referenta, pristaje Akademija na to, da se uredništvu „Školskoga lista“ u Karlovcima od g. 1906. u zamjenu šalje „Rad“ sviju razreda i „Ljetopis“, a ostale publikacije da se metropolitanskoj knjižnici u Karlovcima prepuste uz polovicu cijene.

Budući da predsjednik Akademije izjavljuje, da u mjesecu prosincu ne će moći sazvati glavne skupštine ne temelju ovlasti dobivene u skupnoj sjednici od 28. listopada o. g., ovlašćuje se uprava, da može do konačnoga odobrenja proračuna za g. 1907. trošiti na temelju proračuna, kako je odobren za g. 1906. ne samo za općenite troškove, nego i za periodičke publikacije, kao što su „Rječnik“, „Rad“ i „Zbornik“.

Molba ravn. učitelja I. Johlera u Karlovcima za novčanu potporu kod sabiranja folklorske građe odbija se zbog nedostatka novčanih sredstava.

Na prijedlog dra. G. Janečka zaključuje Akademija, da se povjeri odboru za knjižnicu, da prouči pitanje, ne bi li se knjižnica Akademijska mogla smjestiti u novu zgradu, koju je kr. zem. vlada odlučila graditi za sveučilišnu knjižnicu.

Dne 24. veljače 1907.

Odobrava se, što je uprava učinila povodom smrti članova Akademije, i to počasnoga člana D. I. Mendelejeva, člana dopisnika historičko-filologičkoga razreda L. Zore i člana dopisnika matematičko-prirodoslovnoga razreda N. A. Menšutkina. Osim toga se zaključuje, da se u znak priznanja zabilježi u zapisniku žalost Akademije nad njihovim gubitkom.

Sa zahvalnošću se prima na znanje izvješće, da je grof Rudolf Norman poslao Akademiji na dar zlatnu plaketu, koju je izradio profesor R. Marschall na uspomenu nezaboravnoga biskupa J. J. Strossmayera. Ujedno se na ponudu izvršitelja oporuke Akademija izjavljuje sa zahvalnošću spremna, da preuzme pokućvo one sobe, u kojoj je radio slavni naš pokrovitelj, te odlučuje, da se u dvorani VI. priredi posebna Strossmayerova soba.

Zahvalno se prima na znanje izvješće, da je k. r. zemaljska vlada otpisom od 14. siječnja 1907. za g. 1907. doznačila Akademiji 6000 K. za izdavanje „Kodeksa“, a otpisom od 21. siječnja 1907. 5000 K. za izdavanje dalmatinskih statuta.

Na molbu biblioteke imperatorskoga universiteta u Moskvi pristaje se na popust od 30% knjižarske cijene za „Rječnik“.

Na molbu Museuma für Völkerkunde u Hamburgu pristaje se na zamjenu našega „Zbornika“ za njegove „Mittheilungen“ počevši od g. 1907.

Na molbu etnološkoga seminara u Srpskom universitetu u Biogradu dopušta se 50% popusta od knjižarske cijene za „Zbornik“.

Odobravaju se zaključci sjednice razreda historičko-filologičkoga od 5. prosinca 1906. i sjednica razreda filozofičko-juridičkoga od 6. prosinca 1906. i 2. siječnja 1907.

Na ugodno se znanje prima izvješće, da je kr. zemaljska vlada otpisom od 1. veljače 1907. br. II—1568. Akademiji na njezinu predstavku od mjeseca kolovoza 1906. priopćila, da će se u buduće u zemaljski proračun uvrstiti stalna godišnja potpora Akademiji.

Odobravaju se zaključci sjednice razreda historičko-filologičkoga od 13. veljače 1907. i razreda matematičko-prirodoslovnoga od 19. veljače 1907.

Biraju se stalni odbori za g. 1907., kako će biti pokazano u „Ljetopisu“ za g. 1907.

IV.

GLAVNA SKUPŠTINA

dne 14. ožujka 1907.

Pošto je predsjednik T. Smičiklas otvorio skupštinu, konstatirao je tajnik dr. Vrbanić, da su po § 6. poslovnika u nju pozvani svi pravi članovi, i oni, koji stanuju izvan Zagreba, i da je nazočno preko polovice (12) svih pravih članova Akademije (22), dakle prema § 11. poslovnika dovoljno, da glavna skupština može stvarati zaključke.

Proračun za g. 1907. prihvaća se onako, kako ga je uprava predložila, i to s ukupnim iznosom kod prihoda od 36.968 K., a kod rashoda od 39.560 K., dakle s manjkom od 2.592 K., koji će se podmiriti eventualnim većim prihodom ili iz blagajničke zalihe, koja će ostati nakon zaključka računa za g. 1906., ili iz eventualnih prištednja u g. 1907.

S obzirom na zaključak sjednice razreda matematičko-prirodoslovnoga od 19. veljače 1907., da se povisi stavka za znanstvena istraživanja na 1000 K., zaključuje Akademija, da se ovlašćuje uprava, da višak od 400 K. preko iznosa od 600 K., koji je uvršten u proračunu za g. 1906., podmiri iz prištednja, koje su u g. 1906. nastale kod „Rada“ matematičko-prirodoslovnoga razreda, tako da će ukupna svota za znanstvena istraživanja ovoga razreda za g. 1906. iznositi 1000 K.,

dok za g. 1907. ostaje predloženi iznos od 600 K. Obje ove svote, i ona na račun g. 1906. i ona na račun g. 1907., u ukupnom iznosu od 1600 K. imadu se prema prijedlogu matematičko-prirodoslovnoga razreda isplatiti tako, da pr. čl. Sp. Brusina dobije 1100 K., a D. Hire 500 K.

S obzirom na zaključak sjednice razreda historičko-filologičkoga od 5. prosinca 1906. o štampanju Vramčeve „Kronike“, koju je priredio za štampu pr. čl. Vj. Klaić, zaključuje glavna skupština, da se ta „Kronika“ može odmah štampati, kako izdavač prijepis preda, a trošak za nju da se podmiri na račun g. 1908. i svota, koja će se potrošiti, uvrsti u proračun za g. 1908. U ostalom prepušta se razredu historičko-filologičkomu, da odluči, u kojem će se skupu publikacija ta „Kronika“ štampati.

Za pregledanje računâ u upravi Akademije u g. 1906. i računâ knjižare Đ. Trpince o knjigama prodanima u g. 1906. biraju se prema čl. 15. pravila pravi članovi dr. V. Varićak i dr. A. Mohorovičić.

Pisaru J. Benkoviću odlučuje se nakon obavljene ekspedicije knjiga isplatiti posebnu nagradu od 50 K.

Budući da je predsjedniku Akademije T. Smičiklasu izminuo trogodišnji rok njegova službovanja, pristupa se k izboru novoga predsjednika prema čl. 6. pravila i § 4. poslovnika, te se tajnim glasovanjem bira iznova za predsjednika Akademije na tri godine pravi član T. Smičiklas.

Prema čl. 9. pravila i § 2. poslovnika pristupa se k izboru novih članova, te se biraju za članove dopisnike:

I. u razredu historičko-filologičkom:

1) Dr. Asbóth Oskar, sveučilišni profesor u Budimpešti;

2) Dr. Boranić Dragutin, gimnazijski profesor i privatni docent u Zagrebu;

3) Dr. Fraknói Vilmos, potpredsjednik Mađarske akademije znanosti i upravitelj Mađarskoga historijskog instituta u Rimu;

4) Laszowski Emilije, perovođa kr. zemaljske vlade u Zagrebu;

5) Dr. Medini Milorad, gimnazijski profesor u Dubrovniku;

6) Dr. Pastor Ludovik, sveučilišni profesor i ravnatelj Austrijskog historijskog instituta u Rimu.

II. u razredu matematičko-prirodoslovnom:

1) Dr. Adamović Lujo, privatni docent sveučilišni u Beču;

2) Dr. Bohničjek Stjepan, realnogimnazijski profesor i privatni docent u Zagrebu.

V.

SVEČANA SJEDNICA

due 16. ožujka 1907.

1. Svečana besjeda predsjednika

TADIJE SMIČIKLASA.

Vele slavna Akademijska skupštino!
Visoko učena gospodo Akademici!

Primate, vele ugledna gospodo, prije svega u ime Akademije moju najsrdačniju zahvalnost, što ste se našem pozivu na ovu svečanu godišnju skupštinu Vašim dolaskom odazvali. Što je naša Akademija u prošloj godini radila, čut ćete iz izvještaja gospode tajnika. Meni dopustite, da po mogućnosti objasnim jedan zanimljiv momenat u povijesti naše Akademije, da Vam predočim časni, ugledni početak života naše Akademije prije četrdeset godina. Nj. Veličanstvo potvrdilo je pravila Akademije dne 24. marta 1866.; 9. maja iste godine imenovalo je Nj. Veličanstvo prve od sabora hrvatskoga predložene članove; 28. jula 1867. bila je prva godišnja svečana sjednica, u kojoj je pokrovitelj Akademije biskup Josip Juraj Strossmayer otvorio Akademiju. Akademija po tome navršuje četrdeset godina svoga trudnoga i s mnogim tegobama prepletenoga, ali i uspješnoga naučnoga rada.

Mi ipak ne slavimo četrdeset-godišnjicu. Čini nam se, da je premalo četrdeset godina za proslavu zavoda, komu je život određen za vijekove. Mi zato na tiho proslavimo i našu dvadesetipet-godišnjicu u svojem domaćem krugu. Slava Akademije imala bi biti narodna slava. Imalo bi se prikazati, da je Akademija vrijedna predstavnica jednoga naprednoga naroda, a da je i narod hrvatski vrijedan posjednik jedne ugledne akademije.

Tomu bi imali biti suci ne mi, nego predstavnici naših družica u monarhiji, koji bi se našem i našega naroda pozivu jamačno odazvali. Ne recite, da previsoko letimo; ta znate, gospodo, da je deset-godišnjicu naše Akademije proslavila carska akademija u Petrogradu i zbor učenih Slavena i Franceza u Parizu. Nadajmo se, da će za deset godina o pedeset-godišnjici — što su znale slaviti i druge akademije — naši nasljednici i narod hrvatski poželjeti takovu slavu.

Uočimo danas ipak početak i prvi godišnji cvijet naše Akademije. Rodila se ona u najljepšoj rujnoj zori naših narodnih nada godine 1861. Mnogo se je naš narod nadao u godini 1848., Hrvatska se te godine iznova rodila. Ali godine 1861. bio je polet narodnih nada veći i općenitiji. Svi narodi monarhije imali su oživjeti novim ustavnim životom. Svi i svaki narod imao bi utjecati u budućnost cijele monarhije. Narod hrvatski stade osjećati znamenitost svoga geografskog položaja. Vođa narodni biskup Strossmayer ponovno izreče u svečanim svojim besjedama, da je pitanje istočno sam Bog na dnevni red postavio. Osnutkom Akademije imao je hrvatski narod učiniti prvi korak svojoj boljoj budućnosti. „Akademija će znanosti“ — reče naš biskup u svome prvom znamenitom saborskom govoru od 29. aprila 1861. — „ako Bog da, narodnoj knjizi onu slogu ono jedinstvo pribaviti, koja jur kod naobraženih ger-

manskih i romanskih naroda vlada, koja je jedina poluga višega razvitka narodnoga izobraženja. U prvom početku i kod germanskih i romanskih naroda knjiga je narodna pod istim teretom stenjala kao i kod nas, pa je istim putem do sloge i jedinstva dospjela, a po slozi i jedinstvu do one gorostasne vrline, kojoj se s punim pravom čudimo. Što je kod njih moguće, moguće je i kod nas. Još i danas više je razlikosti u narječjima kod Germana i Romana nego kod nas Slavena na jugu, pa kad su oni razlikost i rascjepkanost tu u knjizi nadvladati mogli, nadvladat ćemo je i mi, ako mudro i postojano napredovali budemo“. Znao je naš veleumni i visoko obrazovani pokrovitelj, da je Italija, nekada učiteljica narodâ, kroz stotine godina radila za to jedinstvo, da je Njemačka, posjednica svetoga rimskoga carstva, pod tim veličajnim okriljem također radila kroz sto godina, znao je on za nazadak južnoga Slavenstva, pak je geniju bolje sreće i većega napretka prosvjete jugoslavenske posvećivao svoje uzvišene misli.

Biskupove misli osvojiše i sabor hrvatski. 29. jula 1861. primi sabor pravila Akademije, u kojima se doslovce kaže: „Svrha Jugoslavenske akademije je njega i potpora znanosti i umjetnosti na slavjanskom jugu među Hrvati, Srbiji, Slovenci i Bugari u narodnom duhu i zajedničkoj prosvjeti“. Prema ovoj svrsi zadaća Jugoslavenske akademije — veli drugi paragraf — jest „osim znanstvenoga razvijanja hrvatskoga i srpskoga jezika, s obzirom na slovenštinu i bugarštinu, njegovanje svake struke znanosti i umjetnosti prema potrebi i koristi naroda jugoslavenskoga“.

Ova pravila ne dobiše potvrde. Pet godina trebalo je, dok su izmijenjena pravila dobila potvrdu. „Naš mlađi naraštaj“ — reče dr. Franjo Rački prigodom dvadesetipet-godišnjice Akademije — jedva znade, kako

težak bijaše već sam porod naše Akademije. Ustrojna pravila, koja je hrvatski sabor u sjednici od 29. srpnja 1861. godine usvojio, ili su počivala u pisarnah ili iz jedne ruke prelazila u drugu, da budu klaštrena, miješana, mijenjana. Jednomu nije se svidala široka samo uprava, drugomu pravac, trećemu samo ime. A uza sve to, dok je rješenje državopravnih pitanja visjelo, prosvjetnim se malo sklonilo bilo. Pače čak i u domaćih krugovih poslije onoga prvoga zanosa stalo se sumnjati, nije li pitanje o Akademiji prerano na dnevni red postavljeno. Pokazivalo se na siromašnu duševnu glavnicu u hrvatskom narodu, na nerazvijene duševne odnošaje, na preče prosvjetne potrebe, na niski stupanj našega duševnoga razvitka naprama visokomu razvitku drugih naroda. Sve ovo mjesto da uskori život zavoda, koji je propuste narodne prošlosti imao ispraviti, otezalo ga kroz punih pet godina“.

Jednom riječi i gospoda tadanje centralne austrijske oblasti i malodušnici hrvatski misle: niti je narod hrvatski sposoban, da ima Akademiju, niti ima ljudi vrijednih, da budu Akademici. Pa opet dajte da vidimo, što nam kaže program izrečen u prvoj svečanoj sjednici 28. jula 1867., kako je sigurno zasnovan, a poslije tako stalno izveden na utjehu našu i svega našega naroda.

Već na prvi svečani dan svoga života proglašuje Akademija, da će „prirediti opširan i jezikoslovnoj znanosti dolikujući rječnik našega jezika“. To joj je prva točka programa. Poznato je, da su i najstarije akademije: talijanska Crusca i franceska osnovana od Richelieu postale upravo za čišćenje jezika i za osnutak takova rječnika njihova na rodnoga jezika. Naš narod hrvatski i srpski nije imao onda znatnijega filologa i leksikografa od slavnoga Đ. Daničića, koji je kao prvi tajnik naše Akademij

učinio sve priprave i osnovu za rječnik, te je djelo započeo iza trinaest-godišnjega pripremnoga rada. Slavno je djelo započeo, ali ga nije dovršio. Njegovo djelo nastavi naš umni drug Petar Budmani. Neka mi oprostí njegova prevelika skromnost, što ću reći. Spremnijega čovjeka za taj veliki narodni posao naš narod nije imao. Svojim velikim općim obrazovanjem, svojim poznavanjem narodnih dijalekata i stranih jezika, osobito u doticajima našega jezika s talijanskim, donosi on novo svijetlo nauci i našem narodu. Ako bi nas naš mili i od svih ljubljani i štovani drug skoro ostavio radi težine godina, neka mu Gospod Bog u sree ulije slatku utjehu, da nije badava živio i radio, jer ostavlja iza sebe monumentum aere perennius. Naš rječnik spada među najveće i najznatnije rječnike evropske.

Program prvoga svečanoga dana veli: „Akademija će budućemu povjesniku naše književnosti i narodne kulture pripraviti pouzdanu građu, nastojat će, da sakupi i na svijetlo izdade naše starije pisce, bili oni u rukopisih ili starijih izdanjih“. Bog i sreća i darežljivost osnivača Akademije dade joj znamenitu s neizrecivim trudom kroz više decenija po svem našem narodu i po stranom svijetu sabiranu knjižnicu Ivana Kukuljevića, te je mogla odmah pristupiti izdavanju „Starih pisaca“, koje je izdala do 18. vijeka do sada u dvadeset i jednom svesku. Ovomu poslu snažno pristup i dade smjer najmlađi tada Akademik Vatroslav Jagić, danas jedini živi naš član od one prve dvanaestorice izabrane od sabora i potvrđene od kralja godine 1866. Svojim prvim umnim i energičnim radom u našoj Akademiji otvorio si je put u veliki svijet, gdje je danas kolovođa slavenske filologije. On nas je potaknuo, da osnujemo: „Građu za noviju hrvatsku književnost“, koju

je naš nezaboravni dr. Milivoj Šrepel doveo do četvrtoga sveska.

Program prvoga svečanoga dana veli dalje, da „će Akademija u životu našega naroda i njegovih običaja ispitivati narodnu dušu“. S velikim trudom i troškom zasnovala je Akademija „Zbornik za narodni život i običaje“ i dovela ga do jedanaest svezaka. Želimo samo, da se domaći naš svijet bar toliko za ovaj pothvat zanima, koliko ga strani učenici svijet uvažuje i cijeni.

Program prvoga svečanoga dana veli dalje: „Akademija će obratiti osobitu pažnju na običajno pravo. Običajno pravo rasvijetlit će nam nazore našega naroda o različitim odnošajima javnim i sukromnim, pokazat će nam, koje mjesto pripada našem narodu među romanskim i germanskim susjedima, a našem zakonodavci dat će u ruke klupko, da ga izvede iz labirinta, u koji ga zaplete tuđin zakonodavac“. Pitanja sastavljena od člana Akademije dra. Valtazara Bogišića za običajno pravo prevedena su i u strane jezike. Brzo iza toga izađe Bogišićev veliki „Zbornik sadanjih pravnih običaja“. Sudbina odnese Bogišića u strani svijet, a od naših mnogobrojnih pravnikâ i danas očekujemo, da njegovo krasno započeto djelo nastave.

Program prvoga svečanoga dana veli dalje: „Akademija će sabirati i izdavati spomenike za pisano pravo jugoslavensko, kano što su zakoni, pravila, naredbe i t. d. toli neodvisnih država, koli pojedinih općina na slavenskom jugu“. Kako se je mislilo raditi sustavno i dostojno najstrože nauke, svjedoči nam Bogišićevo djelo „Pisani zakoni na slavenskom jugu“ (1872.), gdje su opisane

sve zbirke naših starih zakona i njihovi izvori. Akademija izvodi ovaj program u „Monumenta historico-juridica“, kojih je do sada izdala devet svezaka. A moram s veseljem spomenuti, da je u najnovije vrijeme pravoslovni fakultet našega sveučilišta započeo misao, da u suglasju s Akademijom izdaje statute dalmatinskih i hrvatskih gradova.

Program prvoga svečanoga dana veli dalje: „Akademija će sabirati listine kano građu za jugoslavenski diplomatar“. Na sreću naše Akademije i naše narodne povijesti našao se među prvim Akademikima naš neumorni sabirač narodnih povjesnih spomenika Šime Ljubić. On je prije toga imao dobru priliku, da kroz nekoliko godina crpa građu u mletačkom arhivu za povijest odnošajâ južnoga Slavenstva s mletačkom republikom. Redom nekoliko godina on sam ispunjuje „Monumenta“ Akademije. Onih deset svezaka Ljubićevih listina jesu upravo ugaoni kamen sredovječne povijesti hrvatske i jugoslavenske. Ovo djelo ima dopuniti naš „Diplomatički Zbornik“, koji je sada dospio do četvrtoga sveska, a spreman je za štampu do godine 1409., pak se nadajmo, da će se do jubilarne pedeset-godišnjice Akademije svršiti sa svojih dvadeset svezaka.

Program prvoga svečanoga dana veli dalje: „Akademija će sabirati domaće i inostrane pisce za zbirku jugoslavenskih povjesničkih spomenika“. To su naša „Monumenta“ danas u trideset svezaka i „Starine“ u trideset svezaka. Ovih šezdeset svezaka pronesoše glas naše Akademije po slavenskom svijetu i po Evropi.

Program prvoga svečanoga dana veli dalje: „Sjednakinim trudom ispitivat će Akademija zemlju, da prouči i njezinu utrobu, pak tim

otkrije sredstva narodnoga blagostanja, olakoti sadašnjost i obezbijedi budućnost naroda“. Za ovu znamenitu i mnogostruku svrhu radi cijeli jedan razred Akademije u „Radu“ i u posebnim djelima. Nisam pozvan, da ocjenjujem tolika samostalna istraživanja naših drugova kao nestručnjak. Samo ću spomenuti po sto puta ponavljaju, gorko osjećanu tegobu, da se mnogostruki i tegobni rad u prirodnim naukama i za istraživanje zemlje ne može ni pomišljati bez znatnih novčanih žrtava. U Austriji i u Ugarskoj imade za to znamenitih i skupocjenih zavoda, koji tamo prema napretku nauke s državnom znatnom pripomoći sustavno rade. Na Hrvatsku ne otpada od zajednice državne u tom pogledu ništa, a od rada tih zavoda jedva koji tračak svijetla.

Program prvoga svečanoga dana veli dalje: „Ali Akademija ne će gojiti znanosti u pravcu idealnom, nego sobzirom na potrebe našega naroda i naše domovine“. Jeste, gospodo, naša Akademija kao prva narodna slavenska akademija ostaje svakim dahom svoga života narodna. Naša je Akademija izdala i rasvijetlila više naših narodnih spomenika, nego što učiniše svi predašnji vijekovi. Preko stotine hrvatskih i slavenskih pisaca natječu se, da što porade za napredak naše narodne nauke. Negda osvojiše oči naši dugu i daleku istočnu obalu Jadranskoga mora. U velikoj je borbi hrvatski narod sa moćnim susjedima, da se uzdrži kao gospodar na toj obali, i mnogu je bitku izgubio od jačega neprijatelja, ali svijesti nije nikada izgubio, da je on naravni gospodar te obale. Toj svijesti u strogom naučnom smjeru doprinijela je naša Akademija toliko, da je ona Dalmaciju s Hrvatskom naučno već sjedinila. Dubrovniku je sunce upravo prosjalo u našoj Akademiji.

Napokon očituje nam program prvoga svečanoga dana, da će Akademija raditi u strogo naučnom smjeru u učenim istraživanjima. Sada recimo čisto i bistro istinu: Ovo je čini u većem dijelu hrvatskoga društva ne upravo zanimljivom. Ovu sudbinu dijeli naša Akademija sa svima svojim družicama u velikom svijetu, koje idući za visokim ciljevima strogih naučnih istraživanja ne progovaraju u lakim i skladnim djelima za široke slojeve društva. U ovom pogledu poučno je za nas, što pripovijedaju naši susjedi Mađžari iz prošlosti i sadašnjosti svoje akademije. U prva tri decenija bavila se njihova akademija samo narodnim jezikom i literaturom, a narod je oduševljen grnuo u akademiju. Ali onda nije im akademija privredivala napretku nauke. Zato promijeniše smjer rada u čisto naučni, jer uvidješe, da bez tih temelja ne ima narodne bolje budućnosti. Sada se tuže u svojim svečanim sjednicama, da im narod ne ima više onoga zanosa za akademiju, da je odnemačuje.

Mi se ne tužimo, jer se stalno nadamo, da će se ova sjena, koja radi strogo naučnoga smjera čini našu Akademiju u širem narodnom društvu nezanimljivom, dati obasjati Akademijom umjetnosti. Naučni stručnjaci gradit će i dalje zgradu napredne narodne nauke, a bogoduhi pjesnici i umjetnici stvarat će djela, koja će paliti narodna srca. Svi skupa radit će za bolju narodnu budućnost. U to ime crescat et floreat nostra Academia!

2. Izvješće tajnika

DRA. FRANA VRBANIĆA

o gospodarskim prilikama Akademije u g. 1906.

Vele što vana gospodo!

Otkada na ovom uglednom mjestu s Vašim povjerenjem izvješćujem o gospodarskim prilikama našega zavoda, Vi ste, vele štovana gospodo, ne samo dobrohotno prihvaćali moje prijedloge, nego i sa mnom zajedno živo nastojali, kako bi povišili materijalna sredstva naše Akademije, te s ono malo prihoda, što ga godimice primamo, što više poradili oko onoga zadatka, koji je ovomu našem zavodu namijenio naš nezaboravni utemeljitelj.

Mi možemo, gospodo, u tom obziru s ponosom pogledati na našu četrdeset godišnju prošlost, a svatko nepristran morat će nam priznati, da smo prema našim slabim prihodima i prema slabom maru, da ne rekнем neprijateljstvu, što ga je državna vlast više od dva decenija pokazivala prema Akademiji, na polju znanstvenoga istraživanja učinili razmjerno više nego li ijedan drugi zavod slične vrste u Ugarskoj i u Austriji. Istina je, gospodo, da nam nije uspjelo ukloniti dvije velike nevolje, koje nas u našem radu silno smetaju; ali tomu niti smo krivi mi ni oni naši prijatelji, koji su s punom ljubavi i čvrstim pouzdanjem pratili i podupirali ustrajni rad naše Akademije.

Mi smo, vele štovana gospodo, ove dvije velike nevolje živo osjećali, a osjećamo ih u punoj mjeri i danas; pa ako sam se s ovoga mjesta dosada i sustezao, da ih prikažem u pravom svijetlu, činio sam to samo zato, jer sam u jednu ruku znao, da nam jadikovke pomoći ne će, dok sam se u drugu ruku bojao to učiniti, da

time ne izazovem protivnike našega zavoda na prigovore, koji bi još više otežčali naš rad i naše nastojanje. No danas ne trebam tih nevolja premučati ne samo radi novoga smjera, kojim je krenuo naš javni život, nego i zato, jer imadem u najnovije doba pri ruci jasan dokaz, kako se na iste nevolje tuže i druge daleko bogatije i sretnije naše družice, koje ne samo da nisu nikada bile zazorne vladajućim krugovima, već koje su bile u tom povoljnom položaju, da ih je s jednakom ljubavi prigrllila svaka politička struja, te se nijedna o njih nije nikada usudila ni pomisliti, kako bi ovakav uzvišeni hram znanosti mogao poslužiti njezinim ciljevima. Naša je Akademija kroz dva decenija bila izvrgnuta kušnjama, kako bi se podala u službu vladajuće struje, ali je ona znala ponosno odbiti sve te kušnje, jer se je nepomično držala načela, da prava znanost služi samo istini bez obzira, hoće li time steći naklonost onih, koji bi je mogli i morali podupirati; ona nije nikada popustila pritisku niti se odmakla od one staze koju joj označiše njezini prvi pokretači, slavni njezin dobrotvor i prvi pokrovitelj, pa nezaboravni njezin prvi predsjednik.

Uz ove prilike nije čudo, da su spomenute nevolje u daleko većoj mjeri tištale našu Akademiju nego li njezinu posestrimu u Budimpešti, koju brižno njeguje svaka mađarska vlada i svaka politička stranka, koju kraljevina Ugarska podupire svake godine iz državnoga proračuna znamenitom potporom od blizu 100.000 kruna, i kojoj na porabu stoji prihod temeljne glavnice od više milijuna kruna.

Pak uza sve to generalni tajnik Mađarske akademije u svečanoj sjednici od 14. maja 1905. nariče o jednakim nevoljama, koje tište ne samo nas, nego i našu družicu u Budimpešti. Da mi se ne rekne, da pretjera-

vam, ja ću njegove jadikovke spomenuti i Vama, vele štovana gospodo, a hrvatski narod neka sudi, ne moramo li se mi kud i kamo s većim opravdanjem tužiti, kako i nama u dalekoj mjeri ove nevolje sprečavaju naš rad.

„Prva je glavna nevolja“, tako se tuži generalni tajnik Mađžarske akademije, „što smo siromašni, a materijalna naša sredstva što su nedostatna prema velikima i važnim zadacima, koji su nam namijenjeni. Nikada nije nijednomu znanstvenomu zavodu dobačena neosnovanija i štetnija potvora od ove, kojom se s obzirom na našu Akademiju neprekidno naglasuje, da smo bogati. Baš protivno je istina. Ne ima na svijetu znanstvenoga društva, koje bi u jednu ruku radi vlastitoga programa, a u drugu ruku zbog određenoga mu poslovanja imalo tako opsežan djelokrug kao naša Akademija. Djelokrug vanjskih akademija daleko je ograničeniji, te opseže osim izdavanja jedne revue je najviše još jedno veće poduzeće, pak i kod toga posla može se računati na veću čitaću publiku, koja vraća velik dio troškova, i to nerijetko s velikim kamatama. U nas se to zbiva u najrjeđim slučajevima, jer naša Akademija predaje svoja izdanja općinstvu većinom bez naknade ili uz vrlo snižene cijene. K tomu pridolazi, da ni Akademijska palača ni naša biblioteka ne samo ne nose prihoda, već da nam prouzrokuju troškova, i da mnoga znanstvena društva svoj uspješni zadatak izvoditi mogu samo uz materijalnu pripomoć naše Akademije. Odbijemo li sve ove prilike i time nastale troškove od kamata faktične imovine Akademijske, to Akademiji na raspolaganje ostaje tako neznatna svota, da nije čudo, ako Akademija uza svu potporu mađžarske vlade, kojoj duguje najtopliju hvalu, ne može ispunjavati namijenjeni joj zadatak“.

„Druga je nevolja“, nastavlja generalni tajnik Mađžarske akademije, „da mađžarska znanost ima ne samo

vrlo malenu publiku, nego da je i broj njezinih suradnika vrlo malen, a i one, koji u njih spadaju, i država i društvo tako zaokupljaju uredskim i društvenim dužnostima, da su kadri znanosti pridonijeti daleko manje usluga, nego li bi po svom položaju i po svom znanju i zvani i kadri bili učiniti. Mi smo doista siromašni i maleni po broju. Ja ne znam, kojoj od ove dvije nevolje moći je laglje na put stati, ali osjećam, da moramo ukloniti i jednu i drugu, ako u istinu želimo, da u našoj domovini procvate znanstveni život i mađarska znanost“.

Ovako jadikuje generalni tajnik Mađarske akademije; a tko može tajiti, da sve ovo, što on o njoj navodi, ne vrijedi u daleko većoj mjeri i za našu Akademiju? Razlike, koje postoje u tim uzdisajima među našom i Mađarskom akademijom, ne umanjuju naših nevolja. Mi doduše danas više bez naknade nikomu ne dajemo naših publikacija, kao što smo činili sve do prije desetak godina, ali zato nismo preko dva decenija od vlade dobivali ni jednoga filira novčane potpore. Mi ne podupiremo doduše novčanom pripomoći druga znanstvena društva, ali nam zato ni knjižnica ni arhiv ni Strossmayerova galerija slika ne samo ne odbacuju prihoda, već nam zadavaju dosta znatnih žrtava.

No uza sve to nismo nikada ni jedan čas zdvajali, već smo uza sve teške prilike ustrajno radili i s onim sredstvima, koja su nam bila pri ruci, a moj vele štovani drug književni tajnik izvijestit će Vas, kako je i prošle godine taj naš rad urodio plodom, koji će nam morati priznati svatko, tko bude nepristrano sudio o poslovanju naše Akademije. Siromašni ćemo doduše ostati, jer naša Akademijska zaklada ujedno s kućama, u koje je uložen njezin jedan dio, ne odbacuje danas na godinu više prihoda od kojih 32.000 kruna, ali se zato za stalno na-

damo, da će nas u napredak zemaljska vlada prigrлити s većom ljubavlju nego li do sada, te da ćemo se moći radovati ne samo prolaznim potporama, kojima nas je nakon dva decenija prvi put obdario ban grof Pejačević godine 1904., već da ćemo se pohvaliti i stalnom godišnjom potporom, ako i ne onolikom, kakovu uživaju naše družice u Ugarskoj i u Austriji. Da to bude, Akademija se je i prošle godine ponovno obratila na kr. zemalj. vladu s posebnom predstavkom, te je već i primila obećanje, da će biti sretnija pod novom vladom, jer je predašnje na ponovne molbe glede stalne redovite potpore nisu usrećile ni odgovorom. Ali zato neka bude najtoplija hvala sadanjemu banu grofu dr. Teodoru Pejačeviću, koji je i prošle godine doznačio Akademiji ne samo iznos od 6000 kruna za dalje izdavanje „Kodeksa“, nego još i povrh toga svotu od 5000 K za prospješnije izdavanje dalmatinskih statuta. Akademija ne dvoji, da joj nova vlada uza stalnu i redovitu godišnju pripomoć ne će uskratiti u napredak ni ovih posebnih potpora sve dotle, dok ne dovrši ove dvije goleme, ali za prosuđivanje naših državopravnih, socijalnih i jezičnih prilika vrlo znamenite publikacije.

Uz ovu pripomoć primila je Akademija na dar od opće poznatoga rodoljubnoga hrvatskoga velikaša, a svoga davnoga dobrotvora grofa Rudolfa Normana iznos od 4500 kruna. Na ovom daru neka mu ovom svečanom zgodom bude tim veća hvala, jer je Akademija primila dosada ne samo od njega znatnih darova, već je njegova patriotična obitelj tolikim zgodama dokazala, koliko joj je stalo do prosvjete i znanstvenoga napretka hrvatskoga naroda. Dovoljno je, da ovom prilikom samo spomenem, kako je blagopokojni njegov djed po materi Gustav barun Hilleprand Prandau priložio u Akademijsku zakladu poseban iznos od 24.400

kruna. Akademija je odlučila, da se iznos od 4500 K priklopi zakladi za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu, kojoj je vrli rodoljub grof Rudolf Norman kod njezina osnutka već darovano 2000 K.

Prošle godine sjetiše se naše Akademije još i drugi rodoljubi, među kojima u prvom redu spominjem vrloga rodoljuba hrvatskoga, velikoga župana Julija Bubanova, koji je preminuo dne 3. travnja prošle godine u Zagrebu. U svojoj oporuci ostavio je Akademiji zapis od 1000 kruna i tri cijele akcije I. hrvatske štedionice u Zagrebu, svaku u vrijednosti današnjoj po 6000 K. Ove tri akcije ostavio je pokojni Bubanović s namjenom, da se stvori zaklada, kako bi se u nas unaprijedilo učenje ruskoga jezika. Akademija je ove akcije preuzela u svoju upravu i stvorila potrebite zaključke, da se namjena plemenitoga pokojnika provede, a iznos od 1000 kr. priklopila je svojoj zakladi za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu. Uz pokojnoga Bubanova sjetiše se ove Akademije u razredbama svoje posljednje volje pokojni veletržac u Varaždinu Vjekoslav Leitner i pokojna kuće vlasnica u Zagrebu Tereza Pogoreltz, svaki sa svotom od jedne hiljade kruna. Čim budu ove svote isplaćene, priklopit će se i one prema zaključku Akademije zakladi za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu.

Pokojnim plemenitim darovateljima ubilježila je Akademija za vječnu uspomenu u zapisnik njihova imena, a meni preostaje samo, da Vas, vele štovana gospodo, pozovem, da ovom svečanom zgodom pokojnim dobrotvorima naše Akademije uskliknete: Slava im!

Uz ove znamenite darove u prošloj godini ponarasla je zaklada za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu od 15.310 kruna na iznos od 20.810 kruna koncem godine 1906., te će iznositi svotu od 22.810

kruna, čim joj budu isplaćeni zapisi Vjekoslava Leitnera i Tereze Pogoreltz; pak budući da je od dosadanjega prihoda ove zaklade Akademija svojoj temeljnoj glavnici ne samo povratila svu onu svotu, koju je od nje bila predujmila za izdanje dvaju svezaka Nodilove „Povijesti srednjega vijeka“, i budući da je mogla preostatak kamata u smislu pravila zaklade pričuvati za dalja izdanja ove vrste, to će već koncem ove godine od redovitoga prihoda kamata biti raspoloživ toliki iznos, da će Akademija buduće godine 1908. moći izdati na račun ove zaklade novo koje djelo, a da ne će morati ništa predumjeti od same temeljne glavnice.

Redoviti prihod Akademije dosegnuo je u prošloj godini, bez spomenute pripomoći zemaljske vlade za „Kodeks“ i dalmatinske statute, okruglo 42.600 kruna, od koje svote dolazi na Akademijsku glavnicu uloženu u vrijednosne papire i kuće okruglo 35.000 kruna, dok je ostatak od preko 7.000 kruna donio prihod od pretplate i prodaje knjiga pa dohodak kamata od raspoloživoga gotovoga novca. Od ovoga prihoda potrošit će Akademija oko 27.000 za sabiranje različite građe i za štampanje redovitih publikacija, a oko 13.000 kruna za troškove općenite, u red kojih pripada ne samo trošak za upravu i uzdržavanje Akademijske palače, nego i potreba za knjižnicu, arhiv i Strossmayerovu galeriju slika pa obrok za otplatu zajma sklopljenoga prigodom velikoga potresa g. 1880. u iznosu od 24.000 kruna.

Konačni račun o prihodu i rashodu Akademije za godinu 1906. moći će se ustanoviti istom onda, kad izađe druga serija publikacija za prošlu godinu i kad budu podmireni svi računi za štampu ove serije. Za danas mi je samo još spomenuti, da je Akademijska zaklada uložena u vrijednosne papire, po zadnjem iskazu računarskoga ureda kr. hrv. dalm. zem. vlade, iznosila okruglo

685.000 kruna, a vrijednost kuća, od kojih Akademija dobiva najamninu, oko 327.000 kruna. Zaliha pak Akademijskih publikacija iznosila je koncem god. 1906. ukupno 100.535 svezaka u vrijednosti po knjižarskoj cijeni od 483.000 kruna.

Uz pripomoć prihoda iz ovih vrela nastojat će Akademija, da i u napredak, kao i dosada za svoga četrdeset-godišnjega opstanka, brižno i ustrajno radi oko uzvišenoga svoga zadatka, i da s jednakom ljubavi i s jednakim zanosom na prosvjetnom polju širi slavu i čast hrvatskoga naroda i trajnom drži svetu uspomenu svoga utemeljitelja i velikoga dobrotvora. Za stalno se pak nada Akademija, da će u tom plemenitom i rodoljubnom, ali teškom svom radu naći u napredak iskrenu blagonaklonost i trajnu i izdašnu potporu hrvatske zemaljske vlade, a novi njezini članovi, koje je pozvala u svoj krug, da će uz našega požrtvovnoga i ovoj Akademiji svom dušom odanoga predsjednika Tadiju Smičiklasa, komu ponovno u zadnjoj skupštini dadosmo jednoglasno naše povjerenje te ga ponovno izabراسmo za našega prvaka, puni oduševljenja svoje prokušane i vrsne sile posvetiti ovom našem svetojnu hramu znanosti.

U toj nakani odlučila je glavna skupština Jugoslavenske akademije držana dne 14. ožujka 1907. prema čl. 9. svojih pravila i § 2. poslovnika, da se uvrste u broj njezinih članova dopisnika:

A) u razredu filološko-historijskom:

dr. Asbóth Oskar, profesor slavenske filologije u kr. sveučilištu u Budimpešti;

dr. Boranić Dragutin, profesor u donjogradskoj gimnaziji i privatni docenat u kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu;

dr. Fraknói Vilmos, naslovni biskup, potpredsjednik Mađarske akademije u Budimpešti i upravitelj Historijskoga mađarskoga instituta u Rimu;

Laszowski Emil, perovođa kr. hr.-slav.-dalm. zemalj. vlade u Zagrebu;

dr. Medini Milorad, gimnazijski profesor u Dubrovniku;

dr. Pastor Ludwig, sveučilišni profesor i ravnatelj Austrijskoga historijskoga instituta u Rimu.

B) u razredu matemačko-prirodoslovnom:

dr. Adamović Luj o, privatni docenat botanike u c. k. sveučilištu u Beču, i

dr. Bohnič ek Stjepan, profesor kralj. realne gimnazije u Zagrebu i privatni docenat u kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu.

3. Izvješće tajnika

DRA. AUGUSTA MUSIĆA

o književnom radu Akademije u god. 1906.

Mnogo poštovana gospodo!

O književnom radu Jugoslavenske akademije u god. 1906. čast mi je izvijestiti ovo:

Za publikacije razreda historičko-filologičkoga primljene su u razrednim sjednicama ove rasprave i prilozi, i to:

a) za „Rad“:

Dr. A. Musić: Pitanja u hrvatskom ili srpskom jeziku (sjedn. od 13. siječnja);

V. Dukat: Institutiones grammaticae Josipa Gričulyja i hrvatske preradbe toga udžbenika (sjedn. od 13. siječnja);

Dr. I. Kasumović: Pjesme Urbana Appendinija i s njima izdana antologija dubrovačkih latinskih pjesnika (sjedn. od 28. veljače);

Dr. D. Boranić: Onomatopoetske riječi u slaven-skim jezicima (sjedn. od 16. svibnja);

Dr. B. Drechsler: Postanje Lucićeve Robinje (sjedn. od 7. srpnja);

Dr. M. Medini: Pjesme Mavra Vetranica i Marina Držića. Prilozi za poznavanje starije dubrovačke književnosti (sjedn. od 7. srpnja);

R. Strohal: Današnje oštarijsko narječje (sjedn. od 5. prosinca).

b) za „Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium“:

Dr. K. Horvat: Monumenta historiam Uscocorum illustrantia ex archivis Romanis, praecipue ex Vaticano desumpta (sjedn. od 5. prosinca).

c) za „Starine“:

V. Jelavić: 1. Iz prepiske Nikole Bourdina, francuskoga rezidenta u Dubrovniku, 2. Izvadak iz depeša francuskoga poslanika u Mlecima Brularta sieur de Léona o uskočkom ratu 1613.—1617. (sjedn. od 28. veljače);

R. M. Grujić: Građa za kulturnu istoriju Slavonije (sjedn. od 7. srpnja);

Dr. K. Horvat: 1. Prilozi za pov. hrv. od 15.—18. v. iz rimskih arhiva, 2. Zapisci Ivana Josipovića, župnika križevačkoga od god. 1752.—1759. Prilozi za povijest hrvatsku u 18. v. (sjedn. od 5. prosinca).

d) za „Stare pisce hrvatske“:

J. Kavanjina Bogatstvo i uboštvo, priredio za štampu Dr. J. Aranza (sjedn. od 13. siječnja).

e) za „Građu za povijest književnosti hrvatske“:

Dr. K. Horvat: Pjesme duhovne Bartolomea Kašića (sjedn. od 5. prosinca).

Za publikacije razreda filozofičko-juridičkoga, i to:

a) za „Rad“:

Fr. Kuhač: Osobine narodne glazbe, naročito hrvatske, 4. poglavlje: Hrvatska jezična melodija prema glazbenoj melodiji u popijevci; 5. poglavlje: Jezična melodija u popijevci raznih naroda; 6. poglavlje: Figure u jezičnim izrekama i u glazbenim stavkama (sjedn. od 29. travnja);

Dr. A. Bazala: Savremena filozofija o prirodi (sjedn. od 6. prosinca).

b) kao posebno djelo:

VI. Mažuranić: Hrvatski pravno-povjesni rječnik (sjedn. od 6. prosinca).

Za publikacije matematičko-prirodoslovnoga razreda, i to za „Rad“:

Dr. M. Kišpatić: Potresno izvješće za g. 1904. i 1905. (sjedn. od 20. siječnja);

Dr. G. Janeček: O platininoj kiselini i o alkaljskim platinatima (sjedn. od 24. ožujka);

Dr. Stj. Bohniček: 1. O zakonu recipročnosti za ostatke osmih potencija u tijelu osmih kružnih jedinica, 2. O zakonu recipročnosti za ostatke l^n -tih potencija u algebarskim brojnim tjelesima, ako je l prost broj (sjedn. od 30. svibnja);

Dr. VI. Varićak: Transformacije u ravnini Lobačevskoga (sjedn. od 30. svibnja);

D. Hirc: Revizija hrvatske flore (nastavak) (sjedn. od 5. srpnja i 20. listopada);

Dr. J. Majcen: 1. Prilog centralnoj projekciji prostora sa 4 dimenzije, 2. O kubičnoj hiperboli (sjedn. od 5. srpnja);

Dr. M. Kišpatić: Manganov fayalit iz Zagrebačke gore (sjedn. od 5. srpnja);

P. Budmani: Bernoullijevi brojevi. Prvi dio: Nazivnici (sjedn. od 5. srpnja);

Dr. V. Varićak: 1. O translaciji po paralelama s osju x , 2. Općena jednadžba pravca u hiperbolnoj ravnini (sjedn. od 20. listopada);

Dr. A. Forenbacher: Naša fitogeografija od Schlossera i Vukotinovića do danas (sjednica od 20. listopada);

Dr. S. Bošnjaković: 1. Kemijsko istraživanje morske vode uz hrvatsko primorje, 2. Kemijsko istraživanje termalnih voda i blata kupališta Daruvara (sjednica od 20. listopada);

Dr. J. Gnezda: Prilog poznavanju indolnih tjelesa (sjedn. od 20. listopada).

Rasprave, što su primljene za „Rad“ matematičko-prirodoslovnoga razreda, gotovo sve su već i tiskane u dvije knjige toga „Rada“, koje su za g. 1906. izdane na svijet. Na žalost ne mogu to kazati za rasprave i priloge, što su primljeni za publikacije historičko-filologičkoga razreda, jer se tu nagomilalo toliko građe, da pisci rasprava za „Rad“ toga razreda moraju čekati i po dvije godine, da im se štampaju, a prilozi za ostale publikacije dolaze još mnogo kasnije na red. Očito bi trebalo pospješiti izlaženje publikacija historičko-filologičkoga razreda, ali za to na žalost sredstva Akademije ne dostaju.

U prvoj seriji svojih publikacija za god. 1906. izdala je Akademija:

1. „Rad“ knj. 164. (razredi historičko-filologički i filozofičko-juridički 65.);

2. T. Smičiklas: Naert života i djelâ biskupa J. J. Strossmayera i izabrani njegovi spisi: govori, rasprave i okružnice;

3. „Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena (urednik dr. D. Boranić)“ knj. 11., sv. 1.

4. „Ljetopis“ za g. 1905., sv. 20.

Za drugu seriju publikacija za god. 1906. doštampane su ove knjige:

1. „Rad“ knj. 166. (razredi historičko-filologički filozofičko-juridički 66.);

2. i 3. „Rad“ knj. 165. i 167. (razred matematičko-prirodoslovni 39. i 40.);

4. „Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae“ sv. 4. (koji sadržava listine od god. 1236. do 1255. iz vladanja kralja Bele IV.) uredio Tade Smičiklas;

5. „Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena (urednik dr. D. Boranić)“ knj. 11., sv. 2.

Kao 6. knjiga imao bi izići „Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika“ sv. 26. (3. šestoga dijela), u kojem bi bio svršetak slova *L* i početak slova *M*, ali ga urednik P. Budmani nije dospio dovršiti, pa će ga Akademija izdati u prvoj seriji svojih publikacija za godinu 1907.

Ove je godine (1907.) osim redovnih godišnjih publikacija: „Rada“ (4 knjige, 2 razredâ historičko-filologičkoga i filozofičko-juridičkoga, a 2 razreda matematičko-prirodoslovnoga), „Rječnika“ (sv. 27.), „Zbornika za narodni život“ (knj. 12.) i „Ljetopisa“ (sv. 21. za g. 1906.) Akademija odlučila izdati 5. svezak „Kodeksa diplomatičkoga“, u kojem će biti nastavak i konac listina iz vladanja kralja Bele IV.; zatim 32. knjigu „Starina“, u kojoj će se nastaviti i dovršiti „Pisma Ivana Lučića Trogiranina“ (uredio prof. Bare Poparić), a onda priopćiti „Prilog povijesti opatije Topuske“ (spremio E. Laszowski) i različni prilozi za povijest hrvatsku 16. i 17. vijeka, što ih je iz arhiva rimskih, poglavito iz vatikanskoga prepisao prof. dr. Karlo Horvat; a bude li mjesta, dodat će se još koji prinos, kojih je mnogo već dugo spremljeno. Također će ove godine

izići 5. knjiga „Građe za povijest književnosti hrvatske“, kojoj je Akademija iza smrti neprežaljenoga Milivoja Šrepela našla nova urednika u svom članu dopisniku prof. Ivanu Milčetiću. Nadalje će se ove godine izdati i nova (31.) knjiga „Monumentorum spectantium historiam Slavorum meridionalium“ (Scriptores vol. 5.), u kojem će biti Vramčeva kronika s opširnim uvodom o piscu i njegovim djelima od pravoga člana Vjekoslava Klaića. Napokon će ove godine Akademija početi izdavati „Hrvatski pravno-povjesni rječnik“ od Vladimira Mažuranića, koji će izlaziti u godišnjim svescima po od najmanje 10 araka. Važnost ovoga djela ne treba mi napose isticati. Nema sumnje, da će ga radosno dočekati svak, koga zanima razvoj pravnih pojmova i izraza za njih u hrvatskom narodu.

Što će književni rad Akademije ove godine moći biti tako obilan, valja da zajedno s Akademijom svi prijatelji znanstvene knjige hrvatske zahvale visokoj kr. zemaljskoj vladi, koja već četvrtu godinu svojom godišnjom novčanom potporom po od 6000 K podmiruje trošak za izdavanje „Kodeksa“, a dvjema je godišnjim prinosima po od 5000 K za izdavanje starih dalmatinskih gradskih statuta učinila moguće i izdavanje Mažuranićeva Hrvatskoga pravno-povjesnoga rječnika, koji će biti u neku ruku predradnja za samo izdavanje dalmatinskih statuta.

Brigu oko izdavanja tih statuta povjerila je Akademija svomu stalnomu odboru za izdavanje historičkih i historičko-juridičkih spomenika, koji se za ovaj specijalni posao raširio izaslanicima pravo- i državoslovnoga fakulteta našega sveučilišta (od kojega je i potekla inicijativa za izdavanje rečenih statuta), i to gg. drom. Franjom Spevcem, drom. M. Maurovićem i drom. I. Strohalom. Ovaj ovako rašireni odbor stvorio je

u sjednici od 21. svibnja naert za svoj rad. Prof. dr. M. Maurović počeo je izučavati materijal, koji se nalazi u Zagrebu, a doskora će u istom poslu zaputiti u Dalmaciju.

Odbor za sabiranje spomenikâ tradicionalne literature prošavše je godine osim manjih prinosa iz razliĉnih krajeva za folkloristiĉki arhiv primio nastavke velikih graĊa: Novakovićeve iz Staroga sela u Podravini, Źuljićeve iz Vareša u Bosni, Ardalićeve iz Đevrsaka u Dalmaciji, Krĉmarićeve iz Smiljana u Lici, Bortulinove iz Beloga na otoku Cresu i Krmpotićeve iz osiĉke općine u Lici. Akademija lijepo zahvaljuje gosp. dru. Radivoju Simonoviću, ljekaru u Somboru, koji se i prošavše godine sjetio našega „Zbornika“, te poslao 8 krasnih fotografija, što ih je sam snimio na Kosovu polju u Dalmaciji.

Źeleći ovaj odbor, da se folkloristiĉki arhiv popuni vrijednom graĊom iz krajeva, koji nijesu još nikako ili nijesu dovoljno istraŹeni, urednik je „Zbornika“ dr. Drag. Boranić priklonio osobitu paŹnju Źupanijama liĉko-krbavskoj, modruško-rijeĉkoj i juŹnomu dijelu zagrebaĉke Źupanije. Njegovoj su se molbi i pozivu, da se prihvate sabiranja folkloristiĉke graĊe, dosada odazvala ova gospoda uĉitelji: Vinko Sandri za Krasno (kotar senjski), Mihovil Prebeg za Ledenice (kotar cirkveniĉki), Andrija Ribar za Skakavac (kot. vojniĉki), Jos. Naglić za Majur (kotar kostajniĉki) i Ivan Pavelić za Gvozdansko (kotar dvorski). Akademija se pouzdano nada, da će se takoder iz drugih krajeva javiti suradnikâ u radu, koji sluŹi za toĉno poznavanje našega naroda.

Za prvi, raspravni dio „Zbornika za narodni Źivot i obiĉaje juŹnih Slavena“ primila je Akademija ove rasprave i ĉlanke:

1. Jelica Belović-Bernadzikowska: „O raz-

vitku naše narodne tekstilne ornamentike“ (štampano u 2. svesku X. knjige „Zbornika“).

2. Jelica Belović-Bernadzikowska: „Vezilačka umjetnost u Hrvata i Srba“ (štampano u 1. svesku XI. knjige „Zbornika“).

3. Dr. Stjepan Bosanac: „Prilog motivu o rajskoj ptici“.

4. Dr. Fran Ilešić: „Prinosi k historiji jugoslavenskih narodnih pjesama“.

5. Dr. Đuro Polivka: „Ali-Baba i četrdeset razbojnika. Prilog komparativnomu izučavanju narodnih pripovijesti“.

6. Jelica Belović-Bernadzikowska: „Narodni nazivi u našoj vezilačkoj ornamentici“.

Da se pribrana građa uzmogne uspješno obrađivati po današnjim zahtjevima nauke, pobrinuo se odbor za sabiranje spomenikâ tradicionalne literature, da za Akademijску biblioteku pribavi najuglednije folklorističke i etnografske časopise razliĉnih naroda, u kojima se poglavito koncentrira rad u ovome području. Svi ti časopisi dolaze u zamjenu sa „Zbornikom“.

Urednik „Zbornika“ dr. Drag. Boranić pohodio je mjeseca rujna prošavše godine L o b o r u hrv. Zagorju, da se upozna s tamošnjim narječjem i priredi fotografije za građu iz toga kraja. Piscu građe, g. župniku Josipu Kotarskomu, Akademija zahvaljuje na pomoći, koju je pri tom iskazao uredniku njezina „Zbornika“.

O područnim zavodima Akademije: knjižnici, arhivu i Strossmayerovoj galeriji slika čast mi je izvijestiti ovo:

Knjižnica je i prošle godine narasla poglavito knjigama, što ih je primila od zavoda i društava, s kojima naša Akademija izmjenjuje svoje publikacije. Novi su ugovori za izmjenu publikacija prošle godine sklopljeni: s redakcijom časopisa „Anzeiger der ethnogra-

phischen Abteilung des ung. National-Museums“ u Budimpešti; s Ugarskim statističkim uredom u Budimpešti za sve publikacije; s uredništvom časopisa „Magyar Botanikai Lapok“ u Budimpešti; s uredništvom časopisa „Le monde oriental“ u Upsali; sa zemaljskim moravskim arhivom u Brnu; s uredništvom časopisa „Annales de faculté de droit et des lettres d' Aix“ i s uredništvom „Školskoga lista“ u Karlovcima. — Stari odlični prijatelj naše Akademije D. pl. Preradović, umir. c. i kr. fregatni kapetan u Pulju, poklonio je knjižnici sve publikacije hidrografskoga ureda c. i kr. ratne mornarice u Pulju (svega 22 knjige). Osim toga su mnogi pisci, i domaći i strani, slali našoj Akademiji svoja djela na poklon. Popis primljenih knjiga štampat će se u „Ljetopisu“ za g. 1906., a plemenitim darovateljima zahvaljuje Akademija i kod ove zgrade na njihovim darovima.

Prošle se godine stala popisivati i knjižnica pokojnoga našega pravoga člana I. Tkalčića, koja je po njegovoj oporuci čitava pripala Akademiji. Kako je knjiga mnogo, a sila malo, posao napreduje sporo, te će jedva i ove godine biti dovršen.

Budući da broj knjiga redovno svake godine poraste po prilici za jednu tisuću — ne obazirući se na izvanredne poklone i legate (tako će iz same Tkalčićeve knjižnice porasti za nekoliko tisuća) — počinju već i prostorije knjižnice za toliki broj knjiga (sada će biti u njoj oko 45.000 svezaka) bivati pretijesne. Zato su se već neki ormari morali premjestiti u ovu dvoranu. K tomu dolazi još i ta nevolja, da i podovi, koji nijesu za to udešeni, već jedva podnose toliki tlak. Građevni odsjek kr. zem. vlade, kojemu je prije dvije godine visoka kr. zem. vlada na molbu Akademije povjerila, da ispita, mogu li podovi knjižnice bez pogibli nositi još veći teret, predložio je, da se premjeste neki ormari,

ali se to nije moglo izvesti, jer bi im se bilo otelo svijetlo. Svoj toj nevolji moglo bi se radikalno doskočiti samo onda, ako bi se iselio Arheološki muzej, kojemu su prostorije u Akademskoj palači također već pretijesne, a pogibao, koja prijeti knjižnici od prevelikoga tereta knjiga, prijeti jednako i njemu. Tako bi se pomoglo jednome i drugom zavodu.

Za arhiv je prošle godine od g. M. Mažića u Bakru kupljen rukopis: „Slike i nacrti za Trsatsku crkvenu povjesnicu“, od gospođe Pavline pl. Bogdan u Salzburgu dva stara dubrovačka rukopisa pjesama, a od gosp. umir. stožernoga liječnika u Zagrebu dra. N. N. Gržetića glagolski rukopis: „Dialog svetoga Grgura papi od popa Martina Martešića u Grižah od g. 1623.“ — Presvijetli g. nasl. biskup P. Gugler poklonio je arhivu neke rukopise kardinala J. Haulika i sliku M. A. Reljkovića pa uru, koju je negda biskup Galjuf dobio na dar od carice i kraljice Marije Terezije. Neka vrijednomu darovatelju bude ponovno izrečena topla hvala!

Strossmayerova galerija slika povećala se prošle godine:

1) jednom starom slikom francuske škole „Otmica Europe“, koju je Akademiji oporučno ostavila gđa. Marija Krpan, učiteljica u Zemunu;

2) portretom presvijetle gospođe Klotilde barunice Vraniczany-Buratti od Vlaha Bukovca, koji je darovala sama presvijetla gospođa;

3) slikom „Grad Dis“ od Mirka Račkoga, koju je Akademija u svoje vrijeme kod umjetnika prema predloženoj akvarelnoj skici naručila bila, i

4) bronsanim reljefnim poprsjem fra Grge Martića od Vatroslava Doneganija Riječanina (†1899.), što ga je prema fra Grginoj odredbi iza njegove smrti

Akademiji poslao presv. g. piskup Dr. A. Voršak.

Galerijskoj biblioteci darovao je g. Dr. Mavro Herzog, odvjetnik u Zagrebu:

1) *Annales de Musée et de l'école des beaux-arts.* Paris 1801.—1833. (40 svezaka) i

2) A. Michiels, *Histoire de la peinture flamande.* II. édition. Paris 1865.—76. (10 svezaka).

Plemenitim darovateljima izriče Akademija i kod ove zgrade svoju iskrenu hvalu.

O jubilarnoj slavi poljskoga pisca Nikole Reja u početku srpnja poslala je Akademija brzojavni pozdrav u Krakov. Nadalje je čestitala stogodišnjicu njemačkoj tehničkoj visokoj školi u Pragu.

Smrću je Akademija prošle godine izgubila 4 svoja člana dopisnika, dva domaća i dva strana.

Dne 14. ožujka preminuo je Marijan Drinov, sveučilišni profesor u Harkovu, koji je Akademiji kao član dopisnik historičko-filologičkoga razreda pripadao od g. 1879.

Dne 16. ožujka umr'o je u Varaždinu umir. gimnazijski profesor Luka Zima, koji je bio član dopisnik filozofičko-juridičkoga razreda od g. 1882. i živo sudjelovao u književnom radu Akademije. U „Radu“ knj. 48. i 49. priopćio je svoju raspravu: „Nacrt naše metrike narodne obzirom na stihove drugih naroda, a osobito Slovenâ“, a u knj. 93. književnu obznanu pod natpisom: „I opet o metrici narodnijeh pjesama“. Osim toga su među posebnim djelima izišle dvije njegove knjige, g. 1880. „Figure u našem narodnom pjesništvu s njihovom teorijom“, a g. 1887. „Njekoje, većinom sintaktične razlike između čakavštine, kajkavštine i štokavštine“.

Dne 23. listopada predstavio se Aleksandar Veselovski, sveučilišni profesor i akademik u Petrogradu,

kojega je naša Akademija među članove dopisnike historičko-filologičkoga razreda brojila od g. 1893.

Napokon je 9. prosinca preminuo Luka Zore, predsjednik crnogorskoga nastavnoga savjeta i upravitelj cetinjske gimnazije, koji je Akademiji kao član dopisnik historičko-filologičkoga razreda pripadao od g. 1882. i u „Radu“ priopćio cijeli niz rasprava, i to: O Jegjupei Andrije Čubranovića (knj. 27.), Primjedbe na raspravu A. Pavića „Prilog k historiji dubrovačke hrvatske književnosti“ (knj. 34.), O kompoziciji Gundulićeva Osmana (knj. 39.), Građa za književno-povjesnu ocjenu Gundulićeva „Ljubavnika sramežljiva“ (knj. 55.), Građa za književno-povjesnu ocjenu Gundulićeve „Arijadne“ (knj. 63.), Građa za poznavanje eroikomične dubrovačke pjesme (knj. 71.), Alegorije u Gundulićevoj Osmanidi (knj. 94.), Paljetkovanje (knj. 108., 110., 114., 115., 138. — a posljednji se nastavak ima još štampati.)

Svima ovima preminulim članovima Akademije izaći će u njezinu „Ljetopisu“ nekrolozi, a Akademija će svakomu od njih čuvati zahvalnu uspomenu. Slava im!

4. Prvi osnivači neeuklidske geometrije.

(Izvadak iz rasprave pravoga člana dra. V. Varićaka.)

Navodeći pretpostavke, na kojima je Euklid osnovao svoje Elemente, zaustavlja se predavač na petom postulatu ili jedanaestom aksiomu, kako se u nekim rukopisima zove. Na tom se postulatu kod Euklida osniva teorija paralelâ; s pomoću njega izvodi se i poučak o zbroju kutova u trokutu i dokazuje se eksistencija sličnih likova. No kako ovaj postulat nema zorne evidencije, spoticali su se o nj već najstariji tumači Eu-

klidova teksta, na pr. Posidonije i Ptolemej, koji su ga htjeli zamijeniti drugim, jednostavnijim.

Od preporoda nauka u Evropi učinjen je velik broj pokušaja, da se ukloni ovaj nedostatak u Euklidovu sistemu. No kod dokazivanja petoga postulata ili je počinjana kakva pogriješka u zaključivanju ili je na osnovi umovanja uziman stavak ekvivalentan sa petim postulatom, pa su tako direktni dokazi ostali bezuspješni. Od indirektnih ističu se u 18. vijeku duhoviti pokušaji J. Saccherija i J. H. Lamberta. Njih dvojica izostavljaju peti postulat, pa ispituju, kakva bi se geometrija dobila iz preostalih Euklidovih premisa. Kad su ih strogim geometrijskim metodom izveli, trude se, da utvrde protivurječnost u dobivenim rezultatima. Oni su žrtve predrasuda svoga doba; autoritet je Euklidov tada bio još prevelik. Osobito pod kraj 18. i u početku 19. vijeka bilo je zanimanje za ovo pitanje vanredno živo. „Malo je predmeta u području matematike — veli Gauss u jednoj recensiji od god. 1816. — o kojima se toliko pisalo, koliko o nedostatku kod utvrđivanja teorije paralelâ, pa ipak ne možemo kazati, da smo u bitnosti dalje došli nego Euklid pred dvije hiljade godina“.

Kad su toliki pokušaji dokazivanja ostali uzaludni, postalo je zazorno baviti se problemom paralelâ. Gauss je dosta rano naslućivao pravo rješenje toga pitanja. Svoje uvjerenje, da se geometrija ne može sasvim a priori utvrditi, izriče on više puta, ali se bojao — kako kaže — vike Beočana, kad bi svoje nazore o tome otvoreno izjavio. Stoga od svojih istraživanja o toj stvari nije htio ništa dati na javnost. Jedino iz pisama, što ih je pisao svojim najvršnjim prijateljima, i iz rukopisne ostavštine razbira se, kako je bio daleko dopr'o u tom poslu. Gaussov prijatelj iz mladosti Vuk Bolyai namučio se dosta oko toga pitanja. Predavač navodi iz-

vatke iz pisama, što ih je Vuk Bolyai pisao svome sinu Jovanu, kad mu je javio, da je i on pokušao dokazati peti postulat. Iz tih se pisama razbira skeptično raspoloženje, kakvo je vladalo u mnogih, koji su shvaćali, o čemu se radi. A ipak je već bilo došlo vrijeme, kad će se to pitanje riješiti. Iza premnogih pokušaja, koji su rađeni kod svih kulturnih naroda Evrope, rasjekli su taj gordijski čvor u isto doba, a ne znajući jedan za drugoga Rus Nikola J. Lobačevski, profesor u sveučilištu u Kazanju, i Mađžar Jovan Bolyai, ženijski kapetan u austrijskoj vojsci.

Oertavši njihov život prikazuje predavač razvoj njihovih ideja i daje karakteristiku njihova geometrijskoga sistema, koji je tako isto konsekventan i neprotivurječan kao i Euklidov. Da se vidi, kako se ova neeuklidska geometrija razlikuje od Euklidove, navodi nekoliko poučaka. Spominje uz to euklidske interpretacije toga geometrijskoga sistema i ističe neke primjene njihove u raznim područjima matematike. Izgradnjom ovoga prvoga neeuklidskoga sistema geometrije dan je dokaz, da je peti postulat nezavisan o ostalim pretpostavkama Euklidovim, pa se sada vidi, zašto su svi pokušaji, da se on dokaže, bili uzalud.

Ovo rješenje bilo je međutim poticaj mnogih novih pitanja. Na sličan način pokušalo se ostale aksiome Euklidove geometrije izolirati i proučiti zadaću, koju oni imaju u sistemu geometrije. Tim su znatno osvijetljene osnove Euklidove geometrije.

Pod kraj pokazuje predavač, u kom su pravcu utjecale neeuklidske geometrije kod pitanja o izvorima geometrijske spoznaje i kod rasprava o prirodi geometrijskih pojmova i aksioma.

Napokon izlaže načine, kojima se mislilo da bi se dalo odlučiti o pravoj prirodi iskustvenoga prostora, i

koji su pokazali, da se s iskustvom mogu slagati podjednako razne geometrijske hipoteze. Euklidova ima u primjenama ipak odlučnu prednost, jer je najjednostavnija. Samo njeno principijelno preimućstvo slomljeno je za uvijek.

(Rasprava će se priopćiti u „Radu“.)

VI. ZAGLAVNI RAČUNI

za godinu 1906.

1. Izvješće tajnika

DRA. FRANA VRBANIČA

o prihodima i rashodima za god. 1906.

Slavna Akademijo!

Računi za godinu 1906., koje sam slobodan u prigibu pod % predložiti slavnoj Akademiji, prikazuju na prvi pogled daleko povoljniji uspjeh nego li kod prethodnjega promatranja, jer ako se i zaključuju s konačnim prijenosom na godinu 1907. u dosta znatnom iznosu od K 44.343·93, ipak je taj prijenos naravi takove, da s njim Akademija ne može potpuno raspolagati po svojoj volji, jer su u njemu sadržane svote, koje ili imaju već svoj određeni zadatak ili je glede njih Akademija već konačno raspoložila, a nisu došle do isplate samo zato, jer se sa zaključkom računa nije moglo čekati, dok dospije rok isplate. U prvi skup spada prije svega iznos od K 4.800 doznačen od kr. zemalj. vlade za štampanje dalmatinskih statuta. Ovaj je rad istom u zametku, te je od ukupne svote doznačene Akademiji u tu svrhu u iznosu od K 5.000 potrošeno prošle godine K 200 za putovanje Akademika dr. Šišića u Zadar,

koji je imao ondje pregledati neke arhive. Ostatak od K 4.800 morao se je prema zaključku Akademije ostaviti za štampanje Mažuranićeva pravno-povjesnoga rječnika odnosno za izdavanje samih statuta. U drugi skup spada prije svega iznos od K 3.000, koji je preostao zato, jer 26. sveska Akademijskoga „Rječnika“ nije dovršena za drugu seriju publikacija od god. 1906., te je od preliminiranoga iznosa od K 4.400 potrošeno samo K 1.400 u ime honorara za sedam štampanih araka, dok će se honorar za dalja tri arka pa ukupni štamparski i knjigoveški trošak morati podmiriti istom onda, kad izađe prva serija publikacija za god. 1907. Nadalje je prema zaključku glavne skupštine od 14. marta o. g. valjalo za znanstvena istraživanja trećega razreda pridržati iznos od K 1.000, koji će se ujedno s ovogodišnjom dotacijom isplatiti u smislu odluke razreda matemat.-prirodoslovnoga istom tečajem ove godine. Napokon je bilo nužno izlučiti iznos od K 500, koji je prošle godine preostao od nabave umjetnina, da se prama nastalim prilikama uzmogne u tu svrhu upotrebiti veća svota.

Sve ove svote zajedno iznose K 9 300, pa ako se odbije ovaj iznos od gore navedenoga ostatka u svoti od K 44.343·93, preostaje u svemu na raspoloženje Akademiji K 35.043·93 prema K 33.184·35 koncem godine 1905. Ovaj uspjeh nastao je otuda, što su u jednu ruku prihodi kod nekih stavaka bili veći, a u drugu, što izdaci nisu dosegнули preliminirani iznos.

Što se tiče prihoda, najprije mi je dužnost istaći, da je čisti prihod kuća bio prema proračunu manji za blizu K 700, i to prije svega s razloga, jer počevši od 1. travnja nismo primali dohodaka od kuće u Vlaškoj ulici, koja je prošle godine prodana, a u drugu ruku zato, jer smo morali radi ove prodaje u kući na Nad-

biskupskom trgu prizidati poseban stan za pazikuću i jer smo imali poradi potresa, koji nas je zadesio na Novu godinu 1906., izvanrednih troškova; svi ovi izdaci iznosili su ukupno oko K 1.500. Da uza sve to ukupni čisti prihod kuća nije bio manji tomu je uzrok, što su izdaci za ostale kuće bili znatno manji, nego li su uzeti u obzir kod sastavka proračuna. Kod svih ostalih prihoda bio je primitak veći, a napose od Akademijske zaklade za K 1.600 s razloga, jer je sama zaklada porasla i jer joj je u drugu ruku priklopljena kupovina od kuće u Vlaškoj ulici. Od pretplate i prodaje knjiga unišlo je okruglo blizu K 1.800 preko proračuna, jer je ponarasao i broj pretplatnika i jer su neposredno kod uprave stigle neke veće narudžbe za Akademijske publikacije.

U ime kamata i drugih prihoda unišlo je okruglo K 2.370, od koje svote dolazi na kamate od raspoloživoga novca ukruglo K 1.714, a iznos od K 600 na realiziranu uložnicu od novca preostalog za nabavu slika god. 1905. Ostalo su neki manji povraci i kamate od prodanoga vinograda u Koprivnici. Uzevši sve ove veće prihode u obzir, unišlo je za K 5.122.54 više, nego li je bilo u proračunu preliminirano. Uzme li se pak u račun i onih K 11 000, što ih primismo od kr. zemaljske vlade za „Codex“ i dalmatinske statute, zatim prihod zaklade za izdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu, pa onaj prolazni prihod od kuća, što ga moradosmo upotrebiti za popravke, i napokon prijenos gotovine od god. 1905., to je ukupno unišlo u Akademijску blagajnu god. 1906. K 97.717.58. Prema ovom ukupnomu primitku iznosili su ukupni izdaci K 54 373.65, tako da je koncem godine 1906., kako već u početku spomenuh, preostao iznos od K 44.343.93.

Od pojedinih izdataka prije svega mi je naglasiti, da

su troškovi općeniti iznosili malo ne u punoj mjeri onaj iznos, koji je bio i naveden u proračunu uza sve to, što kod pojedinih stavaka imademo znatnije prištednje. Razlog je tomu, jer smo kod Akademijske palače za razne popravke morali potrošiti okruglo za K 600 više od preliminiranoga iznosa, a da nam nije od god. 1905. preostala bila znatna zaliha drva za ogrijev i time se god. 1906. uza sve to, što su poskupila drva, snizio trošak za nabavu drva, bilo bi ovo prekoračenje znatno veće. Ovom mi je prilikom upozoriti slavnu Akademiju, da nas, ako ne još ove, a ono svakako buduće godine čeka za palaču znatniji trošak, jer ćemo morati na tavanu izmijeniti sve cijevi, koje su smještene za otjecanje kišnice.

Što se tiče troškova za književni rad, to su se oni prilično kretali u granicama proračuna; pojedine veće prištednje, kao one za znanstveno istraživanje trećega razreda i za „Rječnik“, samo su prividne, jer će se morati, kako već gore naglasih, za god. 1906. preliminirani troškovi isplatiti tečajem ove godine.

Od pojedinih izdataka za književni rad napose mi je istaći, da smo iz prištednja od štampe za „Zbornik“ svesku XI. napose potrošili za nabavu folklorske građe okruglo K 532, a iz blagajničke zalihe za IV. svesku „Codexa“ K 354, jer nam svota od K 6.000 doznačena od kr. zemalj. vlade nije bila dostatna. Napokon smo preko proračuna također iz blagajničke zalihe na temelju zaključka skupne sjednice od 29. aprila odnosno 28. jula 1906. za prijepis Kavanjinova djela „Bogastvo i Uboštvo“ isplatili K 1.092. O ovom trošku izvijestio sam doduše već i u svom prošlogodišnjem izvješću, no morao sam ga opet i ove godine ponovno spomenuti, jer je taj novac izdan god. 1906. i ubilježen u račune ove godine.

Iz priloženoga prijeglada računa neka izvoli slavna

Akademija razabrati, koliko je kod svake pojedine stavke potrošeno više ili manje prema proračunu, a iz samih knjiga i računskih bilježaka, koji su izdaci učinjeni u pojedine svrhe.

Glede novca, o kojem vadimo posebne račune, a ne spominje se u priloženom „prijegledu“, istaknuti mi je prije svega, da smo prema zaključku skupne sjednice od 29. aprila 1906. preuzeli pod upravu zakladu pokojnoga Julija Bubanovića za poticanje na učenje ruskoga jezika. Ova zaklada sadržava tri akcije Prve hrvatske štedionice, te će se od dividende tih akcija prema zakladnici svake godine dijeliti nagrade onima, koji budu pokazali najviše znanja u ruskom jeziku. Budući da smo ovu zakladu preuzeli, nakon što je već isplaćena bila dividenda za godinu 1905., to prošle godine nije bilo od ove zaklade nikakova prihoda. Istom od god. 1907. imat će ta zaklada prihod, koji će se prema ustanovama zaklade i razdijeliti.

Druga zaklada, kojom upravljamo, jest „zaklada za zdavanje znanstvenih djela za opću naobrazbu“. Na temelju zaključnoga računa ove zaklade koncem god. 1905. iznosilo je stanje ove zaklade početkom god. 1906. ukupno K 15.310·34 u gotovom. Tečajem godine predano je ovoj zakladi na temelju zaključka skupne sjednice od 29. aprila 1906. i 2. decembra 1906. K 5.500, i to K 1000 od zapisa, što ga je ostavio Akademiji pokojni Julije Bubanović, a 4.500 od dara, što ga je našem zavodu darovao grof Rudolf Norman. Tima prinosima dosegla je zaklada ukupnu svotu od K 20.810·34. Ova svota uložena je na uložnicu I. hrvatske štedionice br. 127.327, br. 127.330 i br. 127.331 u iznosu od K 20.410·34, dok je ostatak od K 400 sadržan u jednoj akciji hrvatske eskomptne banke br. 3.040.

Prihod zaklade, koji se prema ustanovama zakladnice ima napose spremati, dok ne dosegne iznos nuždan za izdanje novoga djela, iznosio je prošle godine K 978·52, te je priložen uložnici I. hrvatske štedionice br. 133.480, u kojoj se već nalazi od god. 1905. u istu svrhu spremljeni iznos od K 337·38. Pa budući da su kamate na ovu uložnicu iznosile god. 1906. svotu od K 11·99, to je koncem godine 1906. iznosila raspoloživa svota za novu publikaciju K 1.328·39.

Spomenuti mi je, da je prihod ove zaklade prošle godine dosegnuo toliki iznos stoga, jer je u ime prodaje Nodilove Povijesti unišla razmjerno znatna svota od K 320, dok je u pređašnjim godinama dohodak knjiga izašlih troškom ove zaklade iznosio samo oko K 30. No kako će i bez obzira na to prihod ove zaklade tečajem godine 1907. iznositi najmanje oko K 800, i kako se toliki iznos može za stalno računati i za god. 1908., to će Akademija buduće godine moći raspolagati sa svotom od po prilici K 3000 i izdati novu jednu publikaciju na račun ove zaklade.

Dnevnik za spomenik Račkoga zaključen je koncem godine 1905. sa svotom od ukupno K 12.673·2, koja je svota prenesena na račun godine 1906. Budući pak da je tečajem ove godine unišlo u ime kamata od uložene glavnice ukupno K 511·98, a nije potrošeno ništa, to je cijeli ovaj prihod priklopljen glavnici, koja se je time do konca godine 1906. povisila na K 13.185·18. Ova je svota uložena na uložnicu I. hrvatske štedionice br. 127.329.

U dnevniku za spomenik biskupa Strossmayera prenesena je na račun god. 1906 ukupna svota u iznosu od K 5.157·5. Tečajem ove godine unišlo je u ime kamata u svemu K 208·34, dok nije izdano ništa, te je ukupni prihod kamata priložen glavnici, koja je

koncem godine 1906. narasla na K 5.365·84. Ova svota uložena je na uložnicu I. hrvat. štedionice br. 127.328.

Uložnica I. hrvat. štedionice br. 129.776 na šest stotina kruna, kao preostatak od god. 1904. za nabavu umjetnina, realizirana je tečajem godine 1907. prema zaključku galerijskoga odbora za nabavu slike M. Račkoga „Grad Dis“, te je time stavljena izvan evidencije.

Što se tiče zalihe Akademjskih publikacija, to je koncem god. 1906. bilo na skladištu u svemu 100.535 svezaka u vrijednosti od K 483.005·4 prema 97.157 svezaka u vrijednosti od K 470.180·4 koncem god. 1905.

Sve gornje račune pregledali su prema čl. 15. pravila u glavnoj skupštini od 14. marta izabrani pravi članovi dr. V. Varićak i dr. A. Mohorovičić i u potpunom ih redu našli. Molim stoga slavnu Akademiju, da uz izvještaj gospode revizora izvoli na znanje uzeti i ovo moje izvješće te mi za godinu 1906. podijeliti apsolutorij.

U Zagrebu, 3. aprila 1907.

Dr. **Fran Vrbanić** v. r.
tajnik.

2. Prijegled

prihoda i rashoda Jugoslavenske akademije znanosti i
umjetnosti za godinu 1906.

A. Prihod.

	Proračun za g. 1906. K f	Primitak g. 1906. K f	Prema prora- čunu više (+) ili manje (-)
1. Četiri petine čistoga pri- hoda iz Akadem. zaklade prema čl. 15. pravilâ . .	15.000	16.659. ₃₆	+ 1.659. ₃₆
2. Potpora kr. zem. vlade za „Codex diplomaticus“ . .	—	6.000	+ 6.000
3. Potpora kr. zem. vlade za dalmatinske statute . .	—	5.000	+ 5.000
4. Strossmayerova galerija slika	868	868	—
5. Čisti prihod Akademijskih kuća, i to:			
a. Nadbis. trg 2.700 . .	588 59		
b. Trg Franje Josipa br. 6.	— 6 000 . .	6.098 96	
c. Šenoina ulica br. 4.	— 2.300 . .	2.544 16	
d. Petrinjska ulica br. 46.	— 5.600 . .	6.694 62	16.600 15.926. ₃₃ — 673. ₆₇
6. Prihod od pretplate i prodaje knjiga . . .	4.500	6.267. ₉₅	+ 1.767. ₉₅
7. Kamate i drugi prihodi . .	—	2.368. ₉₀	+ 2.368. ₉₀
Svota	36.968	53.090. ₅₄	+ 16.122. ₅₄

Prelazni prihod.

	Proračun		Izdatak		Prema prora- čunu više (+) ili manje (—)
	za g. 1906.	K f	g. 1906.	K f	
1. Kuće (Nadbis. trg 2.519·19, — Trg Franje Jos. 1.559·76, — Šenoina ulica br. 4. — 503·84, — Petrinjska ulica 1.381·38)	—		5.964.	17	—
2. Prihod iz zaklade za opću naobrazbu	—		978.	52	—
3. Dar grofa Rudolfa Nor- mana	—		4.500		—
Svota	—		11.442.	69	—
Svega skupa prihod	—		64.533.	23	—
Prijenos iz godine 1905.	—		33.184.	35	—
Ukupno	—		97.717.	58	—

B. Rashod.

I. Troškovi općeniti.

1. Uprava	6.060	6.025.	94	—	34.	06
2. Akademijaska palača	1.948	2.545.	80	+	597.	88
3. Knjižnica i arhiv	1.644	1.637.	76	—	6.	24
4. Galerija slika	2.000	1.777.	35	—	222.	65
5. Otplata zajma	1.268	1.267.	20	—	0.	80
6. Razni troškovi	800	429.	50	—	370.	50
Troškovi općeniti ukupno	13.720	13.683.	63	—	36.	37

II. Troškovi za književni rad.

A. Sabiranje građe i znanst. istraživanje.

1. Predradnje za izdavanje „Monumenata“	1.000	720.	22	—	279.	78
2. Skupljanje građe za po- vijest hrv. književnosti	200	171		—	29	
3. Prinos za znanstveno is- traživanje III. razreda	600	—		—	600	
4. Ekscerpiranje riječi za „Rječnik“	300	299.	80	—	0.	12
Svota	2.100	1.191.	10	—	908.	90

B. Troškovi za Akademijske publikacije.

	Proračun za g. 1906. K f	Primitak g. 1906. K f	Prema prora- čunu više (+) ili manje (—)
5. Zbornik, sveska XI.	4.600	3.999. ₈₁	— 600. ₁₉
6. Rad, knjiga 164. 165. 166. i 167.	9.800	8.044. ₂₃	— 1755. ₇₇
7. Codex diplomaticus, sve- ska IV.	—	6.354. ₄₅	+ 6.354. ₄₅
8. Rječnik, sveska 26.	4.400	1.400	— 3.000
9. Spomenica biskupa Stros- smayera	6.000	5.023. ₈₃	— 976. ₁₇
10. Ljetopis, sveska 20.	1.040	941. ₉₁	— 98. ₀₉
11. Dalmatinski statuti	—	200	+ 200
12. Za rukopis „Bogatstvo i uboštvo“ od Kava- njina	—	1.092	+ 1092
Svota	25.840	27.056. ₂₃	+ 1.216. ₂₃
Troškovi za književni rad	27.940	28.247. ₈₃	+ 307. ₃₃
Ukupni rashod	41.660	41.930. ₉₆	+ 270. ₉₆

Prelazni izdaci.

1. Kuće	—	5.964. ₁₇	—
2. Povratak u zakladu za znanstv. naobrazbu	—	5.478. ₅₂	—
Ukupno prelazni izdaci	—	11.442. ₆₉	—
Svega skupa rashod	—	53.373. ₆₅	—

Prema tomu pokazuje se za god. 1906.

A. Prihod	K 64.533. ₂₃
B. Rashod	„ 53.373. ₆₅
Preostaje dakle više . .	K 11.159.₅₈
K tomu prijenos od g. 1905.	„ 33.184. ₃₅
Ostaje ukupno za prijenos	
na god. 1907.	K 44.343.₉₃

U Zagrebu, dne 31. ožujka 1907.

Tajnik:

Dr. Fran Vrbanić, v. r.

Pregledali, s priložima isporedili i u redu pronašli.

U Zagrebu, dne 4. travnja 1907.

Prema čl. 15. pravilâ izabrani revizionalni odbor

Dr. V. Varićak, v. r.

Dr. A. Mohorovičić, v. r.

VII.

NAUČNA IZVJEŠĆA.

1. Izvješće dra. M. Maurovića

o njegovu radu u Zadru, da se skupi materijal za izdavanje starih dalmatinskih statuta.

Kr. sveučilišna biblioteka kupila je od trogirске obitelji conte Fanfogna više starih statuta dalmatinskih gradova, tako da imade potpunu zbirku tih statuta, kakvom se jedva još koji javni zavod može podičiti. Tim povodom obratio se je profesorski zbor pravo- i državoslovnoga fakulteta kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu dopisom od 24. studenoga 1905. br. 465. na Jugoslavensku akademiju s molbom, da pospješi izdavanje starih dalmatinskih statuta, koji sadržavaju vrlo dragocjen materijal za pravnu historiju južnih Slavena, a znameniti su i s opće pravno-povjesnoga gledišta radi osobitih etnografskih državopravnih prilika dalmatinskih gradova tečajem mnogih stoljeća. Profesorski zbor izjavio je ujedno, da je voljan sa svoje strane zamoliti kr. zemaljsku vladu, da podijeli Akademiji potporu za izdavanje statuta, a više profesora izjavilo je, da će rado sudjelovati kod priređivanja izdanja. Predstavkom od 15. prosinca 1905. br. 227. zamolila je Jugoslavenska akademija u kr. zemaljske vlade novčanu potporu u navedenu svrhu, pa je pro-

fesorski zbor prema svom obećanju podneskom od 19. prosinca 1905. br. 501. preporučio molbu, koja je uvažena, te je kr. zemaljska vlada, odio za bogoštovlje i nastavu, naredbom od 14. siječnja 1906. br. II. 188/1906. doznala Jugoslavenskoj akademiji potporu od 5.000 kruna za izdavanje dalmatinskih statuta.

Obavješćujući o tom Jugoslavenska akademija dopisom od 22. siječnja 1906. br. 33./1906. profesorski zbor pravo- i državoslovnoga fakulteta, priopćila mu je ujedno, da je izabrala odbor za izdavanje statuta, i to gg. Tadiju Smičiklasa kao predsjednika i članove: Vjekoslava Klaića, dr. Danu Grubera i dr. Ferdu Šišića, pa pozvala profesorski zbor, da priopći, koji su njegovi članovi voljni stupiti u taj odbor. U sjednici profesorskoga zbora dne 22. siječnja 1906. izjavila su gg. dr. Fr. Spevec, dr. M. Maurović i dr. Ivan Strohal, da su voljni stupiti u taj odbor, o čem je Jugoslav. akademija obaviještena dopisom profesorskoga zbora od 13. veljače 1906. br. 24.

Predsjednik T. Smičiklas sazvaio je ovaj odbor na dan 21. svibnja 1906. u prvu sjednicu, da se prije svega ustanovi osnova, po kojoj bi se nastavio rad oko izdavanja starih dalmatinskih statuta. Na poziv predsjednikov podnio je u toj sjednici profesor pravne historije dr. M. Maurović ovaj pismeni prijedlog:

U jednoj od prvih svojih sjednica primila je Jugoslav. akademija prijedlog Akademika V. Bogišića, da se izdaje materijal za historiju prava južnih Slavena, te je istomu Akademiku povjerena zadaća, da sastavi program po kom bi se imala ta radnja ovršiti.

Valtazar Bogišić predložio je i prijedlog je prihvaćen, da se prije svega sastavi djelo, u kom bi se bibliografski opisao sav do onda poznati materijal. Bogišić je priredio prvi svezak toga nacrt, koji je Akademija

izdala pod natpisom: „Pisani zakoni na slavenskom jugu I. svez. Zakoni izdani najvišom zakonodavnom vlašću u samostalnim državama. 1872.“ Po autorovoj osnovi imala su slijediti još tri sveska: II. radnja manjih zakonodavnih krugova; III. zakoni izdani vlastima obiju crkava; IV. zakoni namijenjeni pojedinim zemljama od inorodnoga zakonodavca. Nego Akademija nije se držala kasnije te osnove, te nije izašao više nijedan svezak bibliografskoga nacrt, kako ga je g. Bogišić zamislio i počeo izrađivati. U osnovi za izdavanje „Monumenata historičko-juridičkih“, što ju je predložio Akademik dr. Jaromir Hanel i Akademija prihvatila u skupnoj sjednici dne 28. svibnja 1875., i ne spominje se Bogišićeva osnova, te u opće nema govora o tom, da bi se morao najprije bibliografski opisati sav materijal. Od materijala, što je opisan u I. svesku „Pisanih zakona na slav. jugu“, izdan je tek u IV. svesku „Monumenata histor.-jur.“ Poljički statut, a u IX. do sada posljednjem svesku „Liber statutorum civitatis Ragusii“; svi ostali svesci publiciraju materijal, koji nije prije bibliografski opisan.

Ovo dakako ne bi smetalo, da se Akademija povрати Bogišićevoj osnovi nastavljajući izdavanje starih dalmatinskih statuta, pa da se najprije bibliografski točno opiše sav dosada poznati materijal i da se publicira — ako postoje za to stvarni razlozi. Bogišić opravdava svoju osnovu time, da bi 1.) takav nacrt bio ogledalo svekolike poznate ali raspršane građe, 2.) da će se lakše i bolje prigrotoviti i rasporediti materijal, 3.) da će služiti kao rukovodilac do otkrića nove građe, i 4.) novih rukopisa i varijanata već poznatih stvari. (Pisani zakoni. Predgovor str. 1.)

Nego po mom skromnom mišljenju dade se ovo, za čim ide Bogišićev nacrt u najvažnijem dijelu, i drukčije

polučiti, a nikako nije, mislim, korist, kojoj bismo se mogli nadati od takova nacрта, u razmjerju sa trudom i troškom oko njegova priređivanja i izdavanja. Mislim, da je najbolje, da se umah nastavi izdavanje, kako se do sada radilo, da se dakle umah rad koncentrira na pojedine statute.

Pregledavši do sada poznati materijal, treba da se pojedinac prihvati posla oko pojedinoga statuta, i da najprije prouči materijal, koji je poznat. Nego nikako se ne bi valjalo ograničiti samo na taj materijal, već bi trebalo u opće ići za tim, da se skupe što potpunije podaci, koji mogu poslužiti za ovakovo izdanje; a svakako morao bi izdavač poći i u Dalmaciju, pa tražiti u tamošnjim arhivima. Osim knjižnice prizivnoga su dišta u Zadru i gubernijalnoga arhiva zadarskoga, u kojem je profesor T. Smičiklas zabilježio mnoge rukopise i štampane knjige, trebalo bi pregledati:

1. Zadarski archivio notarile od god. 1289.	
2. Spljet	„ giudiziario „ „ 1300.
3. Kotor	„ „ „ „ 1326.
4. Šibenik	„ „ „ „ 1386.
5. Trogir	„ „ „ „ 1300.
6. Rab	„ „ „ „ 1441.
7. Korčula	„ „ „ „ 1507.
8. Makarska	„ „ „ „ 1408.
9. Skradin	„ „ „ „ 1735.
10. Knin	„ „ „ „ 1757.
11. Obrovac	„ „ „ „ 1708.

Tražeci materijal za izdavanje statuta, na kome radi, mogao bi svaki izdavač točno zabilježiti sve, što bi našao i o drugim statutima, pa to priopćiti Akademij-skomu odboru, da se popuni popis nađenoga materijala.

Što se samoga načina izdavanja tiče, koji treba da kako da bude prema zahtjevima vanjske i nutarnje

kritike, primjećujem samo toliko, da bi uzorom moglo služiti izdanje dubrovačkoga statuta, kako je izdan trudom Bogišića i Jirečeka u IX. svesku „Monumenata histor. jurid.“

Nakon odulje rasprave o tom predmetu prihvaćen je jednoglasno ovaj prijedlog predsjednika T. Smičiklasa:

Treba nastojati, da se skupi još više materijala, koji valja tražiti poglavito u dalmatinskim arhivima. Jugoslavenska akademija obratit će se na predsjedništvo c. kr. prizivnoga sudišta u Zadru s molbom, da zatraži od podređenih mu sudova, da iz svojih arhiva pošalju materijal, koji se tiče starih dalmatinskih statuta, u Zadar, kamo bi mogao poći jedan ili dva člana ovoga odbora, da taj materijal prouče. Ujedno će zamoliti zemaljski odbor za kraljevinu Dalmaciju, da političkim oblastima isto naloži. Zamolit će i to, da se dotični materijal redom po više komada šalje Akademiji na porabu.

Svakako se imade sav materijal opisati ne doduše onako, kao što je Bogišić zamislio i začeo izvoditi, ali ipak tako, da bude taj opis od koristi onima, koji će se primiti posla, da se prirede izdanja pojedinih statuta.

U istoj sjednici izjavio je prof. dr. M. Maurović, da će se latiti posla, da opiše materijal za izdavanje dalmatinskih statuta, te je umah začeo s onim, što mu je pri ruci u Zagrebu u Akademijskom arhivu i u sveučilišnoj biblioteci.

Prema odborskom zaključku obratila se Jugosl. akademija dopisom od 24. svibnja 1906. br. 119. na predsjedništvo c. kr. prizivnoga sudišta u Zadru i na zemaljski odbor kraljevine Dalmacije, da idu na ruku osobama, koje bi Akademija izaslala, da sakupljaju i proučavaju materijal za izdavanje starih dalmatinskih statuta, i da pozovu podređene oblasti, da nastoji svaka

u svom području pronaći rukopise ili štampane knjige ove vrste, pa da se to skupi u gubernijalnom arhivu i kod c. kr. prizivnoga sudišta u Zadru. Ujedno je zamolila c. kr. prizivno sudište, da bi komad po komad slalo na porabu Akademiji u Zagreb. Dopisom od 29. svibnja 1906. br. 4.944. priopćio je zemaljski odbor kraljevine Dalmacije, da je pozvao sve podređene općine, da mu dostave sav materijal, što ga imaju u svojim arhivima, i uzrade, da isto učine i privatnici, koji posjeduju takovih knjiga ili rukopisa; ujedno obećava, da će rado ići na ruku izaslaniku Akademije, koji bi došao proučavati taj materijal. Predsjedništvo pak c. kr. prizivnoga sudišta u Zadru obavijestilo je Akademiju dopisom od 31. svibnja 1906. praes. br. 4.869., da je pozvalo sve dalmatinske sudove, da idu na ruku izaslaniku Akademije, koji bi im se u tom poslu prikazao, i da izvijeste, imaju li kakve dalmatinske statute, pa da točno opišu, što imaju; pridržava si pak predsjedništvo odredbu, da mu sudovi sve dotične rukopise i knjige pošalju u Zadar. Konačno izjavljuje predsjedništvo, da ne može statute, koje imade prizivno sudište, poslati u Zagreb, jer ih još uvijek treba u pojedinim starim parnicama.

Dogovorno sa predsjednikom preuzeo je prof. M. Maurović posao, da ogleda i opiše materijal, koji se je uslijed ovih odredaba zemaljskoga odbora kraljevine Dalmacije i predsjedništva c. kr. prizivnoga sudišta imao skupiti u Zadru, te je izvršivši proljetos taj posao podnio Akademiji ovo izvješće:

Pošto mi obiteljske prilike nijesu prije dopustile, otputovao sam tek 3. travnja o. g. i prispio iste večeri u Zadar. Drugo jutro predstavih se predsjedniku c. k. prizivnoga sudišta, koji je umah učinio odredbu, da mi se svi statuti, što ih sudište imade, predadu na prou-

čavanje u vrlo lijepo uređenoj sudišnoj biblioteci, gdje sam isti dan začeo raditi. Od početka i neprestano za moga boravka u Zadru išao mi je s najvećom susretljivošću na ruku ne žaleći ni vremena ni truda gosp. savjetnik Miho Obuljen, koji mi je dao za pomoćnika u poslu gosp. Kukulića, koji vrši bibliotekarske poslove u sudišnoj biblioteci.

Prije svega izvijestiti mi je o uspjehu odredbe predsjedništva c. k. prizivnoga sudišta, izdane dalmatinskim sudovima uslijed zamolbe Jugoslavenske akademije od 24. svibnja 1906. br. 119. — Posve negativno izvijestilo je 28. c. k. kotarskih sudova i okružno sudište u Spljetu, da naime nijesu ni u svojim bibliotekama ni u arhivima mogli naći nikakovih statuta, niti im je poznato, gdje bi se u njihovim kotarima takvo što moglo naći. Neke pak za historiju više ili manje zanimljive podatke nalazimo u izvješćima ovih sudova:

1.) C. k. kotarski sud u Rabu (izvješće od 9. lipnja 1906. br. 175. praes.) izvijestio je, da sam nema nikakovih statuta, ali prilaže dopis upravne općine rapske (7. lipnja 1906. br. 839), koja priopćuje, da imade dva rukopisa rapskoga statuta; bez sumnje su to oni rukopisi, koje je općina na poziv zemaljskoga odbora poslala u Zadar — pa će o njima biti niže govor.

2.) C. k. kotarski sud u Korčuli (23. lipnja 1906. br. 316. praes.) izvješćuje, da imade u svojoj biblioteci oko 70 volumina, koji sadržavaju odredbe bivše lastovske preture; nešto od toga moglo bi imati historijsku znamenitost, tako n. pr. volumen: „Atti diversi“ dell' anno 1632—4. al foglio 22 è riportato „Ex libro statutorum“ un brano col titolo „Qualiter homines Lagostae dederunt se et insulam Communi Ragus.“

3.) C. kr. kotarski sud u Drnišu izvješćuje (15. lipnja 1906. broj 475. praes.), da nema nikakvih sta-

tuta, ali po čuvenju da bi se mogli naći u samostanu Visovcu i sv. Arandela na Krci.

4.) C. kr. kotarski sud u Hvaru (18. lipnja 1906. br. 191.) nije također u vlastitoj biblioteci i pismohrani našao nikakvih statuta, ali ih je našao u privatnim rukama. Gosp. Josip Machiedo, općinski tajnik, posjeduje štampani statut grada Hvara (Venetiis typis Marci Ginammi 1643.); to je — veli se u izvješću — valjada isto izdanje, po kojem je Ljubić na temelju jednoga istiska, sačuvanoga u Mlecima, uredio Akademijско izdanje. Osim toga posjeduje gosp. Machiedo isti statut u rukopisu, koji je, kako se u njemu čita, prepisan dne 5. pros. 1632. iz originala (Manu Giorgi Itasini (?) ab originali esistenti in cancelleria). Ovaj rukopis nije Ljubić nikada vidio, premda je za nj znao; vlasnik mu ga nije htio posuditi. (Vidi o tom Ljubićev predgovor u „Mon. hist. jur.“ III. str. IX.) Proviđen je taj rukopis pečatom sv. Marka; imade 243 lista (numerirana) i još kasnije umetnutih 9 listova, koji sadržavaju mlađe odluke. — Štampani statut hvarski (Venetiis 1643.) sa rukopisnim dodatkom na početku i na kraju knjige posjeduje i gosp. Nikola Kasandrić u Hvaru.

U Josipa Machieda nalaze se i štampani statuti brački (Utini 1656.), korčulanski (Venetiis 1643.), šibenički (Venet. 1603.), zaderski (defektan) i trogirski (Venet. 1708.). — Vlasnici nijesu voljni statute dati iz ruku.

5.) C. kr. kotarski sud u Pagu (izvj. 10. lipnja 1906. br. 195. praes.) nije našao nikakvih statuta, ali ističe, da je Pažanin Marko Ruić god. 1700. pisao Kroniku, koja se začinje s g. 200. a. u. e., a svršava oko god. 1600. U toj Kronici veli se da se općenito spominju gradski statuti. Rukopis, koji obuhvaća 10

volumina, nabavilo je prošle godine namjesništvo od općinskoga liječnika u Rabu Dr. P. Galzigna.

6.) C. k. kotarski sud u Trogiru (izvj. 15. lipnja 1906. br. 478. praes.) nema nikakvih starih statuta, ali dodaje, da ima u arhivu 225 fascikula pod naslovom „atti diversi in oggetto di parti nonchè altri documenti pubblici“ od god. 1300. (vidi moj prijedlog u sjednici od 21. svibnja 1906.) do g. 1797. (Dominio Veneto) i dalje (Dominio Austriaco).

7.) C. k. kotarski sud u Zadru (10. lipnja 1906. br. 405.) nema također starih statuta, ali upozoruje, da ih imade Dr. Pappafava u svojoj biblioteci. — Izvješćujem umah ovdje, da sam sa gosp. savjetnikom Obuljenom pošao u stan c. k. jav. bilježnika Dr. Pappafave, pa ga zamolio, da mi pokaže stare dalmatinske statute, što ih imade u svojoj knjižnici. Našli smo samo nekoliko običnih u Mlecima štampanih izdanja. Tom prigodom vidio sam, da Dr. Pappafava imade vrlo lijepu knjižnicu — osobito starih dalmatinskih stvari i mnogo starih rukopisa. Zamolih ga, da mi dozvoli pregledati rukopise; to ne htjede, jer tim rukopisi gube vrijednost, ali je voljan prodati knjižnicu i rukopise, pa mi dade na ogled katalog knjiga i rukopisa. Pregledavši oboje na brzu ruku, uvjerih se, da tu imade vrijednih stvari — rukopisi sežu u prvu polu 14. stoljeća —, pa pošto je vlasnik dozvolio, da se prepisu katalozi, zamolio sam gosp. savjet. Obuljena, da se za to pobrine. Ovih dana dobio sam već iz Zadra prijepis kataloga rukopisâ (prepisao ga gosp. Kukulić) i predao za Akademiju gosp. predsjedniku Smičiklasu. Prijepis kataloga knjiga nije još dovršen.

8.) C. kr. okružno sudište u Šibeniku (izvj. 15. lipnja 1906. br. 1577. praes.) doznaje, da se u gosp. profesora Vicka Miagostovića nalazi jedan statut. (Kakav?)

9.) C. kr. okružno sudište u Dubrovniku (izvj. 13. lipnja 1906. br. 914. praes.) imade što u rukopisu što štampano više spomenika staroga dubrovačkoga prava, ali ih ne navodim ovdje, jer je sve to dobro poznato bilo izdavačima Akademijškoga izdanja dubrovačkih zakona i statuta.

10.) C. kr. okružno sudište u Kotoru izvješćuje (16. lipnja 1906. br. 824. praes.), da imade štampano izdanje kotorskoga statuta (Venetiis 1616.) i prilaže kratak popis pisanih volumina, što ih imade u svom arhivu; volumina idu od god. 1326. (vidi moj prijedlog u sjednici od 21. svibnja 1906.) Taj popis predao sam gosp. predsjedniku Smičiklasu.

Vanjske sudbene oblasti nijesu dakle priposlale prizivnomu sudištu u Zadar nikakvih starih statuta, pa i nemaju glasom svojih izvješća takovih eksemplara, koje bi trebalo u smislu zamolnice Jugoslavenske akademije skupiti kod prizivnoga sudišta. Preostalo mi je dakle, da ogledam i opišem rukopise i štampane statute, što ih je isto sudište već otprije imalo — i koje je već prije dvije godine pobilježio g. T. Smičiklas.

I. Rukopisi.

U kratko ću samo spomenuti rukopise statutâ, koje je već Jugoslavenska akademija izdala.

1.) Od spomenika staroga dubrovačkoga prava: Statutorum civitat. Ragus. Libri VIII. Sig. 770 M. 772., I. liber reformationum civitatis Ragus. (viridis), II. liber reformationum civ. Rag. Sig. 678. M. 249., Liber croceus i Residuum libri crocei. Sig. 643. M. 245.

2.) Statuta Spalatinae urbis per excell. d. d. Percevallum nob. de Fermo in utroque jure peritum et ejusdem civitatis potestatem edita anno 1312. Sig. 764. M. 266. Bit će prijepis valjada XVIII. stoljeća, srodan mnogo starijemu rukopisu, što ga Dr. Hanel navodi

u predgovoru Akademijškoga izdanja spljet. statuta pod toč. 3. (str. XIII.)

3.) Statuti di Lagosta, copiatì ad litteram dall' esemplare scritto da Pierro Ignazio Sorgo-Cerva, nobile di Ragusa. Sig. 765. M. 267. Rukopis XIX. stoljeća. Radić ga ne spominje u Akademijškom izdanju lastovskoga statuta. (Vidi niže izvješće o rukopisima u zemaljskoga odbora.)

4.) Privilegi e statuti della fedelissima comunità di Budua. Sig. 763. M. 265. O tom rukopisu govori Ljubić u predgovoru Akademijškoga izdanja budvanskoga statuta. (str. VIII.)

Od statuta, što ih Akademija još nije publicirala, imade prizívno sudište u rukopisu:

5.) Statuto o sia le leggi dall' università dell' isola di Meleda. Folio, 115. str. Sig. 774. M. 276.

Najprije je predgovor Sebastijana Frankovića, datiran Ragusa 30. apr. 1834. Indice di diversi capitoli, slijedi statut do str. 69., zatim opsežniji indeks statuta str. 71—83. Još ima neke dodatke i konačno još Indice di diversi capitoli str. 112.—115.

Sebast. Franković, član reda Male braće u Dubrovniku, ističe u predgovoru, da je nastojao statut tačno prevesti, kako ga čita „nell' originale illirico.“ Po tom je pisan taj statut izvorno hrvatskim jezikom, što mi nije prije poznato bilo. (G. Wenzel, Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen, II. Bd. 1. Heft. 1849., str. 9. etc.) Bila ili ne bila matica, iz koje je Franković prevodio, originalni statut, svakako je treba potražiti. Na moju molbu a posredovanjem gosp. savjetnika Obuljena pozvalo je umah predsjedništvo prizívna sudišta kotarski sud u Stonu, da nastoji ući u trag tomu hrvatskomu tekstu mljetskoga statuta, a ujedno je zamolilo dubrovačkoga biskupa, da ga dade potražiti u arhivu Male braće u Dubrovniku. Gospodinu predsjedniku Smi-

čiklasu izvijestio sam o tom usmeno, pa će on moći u Dubrovniku, kamo je ovih dana otputovao, i osobno uzraditi, da se nađe hrvatski tekst mljetskoga statuta.¹

6.) *Statutum communis Arbae. Quatuor libris divisum.* In 4° uvezan; rukopis valjada iz konca 18. stoljeća. Sig. 769. M. 271.

Popis rubrika, zatim popis biskupa rapskih od iste ruke sve do incl. god. 1635. Petrus Gaudentius Spalaten, dalje su pripisana još 4 biskupa od druge ruke i 5. od treće ruke: god. 1714 Vincentius Lessica Curzola. Slijedi sam statut. Liber primus 12 cap., liber secundus 21 cap., liber tertius 31 cap., konačno liber quartus 61 cap. Pripisano (nove paginacije str. 42.), djelomice ista ruka, djelomice mlađi rukopis: dukali, zaključci rapskoga vijeća, naredba comesa iz različitih stoljeća. (Vidi niže rukopise u zemaljskoga odbora.)

7.) *Statuta Vegliae.* Uvezan in 4° imade 166 numeriranih listova, sve od jedne ruke valjada iz početka XVIII. stoljeća. Sig. 775. M. 277. Statut imade 3 knjige, I. ima 85 capita, II. 118 cap., III. 83 cap. Ovaj se rukopis dosta razlikuje od mnogo starijega rukopisa u sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu (S. M. 11. C. 34.), koliko sam mogao konstatovati ne imajući oba rukopisa zajedno pri ruci. Zagrebački imade na prvom mjestu popis rubrika; oba rukopisa svršavaju cap. 83. ovako: Sebastianus Justinianus Eques Provisor Gñlis Dalmatiae... na koncu potpis: Donatus Quardus cancellarius scripsit. S tim se svršava zagrebački rukopis, a u zadarskom slijedi umah iza „scripsit“: „Iterum proclamata fuerunt suprascripta Proclamata de mandato Magei Dñi Marini Polani Provisorii Veglae apud Lodiam in foro juxta solitum per Joannem Turcinum officialem

¹ Nije se ništa našlo u biblioteci Franjevac a i nema nade, da bi se moglo što naći.

Curiae die 27. Aplis 1528. Adstante Populi multitudine. — Explicit Liber ultimus Statutorum Veglae. A. M. D. G. ac B. V. M. M̄ris Dñi et Salv̄ris N̄ri J. Christi. Amen. M. C. S. scripsit.“

8.) Statuta municipalia ac reformationes insulae Brachiae Clariss. D. D. Hieronimo ac Vincentio Michaelis fratribus dedicata. Utini M.D.CLVI. apud Nicolaum Schiratum. Rukopis vidimiran od c. k. bračke preture 20. pros. 1831. Sig. 766. M. 268. To je prijepis starijega prijepisa, koji je učinjen iz štampanoga izdanja (od god. 1656. Utini apud Nicolaum Schiratum), kako se naročito veli u vidimaciji starijih prijepisa: „Tommaso Cusmich d' Aut̄ia V̄ta Nod.^o Pub.^o R. ha fatto cop̄e. da fida mano il statuto municipale di questa Isola dall' altro statuto a stampa esistente appresso li signi Zorzi.....“

II. Navodim u kratko štampane statute, koje sam ovdje našao, a imade ista izdanja naša sveučilišna biblioteka:

1.) Statuta civitatis Cathari, Venetiis 1616. Sig. 762. M. 264.

2.) Statuta communis Curzulae. Sig. 768. M. 270.

3.) Statuta communitatis Lesinae. Venetiis 1643. Sig. 772. M. 274.

4.) Volumen statutorum, legum et reformationum civitatis Sibenici, Venetiis 1608. 773. M. 275.

5.) Statuta Jadertina cum omnibus reformationibus in hunc usque diem factis Venetiis 1564. Sig. 771. M. 273. Vrijedno je istaknuti, da ovo izdanje imade veliki rukopisni dodatak (valjada iz početka 19. stolj.), i to kratak rječnik pod naslovom: „Vocaboli antichi dallo statuto Zaratino“, gdje se posve u kratko tumači oko tridesetak termina zadarskoga statuta (N. p. Pristaldo, significa Ministro, ma non tribuno; Massaritium, robba ad uso familiare; Tribuni sono

Esecutori delle Sentenze etc.) Zatim: Summario dallo statuto Garatino. Izvadak iz statuta i reformacija. Obuhvaća 65 listi. Gdješto moglo bi biti od koristi za tumačenje statuta i reformacija (n. p. Sucesioni intestate dallo statuto Zaratino na 5 listi.)

6.) Nema pak u svenučilišnoj biblioteci (ni u opće u Zagrebu, koliko je meni poznato) štampani statut creski i osorski, što ga imade prizivno sudište. Sig. 761. M. 263. Potpuni mu je naslov: Statuto di Cherso et Ossero con licentia di superiori. Appresso Gio. Antonio Giuliani, Venetiis 1640. 4°.

Uvod pod naslovom: A'i lettori. Copia tratta dal libro delle Terminationi degli eccell^{mi} Generali a carte 27. Datum: di Cherso a 31. Luglio 1636. Aluiso Mocenigo Proveditor General. Gerolamo Tomasini secretario. Zatim potpis notara datiran: in Pregadi 21. Marzo 1640. Statut obuhvaća str. 1—352., i to noviji statut do str. 103. — zatim: dal statuto vechio d Cherso str. 104—352. Slijede još neki dodaci, zatim potvrda statuta od dužda F. Foscari 2. febr. del 1440. Konačno indeks na 5 listi.

Vrlo slab uspjeh polučen je do sada i okružnicom zemaljskoga odbora kraljevine Dalmacije od 29. velj. 1906. br. 4944, upravljenom na sva poglavarstva dalmatinskih upravnih općina o sakupljanju rukopisa i štampanih izdanja starih statuta. Do polovice travnja t. g. odazvalo se tek trideset općina, i to 25 njih podnijelo je izvješće s posve negativnim rezultatom. Navodim u kratko sadržaj izvješća preostalih 5 općina.

Općinsko poglavarstvo u Rabu otpremilo je (izvj. 13. lipnja 1906. br. 866.) upravnomu odboru dva eksemplara rapskoga statuta, što ih imade općinska pismo-hrana, a općinsko poglavarstvo u Lastovu (izvj. od 7. rujna 1906. br. 497.) dostavilo mu je statut lastovski,

svojinu općine, sa primjedbom, da se kod Lastovaca don Nike Fantele i don Nike Kurelje nalazi po jedna slična knjiga. Općinsko poglavarstvo u Makarskoj izvijestilo je (25. stud. 1906. br. 2673.), da nije moglo u pismohrani ništa pronaći, što bi se ticalo starih statuta; dodaje, da je po kazivanju nekih građana bilo u općinskom uredu takovih isprava, ali su predane na izučavanje pok. Stjepanu Ivičeviću i pok. Josipu Alačeviću, koji ih nijesu nikada povratili. Možda bi se te isprave mogle naći kod njihovih baštinka, a to su prvoga Ivan Vranjican, liječnik u Makarskoj, a drugoga udova i djeca u Zadru. Poglavarstvo općine Pelješac-Orebić izvješćuje (16. travnja 1906. br. 678.), da se u pokojnoga biskupa Gjivovića nalazilo „važnih izjava naše domaće historije“, pa se radi toga obratilo na biskupova baštinika don Peru Bijelića, kanonika u Dubrovniku. Neka bude još konačno spomenuto, da je općinsko poglavarstvo u Omišu u svom izvješću (11. lip. 1906. br. 1946.) istaknulo, da općinski prisjednik Velić posjeduje jedan pisani statut knežije poljičke, koji se sada nalazi u monsignora Frana Bulića.

Pošto je bilo već odmaklo vrijeme, morao sam se poradi službenih dužnosti požuriti u Zagreb, pa zamolih g. savjetnika Obuljena, da ogleda i u kratko opiše ona tri statuta, što su ih općine lastovska i rapska poslale zemaljskomu odboru. Gosp. Obuljen odazvao se s najvećom pripravnosću mojoj molbi i opisao ova tri rukopisa.

1.) *Statutorum magnificae comunitatis Arbensis*. Lijep rukopis na staroj pergameni, folio (35 × 24 cm.) Numerirani su pojedini listovi (u svem 49). Indeks. Statut dopire do fol. 32. Zatim „capitula de sacramentis“ do incl. fol. 41. Slijede obična 4 evanđelja, konačno različiti dodaci pisani od različitih ruku talijanski

i latinski. Uvezana je u ovaj statut jedna knjižica manjega formata na običnom papiru; rukopis je slabo pisan najprije latinski, zatim talijanski. Bit će „determinationes“.

To će biti onaj eksemplar rapskoga statuta — rukopis XVI. stoljeća, što ga je prepisao d. G. Gurato mjeseca juna 1862.; taj se prijepis sada nalazi u arhivu Jugoslavenske akademije (Sig. II. d. 5.)¹ Prema tomu je rukopisu XVI. stoljeća i rapski statut, što ga imade Akademija iz ostavine popa Gurata pod sig. II. d. 118. Ovaj rukopis ide do konca četvrte knjige statuta. Zatim slijedi primjedba: „In libro quinto statutorum Arbi cap. XVIIII. reperientur juramentum notariis dandum, et super scripturis extrahendis etiam nolentibus partibus copiam.“ Iza ove primjedbe dolazi naredba generalnoga provedura F. Pasqualiga 4. dec. 1613. i G. B. Grimanija 1. jula 1642. Akad. rukopis bit će iz XVII. stoljeća. — Istu primjedbu iza četvrte knjige statuta nalazimo i u rukopisu rapskoga statuta (XVIII. stolj.), što ga ima sveuč. knjižnica pod sig. S. M. 11. C. 35.

2.) Statut rapski vezan, format 24 × 19 cm., dobro sačuvan, latinski, vrlo čitljiv, stranica numeriranih 224. Sprijeda potanki indeks, zatim statut u pet knjiga str. 1.—incl. 124.; slijede obična evanđelja str. 125—126., konačno „Addizioni dallo statuto“ sa indeksom str. 127. do kraja. To je prijepis rapskoga statuta, kako se u njemu veli, iz starijega prijepisa bilježnika Spalatina, (god. 1763.)²

¹ U početku svoga prijepisa iza naslova „Statutum Arbensis civitatis quinque libris divisum“ zabilježio je Gurato: „Sic inscribitur exemplar saeculi XVIII. in pluribus erroratum. Praesens autem est transcriptum ex exemplari authentico saeculi XVI., cujus titulus sic sonat: Statutum magnificae comunitatis Arbensis“. Na naslovnom listu Guratova prijepisa zabilježeno je drugom rukom: „Descriptum e codice msc. anni 1597.“

² Stariji prijepis „bilježnika Spalatina“ mogao bi biti onaj „exemplar saeculi XVIII. in pluribus erroratum“, što ga spominje Gurato (vidi predašnju bilješku).

Iz ovoga ili srodnoga rukopisa načinjen je, mislim, moderni prijepis pete knjige rapskoga statuta (sa dodacima), što ga imade Akademija pod sig. II. d. 118.

Istaknut ću ovdje, da je pokojni don Gurato imao još jedan mnogo stariji rukopis rapskoga statuta, koji će biti vredniji od svih navedenih. U svom prijepisu (Akad. II. d. 4.) zabilježio je kod cap. XVIII. lib. V. uz ime comesa rapskoga Andr. Michaela ovo: „*Andreas Michael invenitur comes Arbi in quibusdam actis de anno 1321. item de annis 1325—1336. et 1345. Sicque licet argumentari exemplar statutorum, ex quo dicitur in actu notarilis vidimationis et authenticationis fuisse praesens exscriptum, ad saeculum 14^{tu^m} debere adscribi. Tale exemplar (non integrum) existit apud me in pergameno, characteribus semigothicis, cum initialibus cujusque capitis valde pulchre depictis, et cujus frustum edere lythographica arte curabo, quamprimum vires pecuniariae mihi erunt propitiae*“. Trebalo bi nastojati, da se taj rukopis nađe.

3.) Statut lastovski. Kodeks u posjedu općine rapske, što ga Radić opisuje u predgovoru (pag. VI.) Akademijskoga izdanja toga statuta.

Dr. M. Maurović.

2. Izvješće dra. Karla Horvata

o njegovu radu u rimskim arhivima, a napose u vatikanskom.

Kad sam početkom travnja god. 1904. polazio u Rim, da nastavim svoje historijske studije, povjerila mi je Jugoslavenska akademija, da u vatikanskom arhivu ogledam i kolacioniram spomenike, što se tiču hrvatske povijesti XII.—XIV. vijeka, štampane u Theinorovim Monumentima Slavorum meridionalium i u Mo-

numentima Hungariae. Imao se taj posao obaviti zato, da se u izdanju diplomatičkoga Kodeksa, što ga Akademija izdaje, izbjegne pogrješkama, što se uvukoše Theineru i njegovim prepisivačima. Te su se pogrješke poglavito ticale imena naših mjesta i osoba, a počiniše ih prepisivači zbog nepoznavanja hrvatskoga jezika.

Za ovaj posao ogledao sam regeste papinske kancelarije od Inocenta III. pa sve do Benedikta XI. (1179. —1304.). Neke sam pogrješke odmah ispravio, a sva sam sumnjivija mjesta prerisao na uljenom papiru i otposlao Akademiji.

Izvršivši ovaj posao, a u dogovoru s g. predsjednikom Jugoslavenske akademije, počeo sam se početkom oktobra 1904. baviti istraživanjem spomenikâ za hrvatsku povijest od druge pole XVI. vijeka i dalje.

Kako je ovo doba u hrvatskoj povijesti ponajviše važno zbog turskih provala, to sam počeo istraživati spomenike, što se tiču tih provala, a kod nas još nijesu poznati. U tome mi je poslu veoma dobro došlo, što se vatikanski arhiv u zadnja dva decenija znatno umnožio mnogim novim spomenicima, koji nijesu bili pri ruci ni Theineru ni Račkomu ni Fermendžinu. Ponajviše sam se služio odsjekom vatikanskoga arhiva „Borghese“¹, koji je papa Leon XIII. kupio god. 1891. i vatikanskomu ga arhivu pridružio. U tom odsjeku imade mnogo doslije nepoznatih spomenika za hrvatsku i ugarsku povijest. Taj arhiv zaprema neko 2000 voluma in folio, a imade historijskih spomenika svih mogućih vrsta. Ponajviše su tu listovi i službeni dopisi bilo papama bilo kardinalima državnim tajnicima u XVI. i XVII. vijeku sa raznih strana Europe. Dopisi o prilikama u Hrvatskoj dolaze papi iz Graca bilo od

¹ O tom odsjeku vidi Dr Karlo Horvat: O vatikanskom arhivu. Zagreb 1906. str. 17.

nunciija gradačkih (od god. 1580.) bilo opet od kojega višeg činovnika nadvojvodskoga dvora.

U tom odsjeku Borgh. 98^a namjerih se na izvještaje Ivana Kobenzela, savjetnika nadvojvode Ferdinanda, od 1592.—1594. kardinalu Cintiju Aldobrandiniju, državnomu tajniku pape Klementa VIII. U izvještajima, što ih Kobenzel šalje svakih osam dana papinskoj kuriji, imade veoma mnogo vijesti o provali Turaka u Hrvatsku, o hrvatskim prilikama, o saborima u nasljednim zemljama, na kojima se radilo da se pomogne Hrvatskoj, o važnosti Krajine, o raznim bitkama u Hrvatskoj i Ugarskoj, o važnosti Hrvatske za opstanak Italije i tome sličnih. Upoznavši taj važni historijski spomenik za našu povijest svojom ga rukom prepisah, a Jugoslavenska ga je akademija prihvatila među svoje publikacije.

Osim ovoga ovećega spomenika za našu povijest naišao sam u istom odsjeku arhiva na mnoge manje doslije još nepoznate historijske podatke, koje sam prepisao, a štampat će se kao „Prilozi za povijest hrvatsku u XVI. i XVII. vijeku.“ Ti se manji spomenici tiču bilo pojedinih naših historijskih ličnosti bilo pojedinih mjesta, ili nam razjašnjuju prilike u Hrvatskoj. Imade ih prilično velik broj, a ja sam ih kasnije mnogim novim nalascima povećao. Obično su to manje vijesti u raznim listovima papinskoj kuriji. Prepisao sam ih uz točnu oznaku izvora, a svagdje, gdje se samo dalo, označio sam i dan i godinu.

Radeći ovako na historijskim spomenicima za hrvatsku povijest namjerio sam se na mnoge podatke o Uskocima, koji su koncem XVI. i XVII. vijeka znali zainteresovati čitavu Europu. To me je ponukalo, da potražim i sakupim sve vatikanske spomenike o Uskocima. Kako je već neke podatke o Uskocima štampao

Theiner, odlučio sam sabrati sve one, što ih Theiner za ovo pitanje nije istraživao. Za ovaj moj naum dobro mi je došla mletačka, gradačka i praška nuncijatura, pa razni povjesni spomenici vatikanske biblioteke, a napose urbinatski odsjek u toj biblioteci.

No za ovaj posao htjelo se više od godinu dana, a da ga mogu svršiti, zatražio sam produljenje svoga dopusta, pa i potporu kr. zemaljske vlade, koja me je blagohotno svojom potporom i potpomogla. Isto mi je tako i Jugoslavenska akademija izvanrednom novčanom potporom priskočila, da sam ovaj posao mogao obaviti.

Ogledao sam i pokupio sve spomenike o Uskocima u mletačkoj nuncijaturi od god. 1534.—1620. Valjalo je list po list ogledati više od 60 velikih voluma in folio spomenute nuncijature, a i sve važnije spomenike svojom rukom prepisati. Osim mletačke nuncijature valjalo je mnoge praznine popuniti gradačkom i praškom nuncijaturom iz odsjeka „Borghese“. K tome je bilo nužno ogledati i sva pisma kardinala državnih tajnika, što su ih pojedinim nuncijima u tom pitanju pisali. Pojedinih spomenika o Uskocima našao sam i u odsjeku „Miscellanea“.

Vatikanska biblioteka, napose urbinatski odio (Cod. Urb. lat. No. 816. 850. 1085. 1086. 1087. 1113. i drugi) podao mi je veoma interesantnih podataka za povijest uskočku, napose od god. 1600.—1617.

Dozvolom kneza Josipa Aldobrandinija zašao sam i u njegov privatni arhiv, u kojem sam našao osim drugih važnih historijskih spomenika za hrvatsku povijest također i nekoliko spomenika za uskočku povijest.

Sve sam ove podatke o Uskocima popunio i nekim novim spomenicima, što mi ih je uspjelo naći u Parizu u Nacionalnoj biblioteci (Cod. It. No. 1494.)

Ovu sakupljenu građu za uskočku povijest predao sam Jugoslavenskoj akademiji za publikaciju u Monumentima, a držim, da je prikupljeno sve važnije, što će znatno osvijetliti ono važno doba hrvatske povijesti.

Sakupljajući spomenute spomenike za hrvatsku povijest naišao sam i na mnoge podatke o trima vojnim ekspedicijama pape Klementa VIII. u Hrvatsku i Ugarsku od 1594.—1601. Kako su ove vojne ekspedicije u Hrvatskoj doslije još malo poznate, odlučio sam prikupiti i o njima svu građu u vatikanskom arhivu, a i u obiteljskom arhivu knezova Aldobrandinija, iz koje je obitelji potekao Klement VIII. Ovi će spomenici znatno rasvijetliti prilike u Hrvatskoj i Ugarskoj pod konac XVI. stoljeća, jer je sačuvano veoma mnogo listova talijanskih vojnika, što su ih s ratišta o našim prilikama u Italiju pisali. Još će ovi historijski podaci ispraviti neke pogriješke, koje su se uvukle nekim mađžarskim, a i nekim talijanskim povjesničarima o pojedinim historijskim ličnostima iz ovoga doba.

U odjelu vat. arhiva „Miscellanea“ arm. VII. No. 100. 101. naišao sam na rukopis u dva velika toma u kvartu iz god. 1601.—1603., koji ima natpis: „Visitatio ecclesiarum Dalmatiae per illustrissimum dominum Michaellem Priolum episcopum Vincentinum“. — U prvom je tomu opisana vizitacija 8 dalmatinskih biskupija na 552 strane, a u drugom su tomu 4 biskupije na 654 strane. Tu se opisuje položaj pojedinih mjesta, u koje je apostolski vizitator dolazio, opisuju se sve crkve, njihovo stanje i sve, što se u pojedinim crkvama nalazi. Ističe se svagdje, ako se gdje god našao i glagoljski misal ili rit. al hrvatski, spominju se popovi glagoljaši, njihova plaća; ako su gdje god bile škole, spominju se i one, nabrajaju se samostani i samostanci i sve drugo, što pripada na apostolsku vizitu.

Iz ovoga velikoga historijskog spomenika dao sam prepisati samo tri biskupije, koje danas kao samostalne ne postoje: omišku, rapsku i kninsku. Iz ostalih biskupija pokupio sam ono, što se tiče glagoljice.

Dakako da sam prigodom sabiranja ovih većih spomenika pokupio i dosta manjih, što sam ih uvrstio u spomenute „Priloge za povijest hrvatsku u XVI. i XVII. vijeku“. Kad mi nije dopustilo vrijeme prepisati ih, pobilježio sam točno, gdje se što nalazi, da se kasnije može prepisati. Ovakih manjih priloga imadem nekoliko stotina.

U vatikanskoj biblioteci radio sam u raznim odsjecima, no ponajviše sam istraživao ono, što mojim pretходnicima iz Hrvatske nije bilo pristupno. Tako sam u urbinatskom odsjeku spomenute biblioteke našao doslije još nepoznate i neizdane hrvatske pjesme Bartolomeja Kašića: „Pjesni duhovne od pohvala božijeh“ (Cod. Urb. 800. mm 196×13 ff. IV.⁵⁹) iz god. 1634. Te sam pjesme prepisao i predao ih Jugoslavenskoj akademiji, koja će ih u „Građi za povijest hrvatske književnosti“ štampati.

Osim vatikanskoga arhiva i biblioteke pa Aldobrandinijeva arhiva pogledao sam za doba, za koje sam imao potražiti historijske spomenike za hrvatsku povijest, i državni arhiv i „archivio dei brevi“ u palači Cancellaria i biblioteku Chigi, pa sam svagdje, ako sam štogod našao za našu povijest, i zabilježio ili potpuno prepisao. Sve prepisano priposlao sam našoj Akademiji, a nalazi se među već spomenutima „Prilozima za povijest hrvatsku“.

Završujući ovaj svoj izvještaj, upozorujem slavu Akademiju, da je vatikanski arhiv neiscrpno vrelo historijskih spomenika, u kojem imade još veoma mnogo nepoznatih spomenika za hrvatsku povijest.

Ostali narodi dižu ovdje historijske institute, šalju ovamo svoje stručnjake, svake godine izdaju historijske spomenike, što se tiču njihove povijesti, a nalaze se u ovim arhivima. Druge akademije (poljska, češka, ruska, ugarska) imaju ovdje stalna poslanstva, koja rade na istraživanju historijskih spomenika u vatikanskom arhivu, a da mogu svoja poslanstva valjano materijalno oskrbiti, pritječe im u pomoć državni budget. Kod nas su na žalost doslije prilike bile takove, te se na što slično nije moglo ni pomišljati; ali sada, kad su se prilike promijenile, slobodno nam se je nadati, da će se i za ovu stvar nešto učiniti, jer bi doista žalosno bilo, kad bismo dopustili, da nas i u kulturi dan na dan pretječu narodi brojem manji i prošlošću neznatniji.

U Rimu, 20. studenoga 1906.

Dr. Karlo Horvat.

VIII.

NEKROLOZI.

1. U spomen Matije Bana Dubrovčanina.

NAPISALA KAMILA LUCERNA.

I.

Matija Ban (rođen 4./11. decembra 1818., umr'o 1./14. marta 1903.) pripada u red onih čvrstih, jasno određenih ličnosti, koje je Dubrovnik, malo, prastaro sjemenište kulturnih radnika, još u 19. vijeku darivao rodu. On je Dubrovčanin po latinsko-slavenskom ustroju prirode svoje, po svestranim, a opet ograničenim sposobnostima, po stalnosti svojih nazora i načela kao i po elastičnosti, kojom se priljubio mijenjanju prilikâ i činjenicâ. Dubrovčanin je toliko po visokoj i vrlo osjetljivoj samosvijesti koliko po nehajnoj samozaboravnosti, kojom se ukopava u svoj patriotski rad. Kada promatramo staračko suhoparne crte u slici toga okorjelog moraliste, na prvi nam se mah ona ne mili, ali svaka crta nam se vidi časna. Opća mu stvar nadilazi osobnu, zakon mu stoji nad samovoljom, pravilnost nad originalnosti, korist nad užitkom. A uza svu strogost on je snošljiv, uza svu hladnoću snažan, uza svu svoju ozbiljnost gdjekad i šaljivdžija, a vazda human. I panslavizam je njegov dubrovačka crta, a tako isto i vjernost spram djedovine

svoje. Kao radnik on je i smion i oprezan, razvija i junaštvo i hitrinu. Težište je njegovu biću osobna čast, a narodna mu je ideja stožer života. On je i naprednjak i čuvar tečevinâ; aktivan, gdje vidi mogućnost za rad, pasivan, gdje zna, da bi nastojanje njegovo bilo bezuspješno; drugima privržen, a slobodan u sebi, aristokrat i plebejac, sluga i svoj.

Dosljedno provedenim ujedinjenjem tih i sličnih oprečnosti Dubrovčanin je Ban doista poučna pojava. To i bijaše njegov životni zadatak. Kao diplomat, političar, publicista, golemim književničkim radom svojim, kao organizator i agitator, kao pjesnik i akademik, svakim dahom i svakim korakom bijaše učitelj i sluga naroda svoga. A u tom je njegova besmrtnost. Lovor, koji je nekada resio njegovo čelo, bijaše prolazan nakit čednijih vremena, ali hrastovim lišćem, simbolom rijetkih građanskih vrlina, neka mu se ovjenčava grob!

II.

„Mek ja bijah, dok vjerovah u vrlinu ljudsku.“
Uroš Peti. IV. I.

„I dubrovački radnici, iz čijeg si krila nikao, ponosni tobom, kliču ti, mnogo ljeta nam živio!“ — Ovim je pozdravom Radničko društvo dubrovačko učestvovalo kod proslave pedesetogodišnjice književnoga rada Matije Bana.¹ Roditelji mu bijahu siromašni, a sudeći po nekim pjesničkim izjavama, proživio je tešku i neveselu mladost. Otac mu je u Dubrovniku imao brijačku radnju. Za njegovu se porodicu zna, da bijaše rodом iz Bosne. Prema legendi, za koju nemamo nikakvih potvrda, pribjegli su potomci vladajućih banova poslije mnogo stradanja pod

¹ Izvještaj o toj proslavi u Glasniku srp. uč. društva, knj. 65. U svečanoj besjedi o životu i radu Matije Bana Jovan se Bošković držao većim dijelom riječi i suda Š. Pjerotića (Sulla vita e sulle opere di Mattia Ban, Zagreb 1881.).

vodstvom nekoga Petra u okolinu dubrovačku, i tako je nastalo *Petrovo selo*, a prenošenjem i prezime *Ban*. Matijina majka bijaše iz Konavala, iz onoga kraja dalmatinskoga primorja, koji je tako vanredno bogat likovima klasične ljudske ljepote. Sin se trudi, da proslavi pjesmom divni sklad njezina bića, a posvetivši poštovanomu spomenu njenom i heroičnu dramu „*Martu Posadnicu*“, zove je majkom, koja je učila djecu svoju, „da ljudsku vrlinu ljube i svjetske bijede da podnose hrabro“. Bit će od nje da je baštinio i klicu one starorimske značajnosti, koja se ukrijepljena dubrovačkim predajama očitovaše kod njega pod oblikom građanskih vrlina, dok mlađi brat Đuro u ratnim okršajima posvjedočavaše svoju junačku krv. — I Đuro Ban i sestra Frana odavahu kasnije kojom prevodnom radnjom neko skromno književno nagnuće.

Matija je nauke svršio u Dubrovniku, filozofiju kod učenoga Dominikanca Maslaća, koji ga je privatno učio s namjerom, da ga uvede u svoj red, a pedagogiju je učio kod profesora Arbanasa. Bijaše se zapopio g. 1834., ali se, razočaran, g. 1835. odreče svećeničkoga zvanja, a to je prva jasna izjava energičkoga mu temperamenta. Međutim ove žestoke duševne borbe nijesu mijenjale spiritualistički smjer njegovu mišljenja i moralno-didaktični se pravac duboko usjekao u njegovu ćud.

Osudan bijaše na njega učinak profesora retorike, oca Tvrtka, jedinoga ostatka starih dubrovačkih učitelja. Njegova postupka, učeničkih orationum ex cathedra, sjeća se zahvalni đak u svome „*Zrealu povjesnice dubrovačke*“ (IV.), a životopisci pripovijedaju, kako je jednom o. Tvrtko, predajući poetiku, naredio svojim učenicima, da svaki do određenog dana napiše pjesmu, i to latinskim, talijanskim ili slovinskim jezikom, i kako je, saslušavši Banovu pjesmu, izrekao svečano: *Habemus*

poetam! Potaknut prvim uspjehom mladić se mnogo bavio stihotvorstvom. Škola ga je uvela u mehanizam metričkih oblika, tumačila mu je pravila pjesničke tehnike. Škola mu je bez sumnje ucijepila i plitko ono teleologijsko načelo: *Utile dulci*, kojemu je sav svoj život ostao vjeran.¹ Uopće su se nazori njegovi vrlo rano utvrdili. Gradio je stihove od 16. godine, isprva talijanskim, zatim narodnim jezikom, ali dok se proza njegova zamjerno usavršivala, u ritmiziranju govora ne pokazuje napretka. Nema sluha za glazbu jezičnih cjelina, zališnim riječima nadopunjuje stih, neorganično upotrebljava narodne fraze, neskladno miješa idealistična čuvstva s refleksijama praktične vrste, slike mu dolaze sporo, ima među njima i nezgrapnih i neukusnih; uza svu raznolikost u kalupu deseterci su mu tvrdi i bezvučni — olovna slova mjesto drhtavih struna. Takova je kova gotovo sav njegov opsežni metrički rad, a razgledavši „Djela“ od početka do kraja, jedva bismo mogli ustvrditi: *Habemus versificatorem*, da ga nije jednom, za kratak čas, dodir dubrovačke vile stvorio pjesnikom.

Događaj lični, povijest mladenačke ljubavi, uobličen je u kanconijeru „Djevi“ pod utjecajem dvojake tradicije. Tu se dakle već javlja njegov eklekticizam. Bio je čitao i prepjevao dubrovačke pjesnike,² a znao je već od majke za narodne pjesme.³ Prvi su mu pokuši bili satirične vrste, a imao je zbog njih i nepri-

¹ Spominje ga n. pr. g. 1852. u „Nevenu“, g. 1884. u „Slovincu“ i g. 1891. u „Dramskim nazorima“, Glas XXV. st. 76., „utile glede duše, a dulce glede čula“. Tako u teoriji, ali u praksi „utili“ je vazda žrtvovao „dulce“. Pravilnost jezika i točnost treba da vlada nad „blagoglasnošću“ itd.

² Vaspitatelj ženski I. st. 107¹.

³ Djela VIII. st. 99. i Glas IV., Besjeda o I. Gunduliću, st. 31., gdje pripovijeda, da je kao dječak gledao Vuka, kad je u jednoj dubrovačkoj pivnici bilježio pjesme.

lika. U pjesmama „Djevi“, sastavljenim, kako sam kaže, isprva djelomice talijanski po nekom prirodnom nagonu, a kasnije prepjevanim pod vodstvom načela, ima jasnih tragova tako domaće umjetnosti kako i predaje pučke. Po postanju padaju Banovi prvenci u doba među Vrazovim „Đulabijama“ i Pucićevim „Talijankama“. Većina ih je nastalo od god. 1838. do g. 1840. Od tih je pjesama objelodanio zbirčicu: „Anakreonke“, 20 na broju, u zabavniku „Dubrovniku“ g. 1851., a pojedine u „Nevenu“ g. 1852. i g. 1853.¹, napokon ih je izdao zajedno s rodoljubnima pod natpisom „Različne pjesme“ (Djeva, Narod) I. Biograd 1853.² (iza uvodne pjesme 15 ljubavnih i 11 patriotskih i prigodnih) i II. 1861. (30 ljubavnih i 7 rodoljubnih) sa jezičnim i metričkim promjenama. U pjesničkim „Djelima“, što ih je izdala Srp. kr. akademija od g. 1889.—1892., pjesme sačinjavaju osmu knjigu. Pjesnik ih je razdijelio u šest skupina; poređao ih je u glavnom hronologijskim redom, u njima je njegova autobiografija; no prerađujući ljubavne pjesme pedantični ih je starac i opet „popravljao“. Treba čitati te kitice u prvim izdanjima kao izljev mlada srca dubrovačkoga. Premda su obične po mislima, ipak su iskrene, nježne i meke, teku većinom u ljupkim šestercima, ritam im je kao romon potočića, rime zvuče kao cvrkut ptica, pointa niče kao šumski cvijet: to su doista pjesme.

Prvi je sveščić od g. 1853. posvećen Medi Puciću. U predgovoru Ban i spominje klasicistički i narodni smjer obnovljene književnosti srpske, te izriče svoj umjetnički nazor ovako: „savršenstvo našega pjesništva može se

¹ Kasnije u Leptiru, u Slovincu.

² Da bi se zbližio zapad i istok, tumači tu i na drugom mjestu riječi zapadnoga govora književnoga riječima istovetnim istočnoga narječja.

samo postići sadruženjem narodnoga duha usavršenog i obrasca klasičnog“. Ovo je uvjerenje dubrovačkoga kroja, a u toj konservativnoj književničkoj atmosferi mogla je Anakreontika i u 19. vijeku naći nastavljača.

Spomena je vrijedno, da je i prvi srpski liričar novijega doba, Jovan Došenović, propjevao u stilu talijanskih Anakreontika (g. 1809.), a vjerojatno je, da je i tu jedna nit tradicije dubrovačke po srijedi.¹ Poznato je i oduševljenje, s kojim su Ilirci pozdravili i nasljeđovali stare svoje začinjaoce na jugu. Ta Đorđićeva „Krijesnica“ bila je zvana, da svijetli „Illyriens hochherzigen Töchtern“, a kao za uzvrat prethodila je Gajeva Danica čitavoj Plejadi dubrovačkih mladića, koja je, nešto po uputama Antuna Kaznačića, a nešto i pod nekim novijim realističkim vidikom, nastavljala tradicionalni smjer. Neki natpisi Banovih Anakreonaka potsjecaju čak i na trubadurštinu: *Na što život bez ljubavi? Bol na vrhuncu. Smrt bila bi sreća. Jedina želja. Bez nje sve je ništa. Jedan blažen čas*; pa i neki motivi: *prvi uzdah, ona na prozoru, prva zaloga, i ona ga ljubi, pismo, savjet da uživa mladost*. Iz iste škole potječe i po koji izraz: *cviliti, velji jad, zatrava, kuf*, stijene koje *plesaše*; napokon one silne hiperbole, ono prekomjerno hvalisanje *njene ljepote*. Sve joj se u prirodi divi. I samo je sunce priznaje sebi ravnom:

Ja sam u ljepoti — prvi na nebesi,
Kao što najljepša — na zemlji ti jesi.
Ja vlasnik svjetlosti — a ti si ljubavi,
Mi dvojica carstvo — dijelimo naravi!

I ponos pjesnički i misticizam i platonsko se vjerovanje javlja, ali to nije nipošto nasljedovanje, već to su tipički doživljaji duše, izrečeni dikeijom Banovih dana.

¹ A. Gavrilović, Glas 60. st. 225. i d.

Klasicistički se elementi nalaze gdjegdje u formama. Ima ih i u onim vedrim zvucima i dražesnim sličicama kasnije Anakreonike.

Na krilima zlatnim — pčela odlijeće,
 Kudgod mirisom je — mami premaljeće.
 I s cvjetka na cvjetak — skaću sok im pije,
 Da u slatkom medu — za tim ga izlije.
 Tak primamljen čarom — i moj duh obljeće
 Oko nje, koja je — slađa nego cvjeće,
 Te joj iz njedara — sa usta, iz oči
 Srćuć slast, u pjesmam — ljubavi je toči.

Tu je i *slika njena i želja, da ona oživi*, tu i *golubica*, pa i poredba o *leptiru*: „*Od ljubavi, majko — i umrijet je lijepo*“.

Pjesme „na narodnu“ ne prave odjelitu skupinu, u nekim se popijevkama križa tradicionalno-umjetni i narodni smjer. Pjesnik govori *cvijeću i vjetriću* (*Da je meni tvoje — to vazdušno biće!*); u „Šali“ apostrofira *platno* na djevojčinim prsima; on se moli *potoku*, da mu sačuva Maričinu sliku (*Tak ti bilo vodice!*), te kazuje želje *vjernim*, a prokletstvo *nevjernim očima* (*u suzama iskapale!*) — Zlatne joj *vlas*i strune su na njegovim guslama (*Tvoj su poklon gusle, ti si — moja vila*).

Religiozno romantična je žica prilično jaka. Ugledao je Maru prvi put u crkvi (1. siječnja 1838.). Često je vidi tamo, a na Veliki petak u crnoj je haljini. Da je u bjelini, mislio bi, da je rajnik, koji čuva grob čovjeka-boga. Ona je nadzemaljsko biće, anđeo, koga mu je poslao Bog. Najljepša je, kada se moli u hramu. Tada se sam Tvorac gledajući je raduje, „*što prečistiv vječne misli svoje*“ u njoj stvori „*cvijet ljepote*“. Ali pjesnik nije nedostojan njene ljubavi.

Ne tuži se, dušo, — što pjesmica smjela
 Poljupca se tvoga — gdjekad zaželjela.

Kad ljubavlju planu — moj duh silnim mahom,
 Anđeo ga je svojim — zadahnuo dahom.
 A da čista bude — i püt podjednako,
 Nebeskim je plamom — usne mi dotak'o;
 Te i rajsko lice — kad bih poljubio,
 Ne bih ni na njemu — ljage ostavio.

I kad se nebo ove nevine sreće pomutilo, dragi tješi „milu seju duha svoga“, da ako nigdje na svijetu, a on će je „tam' u božjem krilu stići“, gdje se uzori vječni ostvaraju.

Pojedini prizori u toj ljubavnoj drami nijesu izmišljeni, stvarna se podloga gotovo svuda osjeća. On je bez zlata, plemena i slave, zla maćeha Marici zadaje jade, dobra ih Anka zaštićava. Nastupaju *prvi nemiri, zaludno traženje*, a tim odmah i neki prozaični ton, koji se od sada sve češće pojavljuje. — *Tone mu nada. Život je prazan bez ljubavi.* Ojađen se *pjesnik grozi* svojoj vili, da će joj rušiti podignutu slavu. Bol i gnjev zbog prevarene ljubavi tako su silni, da se mladić s očajnom odlučnošću otisnuo u svijet.

Proklet, proklet! . . . Duhaj jače —
 Duhaj v'jetre zapadnjače;
 Otisni me u pućinu,
 Da ne kunem — i ja ljude i djedinu!

(10. kolovoza 1839.)

Na istoku traži zaborav. Prijatelj neka mu ne zbori o njenoj *žalosti* (9. siječnja 1840.); mirom oćajanja bijaše se „umrtvio“, a sada —

Strah me da potpaljen — um mi se ne smuti,
 Il da će mi srce — u grudima puknuti.

Ipak ga obuzimlju sada i blaža čuvstva, nastupila je časovita pomirba. Tako u krasnoj pjesmi: Spomen (18. svibnja 1840.)

Znaš li, mila, kad si moja bila — meni ruke oko vrata vila?
 Po licu me nježno milovala — na vječnu se ljubav zaricala? —

Ljubav bila, pa kô r'ječ i prošla — a golema na me tuga došla.
Iz srca mi milje išćupala — sve uzore duha razvejala.

Daj mi samo jedan prošli danak — o daj mi ga, ma bio
i sanak!

Nu šta bi mi? sanko dosta hješe. — Sjašne slike sve mu
izumr'ješe.

I već nikad s njima u visine — ne će duh moj moći da
se vine.

Što je mrtvo, tko to da ožive? — To jedino u spomenu žive.

Spomen težak kô kamen na grudi; — Ja ga nosim,
ti mi srećna budi!

Ali smrtni ga udarac stiže tek viješću o njezinoj
udaji. — A „na vječnu se ljubav zaricala“!¹ — Smije
se, bjesni, proklinje dan, kad ju je prvi put ugledao
u crkvi.

Ja iđah za njom kô bezumno d'jete,
Pogledi joj, r'ječi, sve što njeno b'jaše,
St'jene što plesaše, i st'jene mi svete — —

Tu sada dolaze već loši, nepjesnički stihovi. Zbio se
prijelom u njegovu biću. Strune su popucale, razbile
su se gusle. U groznim se kletvama iskalila razjarena
strast. Ona ga nije zvala na svadbu, zašto? Ali sada
se ženi i on, a zove je! Darivat će je! (15. studenoga
1840.) — A on se ženi. Jedan nagli bezumni čin iza
drugoga. — Godinama se na oko umiruje. Saznaje,
kako je nesretna, ta prodali su je! A sada kuša, da je
tješi. Ali nešto se hladno, gorko, čemerno uvuklo u
njegovo biće, poezija je mrtva. On to kaže i sam.

Ja s visine, gdje sam za čas bio, padoh,
I kô zv'jezda, koja leteći nebesma
Sred njih udune se, živjeti prestadoh,
Od kad nju izgubih. 1845.

¹ Taj motiv o zadanoj riječi upotrebljen je kasnije u Mej-
rimi. Pjesnik je Turkinji tu uzajmio svoja čuvstva, dok Živanov
položaj nalikuje situaciji nesretne Mare.

God. 1847. sustavno je ispriповijedaо tu povijest jedne ljubavi. Nema njemu zaborava. Vrijeme, događaji, čuvstva, domaće tuge i radosti, novi vidici, Carigrad, Olimp, obale Azije i put u domovinu novu: sve je to došlo i prošlo ne ostavivši traga u duši njegovoj.

Al kad god prvu spomenem
Ljubav, još lice bl'jedi,
Oko se muti, u bl'jedi
Još vapim: gdje si, sestrice,
Vječna sreću sestrice!

Poslije devetogodišnjega izbivanja iz Dubrovnika prvi *sastanak* i nova *žalost*, 14. travnja 1848. Rastavlja ih ljudsko i božje slovo. Iz pepela njihove ljubavi „duša Bogu leti.“ — Godinu dana kasnije opet je u Dubrovniku.

Otud se sad viša — misao izvija,
Nu bol oko srca — jednako se svija.

A 1. siječnja 1850. slavi njegova tuga dvanaestogodišnjicu prvoga pogleda u istoj onoj crkvi dubrovačkoj.

Prvoj predstavi svoje drame „Milijenko i Dobrila“ u Biogradu g. 1876. pribiva i pjesnik. „Lice kao b'jeli kamen, a oko mu živi plamen.“ U iznenada oživljenoj slici prepoznaje davni san svoje ljubavi, a opet ga spopadaju stari jadi.

Ti s' u meni k'o duh vječna — o djevice prvih nada.

God. 1874. ispjeva „Zanose.“ Srodna se duša nagnu k njemu, „proljetni mu cv'jetak u jeseni.“ A on joj priča — opet ono isto — onu jedinu pjesmu mladosti svoje.

Ljubio sam, i kad tebe gledam —
Još o onoj ljubavi snijevam.

Tada vidi opet Maricu pred sobom i one njegove mrtve kao školska lekcija sklopljene riječi provijava opet zadah poezije:

Kô što čezne u pustinji žarkoj
Žedna tica za nebeskom rosom,
Čeznuo sam ja za tobom, tvojim
Živio sam duhom i ponosom.

Posljednju pjesmu svoje zbirke ispjevao je Ban navršivši sedamdesetu godinu, 4. prosinca 1888. Tu među „idealima“ proplakanim gorko, ali ne zabačenim, stoji i ona.

Rastavi nas sudba, razbaci daleko;
Al' u duši mojoj sveti plam još gori;
I njegovom silom prhnut ću sa zemlje,
Da sa mojom drugom sastanem se gori.

Ban bijaše lirik, i to dobar lirik u dvadesetoj godini svojoj, ali dok je zlatna kiša Vrazovih Đulabija oplo-dila široke livade, njegova je jarula¹ usahnula, i dok je njegov „od djetinjstva drug“, Orsat Pucić, kao rastuženi duh mrtvoga grada obilazio svijetom, u nadi kao u očajanju jednako živ, dubok i melodičan, izgubio je Ban, čovjek volje, razuma, praktičkoga rada, sa nesretnom ljubom ne samo poeziju, već i čuvstvo za nju, sud o njoj, što dolazi iz srca. Pjesma mu je služavka narodne svijesti. „Dulce“ je mrtvo, živjelo „utile“! O tom svjedoče uz dalje proizvode i mnoge recenzije i na poslijetku još rasprava: „Nazori pjesnički po svima strukama sem dramske.“ Glas XXXVIII.² Ni u teoriji kod njega nema razvitka. Tomu je uz mnoge stvari kriva i dogmatika školska. Neka staračka tvrdokornost bit će da je i baština rodnoga grada. Kao što nije mogao da zaboravi prvu ljubav, tako je vjeran ostao i prvoj mudrosti. U pomenutim se „Nazorima“ još g. 1893. pozivlje na škotskoga estetičara Blaira, jednoga od branilaca nepatvorenosti Ossianovih pjesama, čije je lekcije iz retorike, izašle već g. 1797 u francuskom prijevodu, sigurno upozao veoma rano.

¹ Jarula — lijeha. Možda su Anakreontičari u Nevenu. I. F. Perić (Filipović), A. Starčević i drugi primili neke poticaje od njega.

² Ova rasprava, namijenjena mladeži, jedino je zanimljiva poradi izbora primjerā. Dubrovčanin naime u njoj ustupa najviše mjesta eklozi i satiri i prevodi dakako i Anakreontovu Golubicu.

Od ostalih pjesama našega pisca spomenut ćemo ovdje jedino epski spjev „Prometej“, napisan g. 1870. „pod utiskom užasnih događaja pariske komune“. Dubrovčanin tu opisuje u desetercima izlet srdâ i drugih đavolskih nemani iz pakla, i titansku borbu duhova svjetlosti sa crnom četom sedmoglavoga zmaja.

III.

U godine 1839—1844., što ih je Ban proživio u tuđini, pada njegovo učiteljovanje po raznim nastavnim zavodima blizu Carigrada i u Carigradu, padaju pothvati na poljskom dobru, što ga je kupio kraj Bruse. padaju putovanja po Maloj Aziji, koje je obišao dobar dio, tražeći sumorno životu svome stalan cilj i duši pokoj. Bavio se u to vrijeme raznovrsnim naukama; od francuskih je pisaca prisvojio ideje o organizaciji rada, od njih je mogao naučiti i jasnu dispoziciju, stvarno razlaganje, sigurnost i točnost u izricanju misli. Predavanja iz vojne nauke, koja je slušao u francuskom zavodu na ostrvu Halki, omogućila su mu razumijevanje ratne historije. Shakespearova djela, s kojima se bijaše tada upoznao u francuskom prijevodu, uzdrmaše njegovu pjesničku svijest, a svestranim je proučavanjem tadanjih nauka o Slavenstvu gušio čežnju za domajom.

God. 1840., pod silnim dojmom Shakespearovih tragedija, zbio se onaj autodafé njegovih dramskih, epskih i satiričkih spjevova, koji dokazuje vatrenu ozbiljnost u shvaćanju književničkoga zvanja.¹ Poznajući pozorišna djela iz talijanske i francuske književnosti bio je na jeziku talijanskom napisao četiri drame: „Il terremoto

¹ Međutim u pozorišnim kritikama iz kasnijih vremena i u Dramskim Nazorima gleda Ban na velikoga Engleza kao školnik na učeničke sastavke. Prvobitni je dojam iščeznuo pod utjecajem načela.

di Ragusa“ (1835.), „Dobroslavo“ (1836.), „Fingallo“¹ (1837.), „Il Moscovita“ (1839.). Posljednju je dao u Carigradu i štampati. Sada se zarekao, da ne će za punih 7 godina napisati drame, nego će se za to umijeće spremati proučavajući velika djela i vrsne ocjene iz ove struke. Navedenim činom autokritike uništi on mogućnost, da sudimo o prvobitnoj snazi njegova dara. Ali tim spaljenim dramama književnost nije ništa izgubila. Katastrofu rodnoga grada prikazao je naime kasnije u drami „Marojica Kaboga“, a sigurno je i „Dobroslavo“ uskrснуo u bilogijskoj obradbi one dalmatinske priče, koju je P. Popović označio kao vrelo.²

Nepristrano promatranje svijeta, velika kombinatorna vještina, dosljedna volja i vulkanska čud važna su svojstva dramatičara, a takovim nam se kasnije ukazuje Ban. Ali kada se „sledenio“ duh kraj zamrloga čuvstvenog života, tada nema pjesniku razvitka, a gdje vlada dogma, tamo se problemi ne rješavaju organskim, već mehaničkim, ne psihologijskim, već pustim logičkim putem. Uzmimo k tome još društvenu sredinu, krvave uspomene i strastvene borbe, slabe književne i pozorišne prilike, teški dnevni rad itd., onda nam se ne čini čudno, da Ban nije postigao trajniji uspjeh uza sve svoje sposobnosti za dramski rad.

Naglim se dakle prijelomom svršava perioda mladenačkih pjesničkih snova. — Svojim znanjem i vrsnoćom Ban je sebi u tuđini brzo i lako prokrčio put. Oženivši

¹ Po Ossianu.

² Srp. Knj. Glasnik 8. st. 433. Marko Kazoti, „Milijenko i Dobrila“, 1835. Izdanje u hrv. biblioteci br. 63—65. preradba je toga romana iz dalmatinskoga života u XVII. vijeku od B. Matijace Sudeći po ovoj preradbi Ban je građu i s tehničkoga i s psihologijskoga gledišta znatno usavršio.

se u 22. godini preko srca s Grkinjom Margaretom Markoisi našao je u njoj vjernu i vrsnu domaćicu. Sretnom je rukom udesio život sestri i bratu, a kasnije je i svoje roditelje uzeo k sebi. Na dalji tijek njegove radinosti ne utječu vidno „domaće tuge i radosti“, uslijed kojih se u Bana budi i humor.

Bijaše se zarekao, da se ne će više vratiti u Dubrovnik. Ali poziv slavenskih preporoditelja dopiraše do melanholičnoga samotnika čak i u Anatoliju. Oduševljen za ideju ujedinjenja i oslobođenja uputi se god. 1844. u Biograd s odlukom, da posveti odsada sile svoje narodnoj stvari. Te su godine i nastale njegove prve rodoljubne pjesme. Već se g. 1843. prijatelj Orsat Pucić javi u biogradskoj „Podunavci“ sa „Davorijama“, a u 36. broju g. 1844. osvanu „Pjesna Srbiji od Matije Bana, „Slavjanina iz Dubrovnika“.¹

Oj majko, u skut tvoj skupi sve tvoje ljudi,
Bratinsku slogu i mir ulij im, majko, u grudi.

To mu je dakle prva izjava narodne svijesti i političkoga uvjerenja. Dubrovnik je središna točka, iz koje mu se otvori vidik na svekoliko Slavenstvo. A. Veber govoreći g. 1885. u Vijencu st. 702. o vrlo dostojno udešenoj proslavi, što ju je Srpsko učeno društvo priredilo Maletiću i Banu, upisuje ovomu osobito u zasluge, što je on jedan od prvih u Srbiji počeo da širi ne samo ideju jednoga jedinstvenog naroda na jugu, nego i spasonosnu misao o sveslavenskoj duševnoj zajednici. „Da te misli danas u kraljevini životom živu, treba ponajviše zahvaliti muki i neutrudivom radu toga sveslavenskoga apostola.“ Branilac bratske sloge na osnovi „slovenske pravde, po kojoj brat ne smije ni dati ni primiti, što

¹ U brojevima 45—53. priopćuje odmah zatim „Nešto iz Dubrovnika“, bilješke, koje je kasnije preradio u svome „Zrcalu“.

je bratovo¹, surađivao je kod raznolikih pokreta, koji su redom preuzimali zadaću, da posreduju između istoka i zapada. Međutim u njegovim političkim nazorima nastupile su vremenom tri faze: „Dapprima fervente Slavo nel senso unitario, venne poi modificando le sue opinioni nel senso federativo, e fini col farsi deciso campione del jugoslavismo colla nazionalità serba per base“. Ovako o tom njegov biograf.

„Slavjanin iz Dubrovnika“ prijazno bi primljen u kolo biogradske inteligencije. S osobitom zahvalnošću spominje sjajnu kuću J. Hadžića-Svetića. Odlični državnici kao ministar I. Garašanin i potonji general St. Knićanin otkriše doskora njegovu rijetku spremu za politički rad, i g. 1845. povjeri mu knez Aleksandar odgoj svojih kćeri.

Tada mladi profesor, postavljen na mjesto, otkuda se dobro i daleko čula njegova riječ, poče razvijati energičnu djelatnost. Doduše bez one topline srea, kojom Dositej, prvi prosvjetitelj srpski, grijaše svoj narod, ali s trijeznom krepčinom, siguran u izboru cilja i sredstava nastavljaše Ban njegov uzgojni rad. Dok je Obradović budio duhovne sile, Ban ih uze ravnati mentorskim tonom; dok je Dositej svježim zadahom evropskih ideja čistio sredovječnu atmosferu, Matija opominje srpski svijet, neka se čuva zapadne pokvarenosti; onaj filozofira, ovaj docira. Kao organ Banovih namjera imala je nastati jedna vrsta srpske enciklopedije — za žene.

Možda nije neumjesno, da ovdje uvrstimo sitne neke napomene iz književne povijesti srpske i hrvatske, koje se tiču ženske obrazovanosti. Danas, kada je Dubrovčanin Ivo Vojnović kosovskom tragedijom „Smrt Majke Jugovića“ okrunio stoljetno nastojanje srpske literature,

¹ Banove riječi u Slovincu, 1878

da drammatizira propast Dušanova carstva¹, nehotice se sjećamo onoga prvoga tugovitoga glasa, kojim je kaluđerica Jefemija, žena despota Uglješe, oplakala Lazarevu smrt.² Sjećamo se, kako su dalmatinski humaniste koncem 15. stoljeća počeli pisati narodnim jezikom za puk i — za žene. Tako je radio Marulić. Podao je sestri koludrici i njenim drugaricama duševnu hranu. I Dositejeve Bukvice zahvaljujemo radosnome zanimanju, s kojim je Dalmatinka Jelena Simić čitala i prepisivala prve za nju na naški prevedene izreke Ivana Zlatoustoga. Racionalista Obradović, pobijajući kaluđerske nazore o podlosti prirodnih nagnuća, podizao je cijenu materinstvu. Utilitarista Ban prikazivao je svojim učenicama primjere moralnoga junaštva, a uza to im namicao korisne pojmove iz svih područja ljudskoga znanja. Predavanjima, držanim kneževim kćerima, neka se ne koristi samo krasni „pol jugoslavjanski“, već savkoliki narod. Tako je nastao „Vaspitatelj ženski“. Pisan je dakako slaveno-srpskim jezikom (*polza, hudožestvo, dobrodjeteljnost* itd.), ali i čisti govor „Babe Smiljane“ iznenađuje nas u lekciji „kako se kupus pravi“. Tri sveska „Vaspitatelja“, koji su izašli g. 1847. na pretplatu, uređeni su po jednom planu, koji s pedagogijskoga i metodičkoga obzira zaslužuje priznanje. U predgovoru Ban je objavio, da će izdati do 30 svezaka. Namudio je bio izraditi opštu istoriju prirodnu, opštu istoriju

¹ Kozačinski (1733.) i po njemu Rajić (1753.) 1798., S. Milutinović (1827.) 1837., Stevan Stevanović (1825.) 1841., I. St. Popović 1828., Izidor Nikolić 1835., M. Ban (1858.) 1867., J. Subotić 1864., M. Cvetić (1889.) i drugi. Zagrađeni su brojevi godine postanja. O nekim je pisao M. Jovanović morski, Glas XVIII. Ban odgovara u „Dramskim nazorima“, i u „Kolu“ 1889. oštro osuđuje Cvetićeva „Lazara“.

² Glasnik srp. sl. knj. 9. st. 249. i d.

političnu, istoriju slavjanskih naroda, zemljopis svega svijeta u 3 razdjela, zemljopis slavjanskih država, gramatiku francuskoga jezika: dakle gotovo sami predmeti, kojima se bavio u tuđini. Događajaji g. 1848. prevrnuli su i ovu osnovu, ali iz nje, kao iz svih potonjih bilo organizatorne bilo reformatorne vrste, izbija isti zdravi i nada sve praktički duh, koji uvijek radi na najširoj podlozi za prve i najbliže potrebe dnevne. S neuskolebljivom ozbiljnošću predaje Ban raznovrsne lekcije svoje. „Neka mi niko ne reče: a što će to ženama; vrijeme je već, da kod nas nestane sramotnoga pozorja odraslih i nepismenih žena.“

Svaki svezak „Vaspitatelja“ ima četiri razdjela.

U I. dio, „Zabavnik“, idu a) pripovijetke, vrsta historijskih novela, prevedene s francuskoga, a valjada i nešto prerađene; u njima se Srpkinjama prikazuju razne vrline ženskih karaktera, a Ban podjedno upućuje pisce, kako i kakovi bi se romani morali sastavljati ili prevoditi; b) životopisi slavnih žena inostranih; c) životopisi znamenitih Slavjanki (Poljakinje Vande, Čehinje Libuše i Ruskinje Olge); d) Mješanija (Miscelles), gdje se priča o slavenskim običajima, o mitologiji Slavena, tumače se pojave iz Karadordževa života itd.

U II. dio idu „Poučenija domaća“, i to a) člančići iz pravonaravija (moralke); b) pravila učtivosti; c) savjeti za domovodstvo (kućanstvo); d) upute za domaće ljekarstvo; e) savjeti o vaspitanju djece.

III. dio donosi pod natpisom „Književnost slavjanska“ sličice iz dubrovačke literature.

IV. dio „Nauke“ pruža pojedine glave iz fizikalnog zemljopisa.

Kako se vidi, to je opširan i dobro zamišljen program. Srpski Fénelon napunja ženske duše slikama moralnoga heroizma, budi u njima svestrano rodoljubno

zanimanje, on im pruža korisno, u potrebljivo znanje i rukovodi njihov sud o životnim pitanjima svake vrste. Dužim se lekcijama dodaje na koncu kratak prijedlog sadržaja. Osobito je obilježna za njegov način kao i za kasniji njegov dramski rad analiza Vandina značaja. (I. st. 46):

. . . „na nju je bez sumnje i vlastoljubije u tomu prizrenju (ljubavi) dještovalo, i ja bi svaku drugu ženu pohudio, koja bi se plemenitoga čuvstva ljubavi odrekla; ali u jednoj kraljici, u Vandu, ja to obožavam; jer je udiviteljno, da jedna djevica, okružena laskateljnim dvoranima, ukrati tako sebi najsilniju potrebu, najveću sladost srca. Za odvažiti se na to, i stalno u odvažnosti održati se, treba imati najhrabriju dušu, kamenu volju, misli najuzvišene“. A o motivima samoubojstva (st. 49.) umuje ovako: „Vanda dakle, ili iz viteškoga domoljubija, ili iz nekoga vlastoljubija plemenitoga, i iz revnosti k osobnoj slobodi, i k držanju učinjene zakletve, a vjerojatno iz sviju tih uzroka skupa, riješi se prije nego popustiti, junački na svojemu prestolu umreti. . . .“

Karakteristična je i primjedba: „Ma najveću gospođu čula, da druge crni, odmah u sebi pomisli: ova je žena bez ikakva odličija duha, i udalji se od nje prezrenjem“

Banovo nastojanje, e bi se mlada srpska kultura u moralnom i literarnom pravcu što temeljitije ogledala u starodubrovački mikrokozam, vidi se već iz onih u ostalom vrlo slabih predavanja o književnosti, u kojima „preinačeno“(!) odštampana jednu pjesmu Đore Držića, uvodne kitice iz Jedupke i Nalješkovićevu pjesmu Bogorodici.

Spomena su vrijedne možda još one „Dve riječi Srpkinjama“, gdje po jednoj novinarskoj vijesti govori o zaslugama i siromaštvu gotovo već zaboravljenoga

romanopisca Vidakovića. „Samo jedna među nama duša živi, koja popravlja neharnost svega naroda, te pri-nosi Vidakoviću, ako i mrtvom, one poklone ljubavi i blagodarnosti, koje je trebalo da mu svak za života prinosi; a to je jedna žena! Ona je zapisala ime spisateljevo u svoju domaću čitulju; ona katkada šilje koljivo u crkvu, plaća popu, da ga spomene, a na ve-like praznike dariva po dvije velike svijeće za njegovu dušu.“

Eto kako je „Vaspitatelj ženski“ shvatio svoju za-daću. Dakako sa naučnoga je gledišta sve to dosta primitivan rad. Ali to ipak nijesu puste kompilacije, po-svuda se tu ističe neki princip. Zasluga stoji u izboru i u dispoziciji građe. Ovo vrijedi u glavnome i za ka-snija njegova „naučna“ djela. Kraj takove mnogostranosti ne pazi se strogo na točnost pojedinih činjenica. Ban je poštenjak. Nikada ne će izvrnuti fakte, ali fakat kao takav nije mu svet; pobožne objektivnosti učenjačke ne poznaje. On je teoretičar i teleolog.

Idealistične mu teorije pozlaćuju katkad i koju nelijepu stranu realnosti, a građu svoju izabira i razređuje je-dino po svrsi, kojoj je namijenio rad. Zaključci njegovi valjani su, ali on ne razglaba pretpostavke; ne istra-žuje, već primjenjuje.¹ Između prvih njegovih sastavaka za mladež i posljednjih rasprava akademijskih velika je razlika u jeziku, u stilu, ali u bitnosti te radnje pokazuju ista svojstva. To i nijesu akademijske ras-prave, već predavanja, što ih drži kao narodni pedagog ponajviše u obranu vlastitih svojih načela i djela.

U svojstvu narodnoga pedagoga Ban je sastavio „Iskrice“ svoje. Priredio je te primjere vojničkoga i građanskoga heroizma iz povijesti slavenskih naroda

¹ Još g. 1880. drži se n. pr. Appendinija i teorije o Trakoslovincima, Slovinac st. 394.

već g. 1844. za mladež. Te su crtice, od kojih je veću zbirku štampao g. 1852.¹, ispriповijedane s uzornom jezgrovitosti, a g. 1888. izdao ih je 30 na broju kao „Moralne i političke iskricе“ i posvetio je djelo prijestolonasljedniku Aleksandru M. Obrenoviću. Iz predgovora evo jedno značajno mjesto: „Kruna Vas čeka po rođenju i pravu; oči su srpskoga naroda u Vas uprte, sve patriotske nade u Vas postavljene; ali se vazda sjećajte, da ako uz krunu stoje sjaj i moć, stoje za one, koji je nose, i teške dužnosti, stoji i golema odgovornost pred istorijom“.

Razumije se, da Ban u „Iskricama“ nije zaboravio svoj Dubrovnik. Iz nekih je od tih nacerta kasnije izradio drame (Kaboga, Zrinjski, Miloš). Njegov ideal nije ni grčki ni kršćanski, već čisto rimski: rimski heroizam. On je u srpskoj literaturi zastupnik toga ideala kao Corneille u francuskoj, Alfieri u talijanskoj; jednako jak, jednako je čist zanos njegov za taj ideal, ali on mu nije znao naći pjesnički oblik kao ona dvojica dramatičara.

Kao nastavnik francuskoga jezika učiteljovao je Ban tijekom petoga decenija u raznim zavodima biogradskim. U liceju je, prvi u Srbiji, držao javna predavanja poredeći francusku književnost sa sveslavenskom. Nebrojenim se književnim ocjenama trudio da utječe na ukus širih slojeva kao i na pravac i uzgoj samih pisaca. Njegovo je shvaćanje o zadacima književnosti posve demokratsko. To treba dobro imati na umu, kada se sudi o kritičaru Matiji Banu. Na tom se putu često sukobio sa nazorima drukčijega soja i kroja. I u tim literarnim disputacijama Ban uvijek govori „ex cathedra“. Svi su drugi prema njemu đaci.

¹ U 3. svesku ljetopisa „Dubrovnika“ 4 iskricе moralne i 12 povjesničkih.

To je neke od „mlađih“ tako razjarilo, da su ga obasipali pogrdama. Iz tih bi se književnih dvoboja dalo sastaviti zanimljivo, a i poučno poglavlje. No meni nedostaje za taj posao sistematički poredanoga materijala.¹

Kao dokaz, kako je Ban shvatio zadaću narodnoga uzgojitelja, navest ću samo nekoliko rečenica iz njegove poslanice Slovincu g. 1884. u povodu prepirke o raskalašenom pravcu nekih pjesama štampanih u tom dubrovačkom časopisu. Braneći seljaka od lakoumnoga suda građanske nadutosti nastavlja: „Mi svi imamo povoda, da se ponosimo, što smo sinovi toga hrabroga. inteligentnoga i plemenitoga naroda srpskog; ali mi svi imamo i strogu dužnost starati se, da taj krasni narod ne okužimo, presađujući u njegov vrt neke otrovne biljke zapadnjačke kulture. Za to ne treba biti ni pop ni namrgođeni etičar ni ljubitelj nekadašnjih rešetaka djevojačkih, nego čovjek sa zdravim razumom i sreem i patriot uviđavan.“

Posljednji je put Ban svečano govorio u svojstvu narodnoga pedagoga kod proslave pedesetogodišnjice svoga književnoga rada u Srpskom učenom društvu (8. sept. 1885.).² Vjeran sebi naglašuje tom prilikom i opet načela, koja je zastupao čitav svoj vijek. „Prosvjeta ima dvije oblasti: umnu i moralnu. Pretežnija je oblast moralna“. Promatrajući tok prosvjetni u Srpstvu (st. 51. i d.) prikazuje bujne provale entuzijazma i energije narodne g. 1848. kao učinak ideja posijanih u školi i književnosti. Zatim osuđuje jednostrani kult intelektualizma, crta prevrat, propadanje u pravcu moralnom, „a truležu ako veliki i jaki narodi mogu dugo odolijevati, ne možemo mi, narod nov i malen, u sredini

¹ Nešto o Banovu odnošaju prema „Omladini“ spominje I. Skerlić, Omladina i njena književnost, u Biogradu 1906.

² Glasnik 65.

moćnih država.“ Spasenja ne vidi ni u nauci, ni u bogatstvu, ni u ikakvoj fizičkoj snazi, jedini bi spasitelj bio onaj prosvijetljeni, ali spartanskom strogošću očelićeni duh, koji bi se imao očitovati u obnovi književnoga pravca i u reformama školskim.¹ S obzirom na mnogostruki, ali jedinstveni i dosljedni rad svoj mogao je tada mirne duše reći, da su mu r a z v o j svijesti i moralnosti cjelokupnoga naroda k a o i njegov ugled pred svijetom bili cilj, kojemu je postojano težio, i da mu za 41 godinu, otkako je u Srbiji, nije prošao možda ni jedan dan, a da nije što-god smišljao ili govorio, pisao ili radio, što je išlo na korist narodu srpskomu.

Toliko o učitelju Matiji Banu.

IV.

Znamenitiji i sretniji nego li na polju uže pedagogije bijaše Ban u svojoj diplomatskoj karijeri. Tu je on markantna pojava u dugom nizu onih Dubrovčana, koji su od starih vremena amo bili poslanici i pouzdanici raznih vladara². Intensivnost i ekspanzivnost njegova bića, neuskolebljivost načela i neiscrpna dosjetljivost u izboru sredstava, jasna, ali oprezna volja, mirna i sigurna samosvijest i ono njegovo tvrdo poštenje, strastveno čuvstvo za pravednost uz trijezno prosuđivanje prilika i ljudi: sve ga je određivalo za misije i poslove takove vrste. O ovom odsjeku Banove djelatnosti, od g. 1848. do g. 1861., kao i o publicističkom i politi-

¹ O školstvu pisao je Ban g. 1863. „Pogled na novo ustrojstvo naših škola“, g. 1863.—65. sa prekidanjem „Načela srpske škole“, djelo društveno-filozofske vrste.

² Prije nego li su zavlada li Turci, tako tvrdi negdje Cyprien Robert, svi kraljevi srpski držahu na svojim dvorovima po kojega Dubrovčanina, a ovi su rukovali njihovom politikom, stvarali im nove zakone, uređivali učilišta i upravljali sve diplomatske poslove inostrane.

čkom radu njegovu, od g. 1861. do g. 1880., mogu se u našem prikazu s više razloga povući samo općenite i dosta nesigurne crte. Gradivo, koje bi se za tu svrhu moralo proučiti, upravo je golemo¹ i većim dijelom nama nepristupno. Njegova djela u prozi nijesu izdana, točne bibliografije o njima nema, a jedva će se takova dati sastaviti, jer je mnogo toga izašlo bez imena njegova, a kako je bio veoma zaposlen, nije o njima vodio računa. Često je on podao mislima drugih oblik, često opet drugima pravac za njihov rad; podjednako su i prijateljske i društvene sveze dio njegove aktivnosti². Iz državnoga kao i iz njegova vlastita arhiva, koliko on nije uništio podatke, iz korespondencije njegove koliko književne toliko političke, razgranjene i razasute po svoj Evropi, mogle bi se posabrati stvari od velike važnosti za noviju kulturnu i državnu povijest kraljevine Srbije. Međutim držim, da bi nam poznavanje svega toga jedva pružilo po koju novu bitnu certu za ispravnu sliku čovjeka i pisca, a u karakteristici jednoga i drugoga vidimo glavni zadatak ove spomen-radnje.

Posljednje godine petoga decenija 19. vijeka bijahu u književnom obziru bujne i sretne. U tim plodnim godinama, koje su obilježene imenima Mažuranića,

¹ Životopisac u Slovincu, g. 1879., zna za 3000 (?) njegovih spisa na raznim jezicima. Gđa. Poleksija Todorović rođena Ban, koja mi je dobrostivo poslala na ogled popis radnja, što ih je njezin otac sastavio u prozi, nabraja u „književnom dijelu“ toga popisa 63, u „političkom dijelu“ 121 opus, među prvima 13 historijskih djela, među drugima 12 diplomatskih Memoira, sastavljenih između 1859. i 1881. g., 25 prijedloga, izvještaja, projekata, interpelacija i t. d.

² Kako je cijenio mlade talente, o tom imamo lijep dokaz u Slovincu g. 1881. st. 38. Pismo o St. Petakoviću.

Njegoša i Branka, preporoditeljâ umjetnoga pjesništva, nastala je Banova „Mejrima“ (g. 1847.). Ova je tragedija po izboru građe i po izvedbi jedno od najvažnijih djela u historiji jugoslavenske drame. G. 1848. izdao je Ban u Biogradu „Osnove ratne“,¹ posvećene generalu Knićaninu. U predgovoru te knjižice kao da titra još sva uzbuđenost tih sudbonosnih dana. Dopunjak „Osnovama“, „Pravila o četničkoj vojni“ (po poljskom generalu Czarnowskome) posvetio je bratu. U tim je djelcima zametak taktične teorije na jeziku srpskom.

Najsajjnije dane svoga života proveo je Ban na onom poznatom putu u Karlovce patrijarhu Rajačiću, otuda banu Jelačiću u Zagreb i vladici Njegošu na Cetinje. Imao je da provodi sporazumljenje ovih triju narodnih centara među sobom i sa Biogradom, i budio putem narod besjedama², proklamacijama i pjesmama. Kad je malo zatim srpski patrijarh zakleo hrvatskoga bana, činilo se patriotima, da se s neba na zemlju spustio onaj lijepi, mladi, premladi san o bratskoj slozi, snazi i slobodi. Dok je plamtio rat, Ban, iznova poslan na Cetinje, surađivao je na pripravama za opći ustanak Slavenâ u Turskoj „Ujedinjenje i oslobođenje“, ideal tek uočen, a tada već blizak ostvarenju! — Ali politička se konstelacija po Evropi mijenja, a s njome i osnove srpske vlade, pripravljeni se pokret obustavlja.³

¹ „Ovo je pomoć, koja sam za najnužnije našao da se narodu prinese; jer mi smo u ratu, a ratno znanje u nas je veoma slabo, niti ikakvih još knjiga o velikoj taktici ili vođenju rata imamo.“

² Govor u Zagrebu bit će onaj, o kojem pričaju Novine dalm.-hrv.-slavonske 8. travnja 1848. Vrlo je karakterističan. Drugi, „Domovini mojoj,“ u Zori dalmatinskoj 1848.

³ Izvještaj o njegovu sastanku s Jelačićem, poslan iz Zagreba generalu Knićaninu, odštampan je u Slovincu 1879. st. 255 i d.

Banov je život, javni i privatni, pun takovih jakih prevrata. On izlazi iz svakoga uzdrman, ali čil, nikad ne klone vidljivo duhom. Kada voda ne može uz brijeg, ona će oko brijega. Što ne ide silom, ići će milom. Prema glavnoj svrsi, moralnomu i državnom napredovanju naroda, sve mu služi kao sredstvo, i znanost i umjetnost. Najveća mu je svetinja osobna čast, ali da mu ta čast ne stoji u sudu svijeta, dokazao je Ban jednim jedinim diplomatskim korakom. Koristi narodne stvari žrtvovao je Ban svoju spoljašnju čast, toj koristi za volju stavio je i privrženost svojih prijatelja i popularnost na kocku. Njegova je „Oda Sultanu“ karakterističan primjer dubrovačke diplomacije. Ovom odom, koju je donio Moniteur za vrijeme krimskoga rata s još jednom, posvećenom Napoleonovoj lozi, raskrstio se Ban na oko sa srpskom vladom, te je sebi pripremio put u Carigrad u namjeri, da steče utjecaj na turske reforme. I članci o Slavenima u Turskoj, štampani u Journalu de Constantinople, služili su istoj svrsi. Odlično primljen od velikaša turskih kao i od poslovođa zapadnih država, podnio je njima u tijeku od nekoliko mjeseci svu silu projekata za uređenje kršćanskih općina i za podizanje opće duševne i materijalne kulture. Da je Turska prihvatila više tih praktičnih prijedloga i da je prihvaćene bolje provela, drukčije bi se bilo sudilo o njegovu činu. G. 1854., kad se podiže bura protiv pjesnika Mejrima, Ban upravi riječ na „jugoslavensku inteligenciju“.¹ Izjavljuje, da mu je oda plod osvjetloštenja, jer se upravo divi opasnoj borbi, što je Abdul-Medžid, zauzet za ideje „građanske jednodravnosti“ i „vjeroispovjedne slobode“, vodi sa strankom staroturkom. Pisac kara jugoslavensku inteligenciju (navlastito novinare) zbog mladenačke nesmotrenosti, kojom je to-

¹ Nar. Nov. br. 152.

liko zla učinila braći u Turskoj. Zove je iz vrtloga bučnih čuvstava na polje zrele političke radnje. Pita, je li pratila pomnjevom okom kretanje carigradskoga dvora, je li izmjerila rezultate toga kretanja za Slavene, nastojala, da tamo zadobije povjerenje i utjecaj?... Nipošto. Ona je pjevala spasenje, vikala nesmišleno po novinama i riječima osvajala „sve do Carigrada.“ Pjesnik završuje s izjavom, da ne će ni nadalje nikomu dati računa za svoje postupke, jedino savjesti svojoj i Bogu, i tješi se, da će se i njemu jednom učiniti pravda, „jer svačiji Vidov dan mora doći.“ — Takvim je tonom govorio Dubrovčanin narodu mladomu, neiskusnomu i nesretnomu na polju politike. S istom je ozbiljnošću govorio kasnije i suverenima i tuđim narodnostima. Sretno je utjecao na staroga Miloša, a uvažavali su njegove riječi i u Italiji, u Francuskoj, u Rusiji. Evropska je štampa pretresala njegove misli o sudbi i proučavala njegove misli za budućnost južnih Slavena.

G. 1878., kad je došao Banov „Vidov dan“, te mu se lege ad personam priznalo pravo na mirovinu, odgovori on nekolicini napadača poradi zlokobne „Ode Sultanu“ ovako: „Kad bi Srbija sad mogla postići bez krvi i novaca ono, što se onda htjelo otkloniti (okupacija), i čemu se u isto vrijeme namjeravalo stazu onom odom i drugim sredstvima utrti, ja bih i sad najvećom gotovošću ne jednu, nego ako bi trebalo deset oda, i čitav ep ma kome spjevao, ni malo ne razbijajući glavu oko toga, šta će zuckati nevježe, besposličari ili pakosnici, koji ne znaju, kako se treba patriotu prema prilikama dovijati na političkom polju“. Sjetimo se starca Vetranića. I on je jednom gudio takovu pjesmu. S patriotskoga je gledišta Banov značaj doista i čist, ali o poeziju ogriješio se ljuto. Poezija nije služavka patrio-

tizma. Kao plod duševnoga organizma ona raste or ga nično t. j. iz sebe, zbog sebe. Tek posredno djeluje, tek naknadno se primjenjuje. Da je Ban to znao, bio bi sam te „korisne“ stihove osudio na oganj.

Zadatkom, koji je Ban proveo u Carigradu, obilježen je vršak njegove diplomatske karijere. Niz njegovih misija svršava se g. 1861.

U ovu periodu Banove djelatnosti pripada i njegov literarni rad za ljetopis „Dubrovnik“ i prva serija njegovih drama.

Kada se tužni bjegunac od g. 1839. iza desetogodišnjeg izbjivanja slavno povratiti u rodni grad, sabra se oko Mede Pucića i njega lijepa kita mladih pisaca „katolika - Srba“, da složnim silama nastave rad, što ga je bio započeo „Ilir“ Antun Kaznačić s izdavanjem starih pjesnika dubrovačkih. Organ te novo-dubrovačke „Plejade“¹ uređen je s obzirom na staru, novu i narodnu književnost. Uz povijest Dubrovnika, koja sačinjava središte rada, kola zanimanje po obližnjim i udaljenim krajevima Slovinstva. Cijeli je pothvat prožet idejama uskrsnuća, uzajamnosti i sloge. Uza „Zrcalo povjesnice dubrovačke“², lijepo, pregledno i s puno ljubavi sastavljeno djelce, i uz „Iskrice“, „Anakreonke“, „Ode“ itd., Ban je u tim sveskama priopćivao i svoje misli o stvaranju jednoga jedinstvenoga književnoga jezika za sve Slavene pod natpisom „Osnova sveslavjan-

¹ Pavle Popović, Matija Ban i njegov književni rad u Dubrovniku, Srp. Knj. Glasnik 1903, knj. 8., st. 431-443.

² U III. razdjelu pisac se trudi da dokaže, kako se i u zakonodavstvu zrcali „onaj osobiti značajni obrazac proistvorte (proizvedene) rimsko-slavjanske smjese, koji su Dubrovčani u svemu imali.“ Sv. II. st. 67.

skoga jezika“. Iz želje za što lakšim sporazumljenjem rodile su se već u predilirsko doba slične misli u različitim glavama; u Srbiji je takav prethodnik Mušicki.¹ Ali premda Ban u tome nije samostalan, njegove su filološke osnove ipak u koječemu zanimljive. Nastale su među g. 1847. i 1849. Njegov se praktički eklekticizam vidi iz posredovanja između etimološkoga i fonetičkoga pravca, nadalje između prosto-srpske i srpsko-crkvene stranke, napokon iz prijedloga, da se izradi azbuka, u kojoj bi prije svega bila uklonjena jednaka slova različita značenja, koja se nalaze u ćirilici i latinici. I druge misli o toj smjesi obadvaju alfabeta trebalo bi isporediti s onima njegovih prethodnika; no ovdje nam je važnija razlika druga. Pisac, koji je, kako kaže, učeći u Srbiji razna narječja slavjanska, „poslavjanio svoju srpstvenost“, izloži naime u svojoj osnovi put i sredstva, kojima bi „Iliri“ došli do uočenoga cilja. Da se ujedinjenje postigne, zahtijeva „slavjanstvenost“ u etimološkom, leksikalnom, idiomatičkom i gramatikalnom pogledu. Oruđa, koja bi trebalo prirediti, bila bi 1. jedna zbirka svih korijena slavjanskoga govora, 2. jedan opći rječnik, najprije svakoga glavnoga narječja napose, pak svih skupa, 3. dijalozi, 4. jedna sravniteljna slovnica najprije za podnarječja svake grane napose, pak za glavna narječja svih ukupno Slavjana. Sva ta djela imala bi biti plod jednoga velikoga sveslavjanskoga društva, koje bi putovalo i držalo sjednice po najznatnijim gradovima slavjanskim.

Dok je Ban skovao ovakove projekte, izdao je Miklošić:

1. *Radices linguae slovenicae veteris dialecti*, 1846.
2. *Lexicon linguae slovenicae vet. dial.*, 1850.

¹ Isp. njegovu odu Dobrovskomu.

3. Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen, 1. Bd. 1852.

Dok je dakle agitator zahtijevao praktički rad za jedan u praktičke svrhe upotrebljiv sveslavenski jezik, riješio je učenjak gotovo istim redom temeljne zadatke slavistike. — I znanost ima svoj osobiti život, i ona ne koristi direktno. Tek iza svestrane stvarne, nikakvim obzirima pomućene analize doći će se do uspješne sinteze, a teorije dobivene takovim putem reguliraju i organiziraju praktički rad.

Treći je svezak „Dubrovnika“, posvećen Strossmayeru, izašao u Zagrebu g. 1852. troškom Matice Ilirske. Tu je Ban razvio zdrave misli o tom, kakova treba da bude književna kritika, te je sam počeo tečaj takovih pretresanja s analizom karaktera „posljednje“ drame svoje „Mejrima“. Tom je autostudijom nehotice i zgodno nadopunio analizu radnje, što ju je A. Veber proveo u „Nevenu“ iste godine o istom djelu. „Mejrima“ je imala biti na polju drame ono, što su Brankove pjesme u lirici, što je Čengić-aga za epsku poeziju. Treba da vidimo u njoj osnutak pravoga narodnog repertoira.¹ Tako se i u inozemstvu shvatilo djelo.² Demetrova je Teuta s estetičkoga gledišta u koječem odličnija drama, ali ona je prijesad, pseudohistorijska biljka, Halmov genre, dok je Mejrima rasla na domaćem tlu.

¹ Ban u Nevenu g. 1853. br. 14. „Ja želim biti pjesnik ukupnog naroda, a ne isključivo jedne klase, koja se je izobraženjem od svojinstva udaljila; ja želim izvući na polje originalnost naroda, oplemenivši nju, a ne ropski produžavati blijede ako i ugladene kopije zapadnoga svijeta.“

² Zbog građe svoje i zbog izvornosti „Mejrima“ bi cijenjena u inozemstvu kao kasnije nijedna naša drama. Istom u našim danima svratit će se pozornost evropskih kritičara opet na dramska djela jednoga Dubrovčanina.

I tu je Ban prihvatio misli, koje od Palmotića vode u sadašnjost.¹ Značajno je i to, da je ovo djelo oslobođenja nastalo g. 1847., kad je u prijevodu srpskom izašao Wilhelm Tell i kada je štampan Gorski Vijenac. Pjesnik je Mejrimu g. 1849. pretočio u stihove. Epizoda o hajducima u II. činu i neorganično u radnju umetnuto kolo u V. nastalo je valjada pod dojmom Gorskoga Vijenca. Drama „Mejrima ili Bošnjaci“ štampana je g. 1851. u Novom Sadu, jedan čin latinicom u Nevenu g. 1854. Treća je preradba u Djelima knj. I.

Originalnost je drame razmjerno velika. Mejrima je za hrvatsku i srpsku književnost od prilike ono, što je „Kabale und Liebe“ za njemački svijet. Ali-paša nije manje izvoran tip u svojoj vrsti nego Muzikus Miller.

„Mejrima“ je narodna drama, primitivno realistična po certanju milieu-a, po unutrašnjoj psihološkoj radnji i porabi govora, dok je forma — narodni stih i neki motivi spoljašnje radnje — romantičkoga kroja.

U njoj su isprepletene dvije radnje, križaju se dva smjera, osobni i javni; prikazba ljubavne strasti nadvlađuje ideju oslobođenja. Opreka između životnih nazora hrišćana i Turaka sačinjava glavni spor. Prema dvjema narodnostima u Mejrimi vidimo u građanskoj tragediji „Spletka i Ljubav“ dva staleža zastupana osobama, koje su daleko više individualizovane, nego što su lica u slavenskoj drami. No dok se ondje radi o ideji lične

¹ U „Dubrovniku“ I. st. 158. pripovijeda Ban o Pijerku Boni Lukariću (Petar markez Bunić Luković, † 1846.), koji „sačinivši naški trideset drama pokuša sastaviti u Dubrovniku jedno pozorišno društvo u namjeri, da ono obilazeći sve srpsko-hrvatske gradove oživi davno i najprije u Dubrovniku postojavše pozorište slavjansko“. — U zabavniku „Dubrovniku“ za g. 1867. st. 262. naveo je Nikša Presličić naslove tih 30 pozorišnih djela, od kojih su 3 odštampana u Danici g. 1849. Tamo se i pridjevak ispravlja u Luković; „ovako zovu Buniće po selima.“

slobode u izboru ljubavnom, ovdje se Turkinja i njezina ljubav žrtvuje porodičnim i vjerskim obzirima. Pored svega toga Ali-paša i njegova kći jači su i jedinstveniji ljudi nego hrišćanin Novko i pokorni sin mu Živan. (Isp. čin I. prizor 6., otac i kći, sa IV. 4., otac i sin).

Prizor 2., a osobito 6. u I. činu, zatim 1. prizor u II. činu (Hajduci) doista su znatni, dok je 4. prizor u IV. činu (Novko proklinjući sina u tamnici) Ahilova peta dramotvora. Dobro je osjetio A. Veber moralnu kukavštinu Živanovu prema ženama, kojima je bio zadržao riječ, kad je ne sluteći zla uzeo pretresati novu dramu u Nevenu g. 1852. Da ga nije ponosni pjesnik onim svojim tonom s visoka pogodio u živac, tako da je bezazleni kritičar izgubio ravnotežje, bolje bi bio opravdao prvobitni svoj sud. (Neven g. 1853. br. 3., 14. (prilog). 16. (prilog), 17.) Ova je polemika prva, a po izmirljivom svršetku svome valjada i najljepša u onome nizu literarnih dvoboja, što ih je vodio Ban dostojanstven i ozbiljan teškim buzdovanom logike svoje¹. On je dobro znao jedanput jedan, ali za inkomensurabilije nije imao smisla.

Pojmljivo je, da je taj njegov autoritativni način i kasnije morao razdraživati živce osjetljivih ljudi, ali neobuzdana zloba, koja se razlila po nekim stranicama Vuletićevih, Kujundžićevih i Kostićevih „kritika“, ne da se ničim opravdati.

Sa bilogijom „Milijenko i Dobrila“ i „Smrt kneza Dobroslava“,² izrađenom g. 1850. i 1851., stoji pisac na

¹ Iza punih 30 godina pribivao je Veber kao izaslanik Matice Hrvatske, a donekle i zastupnik Jugoslavenske Akademije proslavi prijateljeve pedesetogodišnjice u Biogradu, te se u svom govoru dičio time, da je on prvi bio upozorio svijet na važnost Banove Mejrine.

² Djela I. i II.

dalmatinskom tlu. Dojam je romantike i utjecaj uzorâ jači i očitiji, ali slikanje socijalnih odnosa (vlastela, suživanje njihovih povlastica, kmetstvo) podaje i ovome djelu realno-narodni kolorit. Prvi je dio opet ljubavna tragedija, a bit će da je pjesniku Dobrile lebdio pred očima tužni lik nesuđenice. Dobrili je slična Ljubica (u Mejrimi), a i Jelena u „Kobnoj Tajni“ (1868.)¹ ovakova je mučenica. Dvoboj između Milijenka i Dobrilina oca sjeća nas Corneilleva Cida. Tvrdnja, da je htio nasljedovati Romea i Juliju, nije osnovana. Tema o nesretnoj ljubavi djece, dok se roditelji njihovi mrze i progone, pripada svjetskoj literaturi, a Ban je tu kao i drugdje pokazao zamjernu samostalnost u shvaćanju i pozorišnoj obradbi građe. U drugom je dijelu obrađen jedan moralni problem, problem osvete. Obradba je slaba. Ali od Shakespeara je učio Ban, kako se crta geneza zlotvora i zločinstva, a taj je razvoj dobro pro- učio. Naprotiv je prikaza Milijenkova duha nesretno patvoren motiv iz riznice velikoga Engleza. U čitavom djelu najbolje su uspjeli činovi II., III. i V. prve tragedije; u trećem treba istaknuti otmicu Dobrile s pomoću uskoka, u petom sliku svatovskih običaja. To su scene vješto i krasno izvedene, pune pravoga dramatičkog života, a dojmile bi se kao prizori prvoga reda, kad bi se predstavljale, kako su zamišljene, pod vedrim nebom od puka za puk, kao u Švicarskoj narodne drame. Tko bi uveo takove predstave u pokrajinama, uradio bi više za pučku prosvjetu, nego što se postiže raskošno uređenim gradskim kazalištima.

Ovim trima tragedijama, od kojih su prve dvije nagrađene u Zagrebu², izašao je Matija Ban kao prvi

¹ Djela V.

² Prva predstava Mejrime u Zagrebu g. 1855. učinila je epohu u historiji hrvatskoga pozorišta.

narodni, a ujedno i jedan od prvih pravih dramatičara jugoslavenkih. To nijesu više diletantske radnje. No uz razmjerno vješti sklop i doista veliku dramsku snagu nalazimo u njima i neka posve nepjesnička svojstva. Tu je prije svega ona razdražljivost i surovost dramskih lica, koja traži oduška u groznim prijetnjama i kletvama. Mejrima čuvši, da se Živan sretno borio za svoju zaručnicu Ljubicu, kliče:

Noktima bi rastrgla joj srce
Pak ga njemu bacila u obraz.

A svojoj suparnici dovikuje:

Znaj, on više svoju kučku ljubi
Nego tebe . . . svoju kučku više.

Te se riječi ponavljaju i zbog toga, da se nadopuni deseterac. Živan opet miri Ljubicu poradi Mejriminih optužbi ovako :

Uzmi, kao da se tu pred tobom
Izlajala jedna kućetina.

Milijenko, koji se zakaluđerio, nestrpljivo dovikuje glasniku, kad mu donosi vijesti o Dobrili :

Izrazi se jasno, jer inače
Svega ću te na mrve raznijeti.

Sve je to zaista vrlo „prirodno“, ali čemu onda stih? Za takav je veristički stil samo proza na mjestu. A verista hoće da reproducira, što oko ili uho primjećuje, bez obzira na učinak, dok je pjesnički govor skladan izljev ustalasane duše. Imaju i u Mejrimi dva tri takova mjesta; tako n. pr. kad se ona izdavši ocu na vjeru ime hrišćanina, koga ljubi, boji prijekare, te snuje o tom, kako bi se tada ocu osvetila. . . . Ja bi

Pred njegovim očma usred srea
Udrila se nožem! . . . ne, ja bi se
Otrovala otrovom najžešćim,
Ne, niz ovu visoku bi kulu
Bacila se, da, udriv o zemlju,
Razdrobim se grozno svakolika
Te zadadem nevjernome ocu
Žalost veću.

I ovdje govori crna i silno žestoka strast, ali ona je melodizirana, a srodne žice čuvstvenoga ustroja našega uzdrhtavaju pod dodirom takovih zvukova. Razlika je istovetna s onom, koja se u akustici pravi između zvuka i šuštanja. To izlazi također iz raznih kasnijih kritičarskih primjedbi, jer što dalje, to više iščezava unutrašnja glazba iz Banovih stihova. Vulović obilježava svoj dojam tih stihova pitanjem: Znaš li, Bane, ne znali te jadi, šta su džombe?¹

V.

Ban možda nijednom stranom svoga rada nije toliko koristio narodu kao svojim izvještajima, nazorima i prijedlozima o stanju i budućnosti Balkana. Osim članka rasturenih po tuđim i domaćim novinama i časopisima izdao je u tijeku od 40 godina² preko 20 brošura u talijanskom, francuskom i narodnom jeziku, a neke od njih, koje su izašle u zgodan čas, znatno su se dojmile evropske štampe i pozvanih političkih faktora³.

Kao osobito znatno navodi se 1. Pravo srpskoga naroda u turskom carstvu g. 1856., dio većega djela, nagrađena, ali ne izdata od srpske vlade. Tu se postavlja i dokazuje prvi put tvrdnja, da se Srbija

¹ Otadžbina I. st. 666.; „džomba“ je džbun site ili šaša u bari ili u ritu. (Vuk, Rj.)

² Prva: „Cenno istorico sul movimento slavo“ izašla je g. 1848. — Dvadeseta: „La question macédonienne“ g. 1887.

³ Na ovom mjestu ne ću prešutjeti primjedbe, koja se čuje razmjerno prerijetko. Precjenjivanje je „umjetnikâ“ uobičajeno, jer nam se nameću imenima i djelima. Što je zabavni rad čitavih četa malih talenata prema pronicavoj i opsežnoj djelatnosti patriotska utilitariste! Naša se mladež hrani pjesmicama. O kulturnim radnicima na drugim područjima naše kulture rijetko kad dobiva jasne slike.

nema držati zemljom osvojenom silom oružja, već su je sultani oteli pod izlikom kojekakovih nasljednih prava. Ima u toj radnji historijskih neispravnosti, ali glavna ideja našla je priznanja. Rasprava bi prevedena na ruski, francuski i njemački (Rosen, Zukunft, Wien g. 1867.)

2. Réorganisation politique de l' Orient sur la base de l' équilibre des races g. 1878., u oči Berlinskoga kongresa, u kojoj je označen „najpravičniji i najpodesniji način, kako da se riješi istočno pitanje“. Banu se pripisuje i formuliranje tako zvanoga „srpskoga programa“: L' Orient rendu à lui même, istok istočnim narodima.

Najživlja produkcija te vrste pada u treći period pišćeva života (g. 1861. do 1880.). To je doba pretežno posvećeno politici. Od god. 1861., kada bi zaveden polu-oficiozni presse-bureau sa Banom na čelu, do g. 1868. napisao je 13 brošura, među njima i „Pogled na radnju hrvatskoga sabora“ (g. 1865.) i „Kako i zašto južni Sloveni valja da stupe u savez za svoju obranu“ (g. 1866.)

Na polju unutrašnje i spoljašnje politike razvio je Ban kao publicista svu snagu svoga duha i značaja već od revolucije g. 1858. pa do proglašenja potpune unutrašnje nezavisnosti Srbije g. 1878. Što je taj „umjereni liberalac“ svojim golemim radom pomogao isposlovati, ukloniti, izravnati, pripremiti, o tom nijesu sabrani ni glavni podaci. Njegova je djelatnost bila i reformativna i regulativna¹ i formulativna, ako se smije tako

¹ Kroz 30 godina ratovao je neumorno protiv svih revolucionarnih elemenata (elementi di disordine) u kneževini i zasnavao čitav niz organizatornih osnova, veli njegov biograf. Spomenut ću samo njegove članke pod znakom dukata g. 1859. i njegov „Kritični pogled na Vidov-dano: Šta mi hoćemo“ g. 1864. u „Svetovidu“.

reći. Sada bi državnim poglavicama razlagao ideje, sada opet kritikovao njihove postupke, sada njihovim intencijama podavao riječi. Tako je on — kao stanica mladoga državnog tijela u njemu naizmenice vršio funkcije uma, oka i jezika, združivši vazda svoje sile sa silama onih, koji idahu konstruktivnim pravcem. Njegov mi se konservatizam u politici čini elastičan, ne gradi zapreke razvitku, već mu samo čuva i uređuje smjer. Tako se u dvojakom smislu može reći, da su njegove zasluge kao političara i publiciste neprocjenljive i da njegovo ime služi srpskome novinarstvu a i novinarstvu uopće na čast. Stvarnim, trijeznim načinom, a kako kad, „osobitom tišinom“ ili opet dramatičkom energičnošću, sa puno takta i malo fraza razlaže jasne misli prozirnim redom. „Svestrano shvata svaku stvar, duboko u nju proniče i jakom je logikom do kraja izvodi“. Takav je snažan i muževan tip taj čovjek, za koga se reklo, da je „bez sopstvenog ubjeđenja i stalnog karaktera.“

No nastavljaajući staru dubrovačku politiku posredovanja koliko među braćom slavenskom toliko i među oprečnim strankama radikalaca i konservativaca u zemlji, a opet i računajući sa valovima simpatije i antipatije evropskih država prema Srbiji, nije mogao poći po onom tankom užetu, koje vodi zlatnom sredinom, bez pogrješaka, bez samoprijevare, bez zabluda intelektualne vrste; otuda valjada i njegov blagi sud pun pijeteta o sjajnijim, ali moralno slabijim pojavama, kao što je bio Gaj.¹ To je tim vrednije, što sâm kao značaj nije nikad stradao. Taj se Dubrovčanin već po prirodi svojoj nije mogao okaljati ni najmanjom ljagom proste sebičnosti, To izlazi u ostalom i iz onoga raspravljanja (na 14. sastanku Vavedenske skupštine u Nišu) o nje-

¹ Vijenac, g. 1872. br. 21.

govoj molbi, da mu se priznadu i one godine službe, što ih je proveo u narodnim poslovima bez ukaza. Zgodno je tada netko primijetio, da je Ban bio drugoga kova, mogao se odavno voziti četveropregom, mjesto da sada moljaka za pensiju.¹

U svom „Izjašnjenju sa govornicima skupštinske manjine“ obilježava Ban sebe, svoja načela i rad svoj tako reći adekvatnim načinom. Tako objektivno, a ipak individualno može da govori samo čovjek, koji sebe ne drži ničim drugim nego oruđem valjanoga rada, ali u tom radu — za narod — stoji sva njegova volja, a time i njegov ponos, njegova osoba. Iz njegove izjave navodim ovdje odulje mjesto.

„Oslobođenje i ujedinjenje naroda srpskoga putevima racionalnim, to jest najzgodnijim prema spoljašnjim sad ovakim a sad onakim prilikama, to mi je bio stalan cilj, ispred koga sve je drugo iščezavalo; a duboko mi je ubjeđenje bilo i ostaje, da Srbija ne će postići taj cilj drukčije nego: 1. stalnošću prijestola, 2. postupnim, pa zato i solidnim razvijanjem svojih državnih ustanova u pravcu slobodnomnom, ali duhu naroda i stupnju njegove obrazovanosti shodnom, i 3. strogim čuvanjem zakonitosti. Preuhitreno i neshodno duhu naroda razvijanje, kojim se između njega i države samo stvara provala, pa jedno drugo ne razumiju ili zlo razumiju, uvijek sam smatrao kao zlokobnu pogriješku, plod sanjarija nepraktičnih ljudi, koji, ako im se na put ne stane, mogu ili osujetiti ili u najmanju ruku zakasniti

¹ Navodim ovu izjavu samo po smislu. — J. Bošković istaknuvši kao rijetkost, da je Ban u svom skromnom položaju, bez autoriteta, mogao tako probitačno utjecati na unutrašnju i spoljašnju sudbinu Srbije, ističe i to, da se sačuvao od svakoga ličnog častoljublja, a svoj patriotizam da je tjerao dotle, da se zahvalio na trima konsulatima na Istoku, kojima bi ponuđen od stranih dvorova.

unutrašnje konsolidovanje srpske kneževine, a tim i vršenje njenoga spoljašnjega zadatka.

Moram prije svega ispovjediti, da sam prema ovim načelima daleko više radio na polju spoljašnje nego li unutrašnje politike. A kad sam neodoljivim vrtlogom ove posljednje i bio zanesen, protivnik agitacijama i prevratima, nisam nikada uz agitatore i prevratnike pristajao. Nu ako bi se ipak prevrat svršio, ja sam pred svršenim djelom saginjao glavu, pa pristupao samo onim ljudima, za koje sam mislio, da brže i bolje mogu novostvoreno stanje unutra konsolidovati, i opet uputiti državu spoljašnjemu njenomu cilju. I na taj način mogao sam izbjegnuti, da u unutrašnjim borbama ne budem stranački pobornik ma čijih ličnih interesa, nego da budem narodni poslanik načela najshodnijih, po mome ubjeđenju, interesima zemlje...

Kao činovnik, dakle zavisan i starješinama odgovoran, ja sam na strani otpravljaio zemaljske poslove po dobivenim upustvima, onom tačnošću i savjesnošću, bez kojih državna služba samo je perfidija; a kao pisac, dakle gospodar svojih ubjeđenja, samo svojoj savjesti i javnom mišljenju odgovoran, tu sam održao onu poštenu samostalnost, bez koje pisac gubi svaku moralnu vrijednost. A jesam li uspio, da to dvoje srećno podudarim, o tome je moja savjest potpuno uspokojena koliko usmenim i pismenim izjavama, kojim je u datim prilikama građanstvo iz raznih krajeva Srbije odošlo moj rad, toliko i svjedočanstvima ministara razne političke boje i iz raznih vremena, koja sam pred skupštinu iznio, i najposlije priznanjem Vavedenske skupštine i sadašnje vlade... A na čast tolikim srpskim državicima, mrtvima i živima, pod kojima sam služio, moram ovdje reći, da sam se više iz sopstvenih pobuda nego li na njihov poziv u načelnu borbu ili u njihovu obranu upuštao; da oni između njih, koji su za moja ubjeđenja njihovima protivna znali, svagda su me čestito štedili (izuzevši dva puta, kada sam se našao savješću primoran, da svoje pero otkážem), i najposlije kad samostalno pišući dolazio sam i sa njihovim težnjama u sukob, da su me oni, videći iskre-

nost mojih ubjeđenja, gotovo svagda na miru ostavljali. Ovu sam ispovijest dužan istini i pravdi. Ali ja zato s moje strane nisam se kamenjem bacao na padše ministre, dokle god su oni sami sebe korektnim držanjem poštovali, nego sam i padšega, pa i umrvšega branio, kadgod sam vidio, da je nepravedno napadnut. To nije bilo za mene probitačno, pa kadgod ni bez opasnosti. ali je bilo savjesno i pošteno. Branio sam i sebe od ljutih napadaja, kojima sam u mome položaju bio neizbježno izložen, ali ako, braneći oštro stvar, ni u čiju ličnost nisam pakosno dirao, nisam, Boga mi, ni mojim napadačima ličnim ostajao dužan.

Sve, što sam naveo, posvjedočit će moji spisi,¹ kad s imenom mojim svi skupa na svijet izađu. A dotle, ako kogod nalazi, da i jednim samo spisom mojim, i jednim djelom iz moga života može što protivno dokazati, taj neka izađe na srijedu sa svojim imenom, ja mu stojim na megdanu.“

Tako govori izvježban borilac g. 1878. u Srbiji o sebi. Povjerljivije glasi nacrt o njegovoj prošlosti, što ga u jeseni g. 1880. piše jednome prijatelju u Dubrovnik.²

„Rekoh vam, da je burna bila moja politička karijera, i time vam ništa novo ne rekoh U ovom novom, vruće krvi i energičnog duha narodu sve sami presudni događaji sljedovali su skoro uzastopce jedan za drugim grozničavom brzinom. Vidio sam zavjera, pobuna i krvavih katastrofa; prijestô prevrnut, upražen ili okrvavljen, a na njemu četiri vladaoca, četirigodišnje namjesništvo, nebrojene ministarske krize, državne sisteme i političke pravce svake vrste; mijenjanje spoljašnjih upliva; opornost stranih intervencija, rat srpsko-mađarski, pa dva rata srpsko-turska, i iz svega toga kneževinu ipak izišavšu rasprostranjenu i nezavisnu. Radeći u svima tim događajima, gdje su strasti zle i dobre ključale, svakovrsni interesi sukobljivali se, državna lađa sad tonula, a sad pobjedonosno

¹ Od političkih spisa izašla su samo tri sveščića.

² Slovinac g. 1880. st. 437. i d.

plovila, pojmit ćete, da nijesam ležao na ružama. Moje lične nezgode umnožavala je i sama moja narav, srećna ili nesrećna, kako se uzme, ali svakako srećnija za druge nego li za mene. Jednom mi veljaše pokojni Ilija Garašanin, jedan od najumnijih ministara, što je Srbija do sad imala: „Što ti zavoliš, to voliš strasno i postojano, a što mrziš, to labavo i prolazno mrziš, sve to ne valja u politici, i bit će čudo, ako najposlije zlo ne prođeš.“ I doista zauzimajući se svom snagom moje duše za stvari i ljude, koji odgovarahu mojim idealima, ako sam stekao valjanih prijatelja, navukao sam na sebe i ogroman tovar mržnje od strane onih, čije sam težnje suzbijao i vrijeđao interese, te su mi se grozno svetili tajnim potkopavanjem i javnim omalovaženjem, izlijevajući svoju mržnju čak i na moja književna djela. I bili bi me doista upropastili, da me nijesu mnogi ministri, a nekad i sami vladaoči zaštićivali, da mi javno iz naroda nijesu dolazili glasovi odobravanja i hrabrenja, i najposlije, da na prekolanjskoj Niškoj skupštini nije sinula onako jasna istina o meni i radu mome.

Sad ćete potpuno shvatiti, prijatelju, moj život na političkom polju i radost moju, što ga napuštam. Napuštam ga odnoseći toplu ljubav i zahvalnost prema onima, koji su me podržavali, a nikakve mržnje prema drugima, koji su me gonili. To ću i jednima i drugima posvjedočiti pišući ovovremenu istoriju ne pod pritiskom ljubavi i mržnje, nego onom strogom i objektivnom ocjenom, koju sam dužan momu poštenju i narodu momu. Nek i to svršim, pa ću moći da rekнем zadovoljnim srcem: „Nunc dimittas servum tuum, domine!“

Nastupivši g. 1880. dopust u svrhu, da napiše povjesnicu Srbije od povratka narodne dinastije g. 1858. do proglašenja narodne nezavisnosti g. 1878., s očevitom se radošću spremao na rad. Sudeći po zvanju i po znanju njegovu, ova bi povijest bila postala najboljim književnim djelom njegovim. Gospođa Poleksija Todo-
rović, rođena Ban, odgovorivši mi prijaznim pismom od 6./19. ožujka 1907. na neka pitanja o svom ocu veli,

da od zamišljena djela ima samo opis g. 1848. i 1849. u rukopisu. — Uslijed jednoga od onih nebrojenih prevrata, kojima je Ban bio tako često izložen kao malo tko, izjalovila mu se i ova osnova. Čuvaru tolikih državnih tajna, desnoj ruci tolikih ministara iskazalo se najednom — nepovjerenje. Mislilo se o piscu kako mu drago, stvarni je gubitak nenadoknadjiv. Jer Ban nije bio samo promatrač, već jedan od tvoraca historije srpske.

VI.

S intenzivnim Banovim radom na polju politike u svezi je i postanak druge serije njegovih drama, u kojima obrađuje glavne momente iz historije srpske, propast (trilogija), i ustanak (bilogija). Građu o propasti bio je prvobitno razdijelio na dvije tragedije, a kasnije raširio na tri: „Smrt Uroša Petoga“ 1857., „Kralj Vukašin“ 1857. i „Car Lazar ili propast na Kosovu“ 1858. I drama o ustanku, nazvana isprva „Cvijeti srpske“ 1865., raspala se u bilogiju: „Takovski ustanak“ i „Uskrs srpske države“.¹

Kako se ove historijske drame imaju shvatati, kaže nam pisac u svojoj analizi Uroša V. u „Dubrovniku“ 1868. „Obrazovani dijelak naroda uči se golom povjesnicom; a za gomilu najpodesnija je pouka povjesnica preobučena u dramoslovnoj haljini.“

On živo zagovara historijsku dramu, jer se vidi, kako svuda u epohama narodne muževnosti povjesnica na pozornici preteže. Tvrdi, da su takovi dramoslovi za-

¹ Djela II., III. „Car Lazar“ štampan je u „Dubrovniku“ za g. 1867.; pojedine činove i prizore „Uroša V.“ nalazimo u „Dubrovniku“ za g. 1868. i u zagrebačkom „Dragoljubu“.

„Cvijeti srpske“, izašle u Biogradu 1866. sa starim pravopisom, posvećene su narodu. Bilogija u Djelima IV.

jedno s povjesničarima najviše doprinijeli r a z v i t k u narodne svijesti.

Dakle i drame su njegove lekcije, orationes ex proscenio. Da je tako, davno je potvrdila kritika srpska. Tragedije su ove bez osobite atmosfere, koja zaokružuje svaku živu pjesničku tvorbu, i među sadržajem i oblikom nema tu prave organske sveze. Nema ni osobitih nazora o životu i svijetu. Ideali u tim tragedijama nijesu žive, srcu prirasle slike, već pojmovi goli i gotovi, s kojima se računa kao sa svakim drugim faktorom u djelu. O svemu tome izreklo se i gorih i oštrijih stvari, mi danas radije pitamo ovako: Je li dramska forma, u koju je Ban „preobukao“ historijsku građu, lišena svake umjetničke vrijednosti? Zašto se traži u njega, čega nema, a zašto omalovažavamo ono, što je on prvi podao jednoj vrlo mladoj kniževnosti? Istina, precijenio je sebe i precijenio jednu stranu dramatičarskoga rada¹; valja i kazati, da ne bijaše tako istančan kao Demeter ili Bogović, ali je originalniji od njih i jači i plodniji. Činio je na tom polju epohu, jer je doista umio graditi dramu. U poslovima kombinatorne vrste, u raspoređivanju građe, u probuđivanju prave dramske napetost može se gotovo mjeriti s velikim majstorima svjetske pozornice, a to tehničko umijeće ne treba prezirati. Svojim hladnim strastima i mrkim koloritom najbolje njegove drame djeluju kao risarije nabačene ugljenom na sivo platno. To su snažni i veliki potezi, surovi likovi, koncepcija je gruba, ali dobra, čvrsta, karakteristična. Gdje kad je nešto promašeno, smiješno, ali ima

¹ „Pjesnik je arhitekt, a drama veličanstvena zgrada na više spratova“. Dramski Nazori st. 72. Na st. 66—77. skupio je nazore u 14 točaka.

i erta prave veličine.¹ Među takove drame brojim: „Uroša V.“, „Takovski ustanak“ i kasnije nastalu „Martu Posadnicu“. Najoriginalnijim i najuspjelijim djelom držim — usprkos Vulovićevu smijehu (Otađzbina I.) — „Takovski ustanak“. To je drama prigodnica, na želju kneževu za 13 dana izrađena u prozi, kasnije prenesena u stihove. Na takovoj prigodnici moglo bi se svakoj literaturi čestitati. To je veoma vješt dramski rad, tu nema šupljih patriotičnih fraza, sve je objektivno, realno, vjerojatno. Ima ovdje velikih momenata, koji djeluju sami sobom, vršak je veličanstven i etička primirba neočekivano lijepa. U tom je djelu Banovo trijezno shvaćanje zbilje u skladu s obradbom. „Takovski ustanak“, ako već treba da ga mjerimo svjetskim mjerilom, hladno je i neotesano, ali krepko i jedinstveno djelo. Pišćev postupak s građom, koju obrađuje, na oko primitivan, odgovara i predmetu i svrsi i vrsti; on nije upotrijebio „viši pjesnički slog“, njegovi ljudi iz naroda, makar da su junaci, ne govore „ukočenom uzvišenošću“, a time je nastala tvorba, koja doduše ne zagrijava, ali s vrijednom iskrenošću prikazuje prošlost, koja napunja dušu ozbiljnošću, tugom i štovanjem i nekim čudnim gotovo tragičkim mirom.

Kao sjajan dokaz inventivne snage našega dramatičara mislim da mogu navesti odnošaj III. čina djela „Uskrs srpske države“ spram vrela.

Vuk pripovijeda u svojoj knjizi „Miloš Obrenović“ g. 1828. na st. 119—121. Milošev put k Rušić-paši te pripominje: „Može biti da je i Ali-paša Nikšićki inlogo

¹ O Banovim se dramama izrekao sređen sud na više mjesta. Tako S. Novaković, Istorija srp. knj. 1871., st. 250; J. Bošković djelomično po Pjerotiću, Glasnik 65., st. 29. i 30; Pavle Popović u pomenutoj radnji, st. 433, i drugi.

pomogao Milošu, te je sad izneo glavu od Rušić-paše; ali je ipak najviše dužan blagodariti Serčesmi i njegovom junačkom poštenju.“ Nadalje navodi, da je Serčesma na rastanku kazao Milošu: „U napredak više ne veruj nikome, ako bi sam te i ja na veru zvao, ne idi mi.“

Ban u „Iskricama“ od 1888., st. 121. citira ovu rečenicu i dodaje: „Iz ovih se riječi daje izvesti, koliko je muke stalo Serčesmu, dok je živa iščupao Miloša iz vezirovih ruka.“ On dakle za ovu epizodu nije imao drugih vrela, a evo što i kako je izveo stvar u svojoj drami.

III. čin. Dvornica u Bjelini. Sve sluti na prijevaru. Miloš se uzdaje u Serčesmu, ali ga ipak potaknut od drugih pita, zašto ga predaje straži. Serčesma mu okrene srdito leđa te otiđe ne odgovorivši mu. Krasni prizor 3. pripravlja na nečuven dramski napor. Uzalud zatim Serčesma nastoji da mirnim putem Miloša spase. Vezir mu stavlja uvjete, koje nikako ne može da prihvati. Traži naime, da Srbi u znak pokornosti pošalju oružje svoje u Stambol. A kada Miloš izjavi, da Srbi na to ne će pristati, vezir će ga zadržati te zahtijeva, da on pošalje narodu nalog, neka sluša. Na Milošev krasni muževni odgovor daje vezir znak, da ga pogube, ali sada se Serčesma sa svom odlučnosti usprotivi veziru i — kad je svaka uzalud — mrki se Turčin lati samokresa. Čim ga izbaci, vjerni će sluga pripaliti prah, što ga je dao nagomilati pod dvornicom, a svi će skupa — Alahu u krilo. Tim krajnjim sredstvom nadvlada vezira te iščupa Miloša iz čeljusti smrti.

Ovaj nenadni rasplet, spasenje iz situacije upravo očajne, postignut psihologijskim putem, a s tehničke strane majstorski pripravljen, dokazuje, da je Ban u svojem duhu doista imao „dramski organ“. Kao nekad

u značaju Ali-paše stvorio je i u liku Serčesme jedan tip upravo klasične veličine.

Najlošije je djelo u ovom nizu povjesničkih drama ono, oko kojega se podiglo najviše graje. Dostojanstvenosti „Cara Lazara“ ne pristaje „prirodna“ dikcija. Ima tu i odvratnih i smiješnih mjesta. Shvaćanje je historijsko vrijedno promatranja, ali se u pitanje o kosovskim dramama ne mogu ovdje upustiti.

O trećoj skupini Banovih drama naš je sud još manje povoljan. „Vanda“¹ (g. 1868.) zanimljiva je jedino zbog izbora motiva, svećenik je Bogomil posve promašen, smiješan u gnjevnoj nemoći svojoj. Najslabija je stvar „Kobna tajna“² (g. 1869.), tragedija ljubomora, gdje mjesto Desdemonine maramice figurira — mjenica. U Dubrovniku! — Bolja je i u tehničkom pogledu „Marta Posadnica“³ (g. 1871.) Tu je intriga dobra, dojam mrk, ali jedinstven, u biskupu Teofilu ima tragova duševne veličine. Simpatičnih prizora i karaktera nalazimo i u građanskoj drami „Marojica Kaboga“⁴ (g. 1879.) U njegovoj Mari oličen je rimski ideal djeve i matrone. A ipak je to dubrovački tip. Nije slučaj, da se pojavljuju slični značajevi u kud i kamo savršenijim tragedijama Ive Vojnovića (isp. Caricu Jelenu [Uroš V.] i Majku Jugovića). Ban je u dubrovačkoj literaturi Vojnovićev prethodnik.

„Knez Nikola Zrinjski“⁵ (g. 1888.), posvećen Strossmayeru, nešto je bolja radnja od „Jana Husa“⁶ (g.

¹ Slovinac 1882., Djela VI.

² Slovinac 1881., Djela V.

³ Djela V.

⁴ Slovinac 1880. i napose. (Prihod za Gundulićev spomenik). Djela VII.

⁵ U izdanju Matice Hrvatske, i Djela VII.

⁶ Slovinac 1884., Djela VI.

1879.), bolja već zato, jer je heroična duša Zrinjskoga Banu bila bliža nego proročanski duh velikoga Čeha.

Ako saberemo glavne primjedbe naše o dramatičaru Matiji Banu, moramo ga obilježiti ovako:

Što se tiče tehničke obradbe, on je najbolji dramski pisac među prvim našim radnicima na tom polju. Po čudi svojoj mnogima nije simpatičan, po umu i volji on je svačijega poštovanja vrijedan. S obzirom na duh i na predmete njegove su drame narodne, slavenske, s obzirom na stil one su proizvodi osobitoga — eklekticizma. Ove su opreke baština dubrovačka.

Od klasicizma Ban je sebi prisvojio neke estetske teorije i onaj ideal starorimskoga heroizma, koji je vladao na romanskim pozornicama 17. i 18. vijeka. I on svijesno nastoji, da njegov théâtre postane une école de grandeur d' âme. Ali uz ratne zgrade pušta i političkim spletkama široko polje, uz junaštvo stoji hitrina, i što se tiče dramskoga sklopa ide stopama nekih talijanskih dramatičara, nasljednika Alfierijevih, koji su nastojali, da sjedine strogu kompoziciju klasične škole za romantičkim tipom historijske drame. Velik broj lica, mijenjanje scena u činu, vojnički prizori, s druge strane opet prikaze duhova, izjave nadzemaljskih glasova, loci communes o usudu¹ — to su obilježja romanticizma.

Treći je elemenat u toj smjesi neki primitivni naturalizam, koji se očituje u prikazivanju strasti i u prozaičnoj dikciji. Strasti, izuzevši jedino ljubavnu, javljaju se s nekom brutalnom snagom, koja je jedna crta pučkoga dalmatinskoga značaja i koja stoji donekle u opreci s humanim načelima piščevim.

Osobito je karakteristična neka surova, strašna osjet-

¹ n. pr. ubivši Uroša kaže Banov Vukašin: „Tako je moralo biti“.

ljivost. Gorčina, jarost, bijes i gnjev: čitave skale crnih čuvstava, koja su se narodima ugnjetenima upila u krv. Upada u oči i nagli prijelaz iz krajnje poniznosti u najdivljiji bijes (Milijenko i Dobrila II č. 4. p., Marojica Kaboga I. č. 8. p.). Metafizičke su aluzije zamjetljivo rijetke. U etičkim se nazorima može od „Mejtime“ dalje opažati neki napredak. Pojmovi ostaju posvuda isti, ali oni se čiste i učvršćuju. Psihologijske su motivacije primitivne. Njegovi su ljudi često plemići voljom, a prostaci čuvstvom. Obično izriču suhoparnim riječima i u časovima strasti, zašto su učinili ovo ili ono. Uvrijeđeni je ponos jedno od najčešćih pokretala radnja. Karakteristika je direktna, ali jednostavna, refleksije su plitke. Kao u svim historijskim tragedijama ljudi su prebrzo i prečesto spremni na smrt.

U tehnici Ban je razmjerno vješt, domišljat; sve mu se pretvara u prizor. Osobito je jak u izumu dobrih dramskih situacija, ali te situacije često nijesu u organičnoj svezi sa karakterima, koji se u njima kreću. Uputâ o igri ima vrlo malo, glasne su primjedbe „za se“ rijetke, tako isto i druga loša sredstva, kao n. pr. prisluškivanje.

Muževan, iskren, moralno jak i u praktičnom pogledu spretan, ali bez osobna života i bez prave kulture, tako nam se ukazuje književnik Ban. On nije stvorio „slavensku dramu“, on nije stvorio „dramu budućnosti“. Ali on je radio iz naroda za narod. A još dan danas može se štošta od njega naučiti.

U povijesti jugoslavenske drame Ban bi se morao staviti u paralelu s J. Subotićem. Sračunavši razliku u sveopćem kulturnom stanju između francuske i srpske narodnosti, prvi stoji prema drugomu kao Corneille prema Racinu. Ali svaki zastupa i jednu stranu srpskoga narodnog karaktera. Od oca srpskoga dramo-

slovlja I. St. Popovića i od L. Kostića, koji je u drami krenuo novom stazom, Ban se i Subotić razlikuju bitno. Njima potpuno nedostaje svakoga titraja elementarnosti.

Ban je svoj rad na polju lijepe knjige završio pjesmom (4. prosinca 1888.). Vjeran sebi i podrijetlu svome spaja u posljednjoj slici te pjesme i opet — dvije oprečnosti.

Uzori moga života.

Sanjah najpr'je oltar Bogu posvećeni
 I ljudskomu umu nedokućne tajne,
 Zemlju, koja nebu poj prip'jeva vječni,
 Ljude, što se vrste u anđele sjajne;
 Al iznenad hladna udari me ruka,
 Te u mračnu jamu s visa sv'jetlog padoh.
 Čar je bio rasut kao vjetrom magla;
 Ipak kašnje duhom krepostan ustadoh.

Tad sam sanj'o ljubav začetu na zemlji,
 Pa nad zemnim šarom vječno nastavljenu,
 I s ushitom prve mladosti tu ljubav
 U djevici čistoj vidjeh oličenu.
 Rastavi nas sudba, razbaci daleko;
 Al u duši mojoj sveti plam još gori;
 I njegovom silom prhnut ću sa zemlje,
 Da sa mojom drugom sastanem se gori.

Sanjao sam zatim c'jelog Srpstva uskrs,
 Osvježenu slavu minulih vjekova;
 I uložih u to svu života snagu
 Uporno se boreć protiv zlih vragova;
 Nu skoro će pero klonut mi u ruci,
 A uzor sve više gubi s' u daljini.
 Oj sinovi srpski, sveti vam amanet,
 Prkos'te do kraja hudoj nam sudbini.

Sanjao sam najzad ogromno Slovenstvo,
 Gdje se diže kao sunce iza gora,
 Vjesnik vječne pravde i ljubavi bratske,
 Svemu čovječanstvu novog dana zora;

Nu sebičnost, holost naduše Slovene,
 Među njima pravde ni ljubavi nema;
 Stazom preživjelih stupaju plemena,
 A na stazi onoj sreća je nijema.

Vaj, povorko mojih uzora tol' milih,
 Brižno njegovanih, nikad ostvarenih!
 Družbo zlatnih sjenka od zipke do groba,
 Proplakanih gorko, al ne zabačenih,
 Ja se kraju klonim, i ugasit ću se
 Sanjajući o vama, za vama žedneći.
 Na ploču mog groba nada i očajnost,
 Protivnice vječne, zajedno će leći.

Dodatak. Ban je bio član biogradskog Učenog društva, sekretar Srpske kr. akademije umjetnosti, član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, član carigradskoga društva Elšark (društva za rasprostiranje prosvjete na istoku), član triju talijanskih društava: akademije književnosti, nauka i vještina u Kataniji, društva dei Benemeriti Italiani u Palermu, društva kosmiko-humanitarnog u Rimu. Bio je predsjednik učenog odsjeka u Društvu za zanate i umjetnosti i u dva komiteta za promicanje narodne stvari, dva puta član odbora pozorišnoga 1862., 1868., i počasni član Dubrovačke štionice. Obdaren bi odličjem svetog Save II-og stepena, komanderskim krstom Takovskog ordena, zlatnom medaljom cara Napoleona III. i zlatnom medaljom društva talijanskoga zaslužnih ljudi.

2. Ilarion Ruvarac.

Dne 8. augusta 1905. preminu u Grgetegu arhimandrit toga samostana Ilarion Ruvarac, čuveni historik srpski, a član dopisnik naše Akademije. Rodio se 1. septembra 1832. u Mitrovici, gdje mu je otac bio paroh. Kršten je kao Jovan, a Ilarion mu je kaluđersko ime. U Karlovcima svršio je šest razreda gimnazije, a dovršio je gimnazijske nauke u Beču, gdje je svršio sve juridičke

nauke, ali ne pođe u svjetovnu službu, već prouči i bogoslovske nauke i daje se postrići za kaluđera g. 1861. Oblasti njegove ne pošalju ga ipak u samostan, već ga upotrijebe kroz punih trinaest godina u metropolitskim službama u Karlovcima, dok godine 1874. ne bude imenovan arhimandritom u samostanu Grgetegu. Još i sada ostaje na odličnom mjestu kao profesor i ravnatelj bogoslovije u Karlovcima, dok ga godine 1882. 1. februara iznenada ne baciše u samostan Grgeteg, da vrši svoju službu arhimandritsku, da proživi svoj vijek u samoći. Za malo godina, 1886. bude imenovan i vladikom vršačkim, ali on se prije prisege zahvali. Dušom i srcem posveti se svom samostanu. Štedio je i gospodario, dok mu bog i sreća daje, te samostan i crkvu mu tako obnovi, da je danas prava dika samostana fruškogorskih.

Već kao slušalac pravnih nauka u bečkom universitetu prione uz historiju, da je izučava na osnovi samih izvora. Godine 1856. kao svršeni pravnik a bogoslovac prve godine daje u štampu

I. u novosadskoj „Sedmici“ svoju prvu raspravu: „Pregled domaćih izvora stare srpske povjesnice“. Slijedeće godine 1857. i 1858. opet: „Prilog k ispitivanju srpskih junačkih pesama“. Ove dvije rasprave prešampao je sam Ruvarac godine 1884. u jednu knjigu pod naslovom: „Dve studentske rasprave“, kada su njegovi drugovi Srbi i Hrvati slavili uspomenu svoga đakovanja u bečkom universitetu u godinama 1850—1854. U ove dvije rasprave kaza nam Ruvarac, kako je uz pravničke nauke marljivo izučavao izvore za historiju srpskoga naroda. One nam dapače označuju smjer njegov, kojim će poći, a kojim je polazio svega svoga života. On kroz pedeset godina svoga inače veoma radinoga života, ukrašena mnogim oštroumnim istraživanjima za političku i crkvenu historiju srpskoga naroda,

nije valjada nikada sjeo, da osnuje i izvede jedno veće djelo, u kojem bi evropskim modernim načinom oslikao koju veću periodu srpske historije. On, izučeni pravnik, voli uzimati pojedina pitanja, koja su i drugi obrađivali, da ih kritički pretrese. To ga toliko osvaja, ali i toliko mu muke zadaje, kako mnogo puta ponavlja, da na veća djela ne dospijeva. Za svoje radnje traži uvijek dobre izvore, uvijek traži istinu, ma bila i gorka. On je pisao sve svoje radnje u sve moguće srpske časopise, a onda ih je priopćivao u posebnim otiscima. Mi ćemo priopćiti samo naslove onih posebnih otisaka.

II. U „Letopisu Matice Srpske“:

Sv. 208. „Odlmak iz napisane pre godine 1891. rasprave o glavnim momentima iz života sv. Save, prvog srpskog arhiepiskopa“.

Sv. 210. „O nekom narodnom predanju“.

Sv. 212. „Đurađ Vuković despot srpski i Đorđe Kastriot Skenderbeg vođ arbanaški godine 1444.“

Sv. 229. „Prilošci istorijskoj geografiji Srbije“.

III. U „Glasniku srpskog učenog društva“:

Knj. 21. „O natpisu u crkvi sela Bogdašića“.

Knj. 22. „Žitije cara Uroša od Pajsija patrijarha“.

Knj. 23. „O begstvu patrijarha Arsenija IV.“

Knj. 47. „K objašnjenju izvora srpske istorije I-XII.“

Knj. 49. „K objašnjenju izvora srpske istorije

XIII—XXIV.“

IV. U „Radu Jugoslavenske akademije“:

Knj. 5. „O prijenosu tijela sv. Luke u Smederevo“.

Knj. 16. „O natpisu na epitrahilju u manastiru Banji blizu Kotora“.

Knj. 19. „O prvim godinama Dušanova kraljevanja u hronološkom pogledu“.

V. U „Matici“ (časopisu beletrističkom) dvije rasprave.

VI. U „Godišnjici Cupićevoj“ šest rasprava.

VII. U „Starinaru“ (časopisu arheologijskom) šest rasprava.

VIII. U „Glasu srpske kraljevske akademije“:

16. „O natpisu na crkvi hercega Stefana u Goraždi“.

40. „O cetinjskoj štampariji pre četiri stotine godina“.

42. „Raški episkopi i mitropoliti“.

Zasebno akademijsko izdanje: „Odlomeci o grofu Đorđu Brankoviću i Arseniju Crnojeviću patrijarhu. Sa tri izleta o takozvanoj velikoj seobi srpskoga naroda“ 1896.

IX. U „Spomeniku srpske kraljevske akademije“ dva prinosa.

X. U „Vili“ (beletrističkom časopisu) jedna kritika.

XI. U „Stražilovu“ (beletrističkom časopisu) šest priloga. Između njih: „O knezu Lazaru“ 1887.

XII. U „Našem Dobu“ u mnogo brojeva poslije napose štampano: „Prethodni prikaz knjige: Istorija srpskoga naroda knj. I. Napisao Pantelija Slavkov Srećković.“

XIII. U „Šematizmu arhidijeceze karlovačke“ dva prinosa.

XIV. U „Šematizmu pravoslavne eparhije Bokokotorske, Dubrovačke i Spičanske“ dva prinosa.

XV. U „Glasu istine“ za god. 1886. i 1887.: „Što se i kako se i s koje se strane dosle pokušavalo, da se i kod nas osnuje Seminarija za kandidate svešteničkog reda“.

XVI. U „Glasniku bosansko-hercegovačkog muzeja“:

G. 1891. „Draga, Danica, Resa“.

G. 1892. „O natpisima u ozrenskoj crkvi i o živopiscu popu Strahinji“.

G. 1892. „Katarina, kći Tvrtka I. bana od godine 1353—1377. i od 1377—1391. kralja bosanskog“.

G. 1893. „Dvije bosanske kraljice“.

G. 1894. „Banovanje Tvrtka bana 1353—1377“.

G. 1896. „Tri dodatka k raspravi: Banovanje Tvrtka bana“.

XVII. U „Otadžbini“:

G. 1887. „G. Panta Srećković i Šarenik u Skopskoj nahiji“.

XVIII. U „Kolu“:

G. 1901. „Poreklo Sibirjanin Janka“.

G. 1901. „O jeziku. Priložak tumačenju srpskih narodnih pesama“.

G. 1901. „Obrkapetan Staniša“.

XIX. U „Prosvjeti“ crnogorskoj dvije rasprave.

XX. U „Brankovu Kolu“:

G. 1897. i 1898. „Montenegrina. Prilošci istoriji Crne Gore“.

XXI. U „Archivu für slav. Philologie“;

Knj. 10. „Nochmals Mehmed Sokolović und die serbischen Patriarchen“.

Knj. 11. „Pop Nikodim, der erste Klostergründer in der Walachei † 1406.“

Knj. 17. „Kleinigkeiten zur Geschichte der Balkanhalbinsel“.

Knj. 23. „Zur serbischen Bibliographie“.

Knj. 25. „Jovan Maleševac als Bücherschreiber und Büchercorrector“.

XXII. U šematizmu mostarske mitropolije: „O humskim episkopima i hercegovačkim mitropolitima. Mostar 1901.“

XXIII. U „Istini“ za g. 1887. „O pećskim patrijar-sima od Makarija do Arsenija III. (1557—1690.)“

XXIV. „Stari Slankamen“. Zemun 1892.

XXV. U „Srpskom Sionu“ za god. 1898. „Prilošci agiološki“ (nedovršeno).

XXVI. U „Javoru“ tri rasprave.

XXVII. U „Besedi“ ima od g. 1868—1870. više prinosa, najviše dokumenata.

XXVIII. U „Šematizmu pravoslavne epar-hije pakračke“ za g. 1898. ima „O postanku dije-ceze pakračke“.

Kada su drugovi Ruvarčevi godine 1884. u Beču slavili tridesetogodišnjicu svoga bečkoga đakovanja, dade Ruvarac štampati na njihovu želju svoje „Dve studentske rasprave“ i nabroji svojih petnaest rasprava do te go-dine. „Sitnice su sve to — veli on u predgovoru — i mali prilozi, ali su ipak „prilozi“, a prilozi se ne cene po veličini, već po usrdiju priložnika i po žrtvi, koju prinosi priložnik dajući prilog. A da su mene i te sit-nice dosta muke i truda stale, sam Bog zna, a Bog zna, hoću li odjako što priložiti moći“. Tom prilikom reče svojim drugovima od mladosti i o daljim lijepim cilje-vima svoga naučnoga rada: „S kakvim veselim licem poletio bih u Beč . . . kad bih vam se pofaliti mogao sa radom svojim posle razlaza našega iz Beča, kad bih vam pokazati mogao svoju ocenu i komentar na sve živote kraljeva i careva i despota naših, svoju „Serbiju sa-cru“, svoj kritički pretres svakog podatka letopisa naših“. Svega toga nije se našlo, koliko do sada znamo, premda je još živio i radio dvadeset godina. Ovomu lijepom cilju ima u njegovim raspravama doista krasnih predradnja, koje će budući izdavači „života kraljeva“ i „ljetopisa“ i „Serbiae sacrae“ moći dobro upotrijebiti.

T. S.

3. Marin Drinov.

Marin Drinov, bugarski historik, bio je član naše Akademije od godine 1879. Rodio se u Panađurištu u Bugarskoj godine 1838. Prve je nauke svršio u domovini, a onda pođe g. 1858. u Rusiju na više nauke u Moskvu, gdje se imao pripravljati za svećenika. Ostavi ovu nauku i stazu života i posveti se slavistici u najopširnijem smislu te riječi, kako je u Rusiji zamišljena i provedena na svim universitetima. Stekao je i lijepo opće obrazovanje, koje ga je učinilo prikladnim za odgojitelja u odličnoj kneževskoj obitelji Golicina, te je boraveći u Rimu, Ženevi, a osobito u Pragu sa svojim gojencem napredovao u slavistici, a osobitim načinom u izučavanju povijesti bugarske. Već prva njegova rasprava: Погледъ врѣхъ происхожденіе-то на бѣлгарскій народъ и начало-то на бѣлгарска-та исторія u Pragu 1869. (str. 100), a za njom odmah druga: Исторически прегледъ на бѣлгарска-та църква отъ само-то и начало и до днесъ (188 str.) (1870.) pokazuje smjer, kojim će putem krenuti mladi bugarski učenjak. Dosta je spomenuti, da Drinov pišući ove rasprave, koje rasvjetljuju najdavnije i najtamnije, a u povijesti crkve bugarske i pretužno doba, nije imao prethodnika između svojih sunarodnika.

Bugarska njegova domovina čamila je u to doba u najernijem ropstvu, a samo pojedini prosvijetljeni sinovi uzdišu za slobodom. Drinov svrši svoju zadaću kod knezova Golicina te se odluči posvetiti profesuri. U to ime napisao svoju disertaciju: Заселение балканскаго полуострова Славянами, Moskva 1873. (str. 173). Drinov s pomoću filologije i povijesti stane dokazivati, kako je upravo bivala raseoba Slavena po Balkanskom poluotoku. Na osnovi suvremenih pisaca VI. vijeka, koji jasno i vjerodostojno svjedoče o seobi slavenskoj u tadanje

istočno rimsko carstvo, obično se uzimlje, da se onda počela seoba. O tom nitko više ne sumnja. Ali mnogi su stariji uzimali, da su Slaveni davno prije pod raznim imenima ulazili na poluotok. Nitko nije s većom vjerodostojnosti to dokazivao od Drinova. On uzimlje seobu slavensku od II—VII. vijeka. Ovomu mnijenju priklanja se i najnoviji istraživalac slavenskih starožitnosti.

Drugo djelo Drinovljevo: Южные Славяне и Византия въ X. вѣкѣ, Moskva 1876. (str. 152) obrađuje doba bugarskoga cara Simeona i njegove одношaje prema drugim državama. Ocijenio je i одношaj njegov prema Hrvatskoj. Ovim djelom rasvijetljeno je i doba kralja hrvatskoga Tomislava na osobit način.

Drinov je napisao jošte više rasprava u ruskom i bugarskom jeziku, najviše u „Periodičeskom spisaniju“. Tako je napisao: За новобългарско-то азбуке (Пер. спис. 1870.) i Програма для собиранія матеріаловъ по диалектологіи (1869—1870.) i više drugih rasprava, kojima se ustanovljuju zakoni bugarskoga književnoga jezika i pravopisa.

Kada je Rusija pošla u rat za oslobođenje Bugarske, bude Drinov pozvan, da sudjeluje kod prvih osnova nove bugarske države. Uz vrhovnoga upravitelja Bugarske stupi on kao civilni gubernator. Sudjelovao je znamenito pri sastavu bugarskoga ustava, a njemu se pripisuje, da je Sofija izabrana kao glavni grad nove države. Njegova je osobita briga bila, da kao prvi ministar nastave uredi školstvo u Bugarskoj i digne ga na osobitu visinu. Kada je časno izvršio neke namijenjene mu zadatke, vrati se u Rusiju. Bugari su ga ponovno zvali na najodličnija mjesta, ali on se nije odazvao, već je stalno ostao na svojem mjestu profesora slavistike u Harkovu. Koliko je bio cijenjen u Rusiji, pokazuje

Сборникъ статей въ честь проф. М. С. Дринова (1901.), kojim su se htjeli učenici njegovi odužiti svomu visoko štovanomu učitelju, gdje se nalazi i potpuna bibliografija svih radnja Drinovljenih. Ne smijem ipak zatajiti i onu opravdanu bol među Bugarima, da se na ponovne pozive nije odazivao, da radi u domovini za domovinu.

T. S.

IX.

KNJIŽNICA

Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti

primila je god. 1906. ove publikacije, i to:

A) u zamjenu:

Basel. Société suisse des traditions populaires. (*Zb*)*.

Archives suisses des traditions populaires, 10. a. 1—4. livr.

Beč. Kais. Akademie der Wissenschaften (*S*).

Denkschriften der philos.-hist. Cl. 51. 52.

Denkschriften der mathem.-naturw. Cl. 78.

Sitzungsberichte der philos.-hist. Cl. Bd. 150—153., Register
141—150.

Sitzungsberichte der mathem.-naturw. Classe:

Abth. I. Bd. 114. H. 6—10., Bd. 115. H. 1—6.

„ IIa. Bd. 114. H. 8—10., Bd. 115. H. 1—7.

„ IIb. Bd. 114. H. 7—10., Bd. 115. H. 1—6.

„ III. Bd. 114. H. 6—10., Bd. 115. H. 1—5.

Archiv für österr. Geschichte Bd. 94, 1., Bd. 95, 1. 2.

* Ova slova pokazuju, što Jugoslavenska akademija komu u zamjenu šalje. Znači pak:

S = sve publikacije.
S₁ = sve publ. 1. i 2. razr.
S₃ = sve publ. 3. razreda.
D = Djela za opću naobr.
G = Grada za pov. knj. hrv.
L = Ljetopis.
Mh = Monum. spect. hist.

Mj = Monum. hist.-jur.
R₁ = Rad 1. i 2. razreda.
R₃ = Rad 3. razreda.
Rj = Rječnik.
St = Starine.
Stp = Stari pisci.
Zb = Zbornik za nar. život

Fontes rerum Austriacarum II. Abth. Bd. 58. 59.

Almanach, 56. Jahrg. 1906.

Mittheilungen der Erdbebencommission. NF. No. 28—31.

Der römische Limes in Oesterreich, H. 7.

Beč. Anthropologische Gesellschaft (R_1 R_3 Zb L).

Mittheilungen 36. Bd. (1906.) 1—6. Heft.

— K. k. Central-Commission f. Erforschung u. Erhaltung
der Kunst- und historischen Denkmale (R_1 R_3 L).

Mittheilungen III. F. 5. Bd. 1—10 H.

Jahrbuch N. F. 3. Bd. 1. 2. Th. Wien 1905.

— K. k. geographische Gesellschaft (R_1 R_3 L).

Mittheilungen Band 49. (1906.) 1—12. H.

— K. k. geologische Reichsanstalt (R_1 R_3 L).

Abhandlungen 20, 2.

Verhandlungen 1906. No. 1—18.

Jahrbuch 56. Bd. (1906.) H. 1—4.

— K. k. statistische Central-Commission (R_1 R_3 L).

Oesterreichische Statistik Bd. 73. 3., 74, 2—3., 75, 3. 9., 76,
2—3., 77, 1—3., 78, 1. 4., 80, 1.

— K. k. Gradmessungs-Bureau (R_3).

Verhandlungen der österr. Gradmessungs-Kommission. Pro-
tokoll über die am 29. Dezember 1904. abgehaltene Sitzung.
Wien 1905.

— Verein für österr. Volkskunde (Zb).

Zeitschrift für österr. Volkskunde, 12. Jahrg. (1906.) H. 1—6.

Berlin. Königl. preussische Akademie der Wissen-
schaften (S).

Abhandlungen 1905.

Sitzungsberichte 1906. No. 1—53.

Biograd. Srpska kralj. akademija (S).

Годишњак 19. (1905.).

Глас 70. (2. p. 43.), 71. (1. p. 28.).

Споменик 42. (2. p. 37.), 43. (1. p. 6.)

Српски етнографски зборник, књ. 6. (Atlas).

Српски дијалектолошки Зборник, књ. 1. (1905.)

Поповић Павле, Приповетка о девојци без руку. Б. 1905.

Скерлић Ј., Омладина и њена књижевност (1848—1871.) Б. 1906.

L' Activité de l' Académie royale serbe en 1905. Б. 1906.

Цвијић Ј., Основе за географију и геологију Македоније и Старе Србије, књ. 1. 2. Б. 1906.

Biograd. Uprava državne statistike (R_1 R_3 L).

Статистички годишњак краљ. Србије. 8. (1903.), 9. (1904.)

Попис становништва и домаће стоке у краљевини Србији 1905.

Статистика цена пољопривредних и других производа у краљевини Србији, књ. 3., период од 1901 до 1905. год. Б. 1906.

— Geološko društvo (R_3).

Записци срп. геолошког друштва г. 15. (1905.) бр. 6—8.

— Profesorsko društvo (R_1 R_3 L).

Наставник, 17. књ. (1906.) св. 1—2, 9—12

— Udruženje javnih pravozastupnika u Srbiji (R_1 L).

Бранич, год. 9. бр. 6—8., год. 10., 11., год. 12 (1906.) бр. 1—12.

— Srpsko arheološko društvo (R_1 $St.$ L)

Старинар, новог реда год. 1. (1906.) св. 1.

Bologna. Reale accademia dell' istituto di Bologna (S *osim* $Rj.$)

Rendiconto vol. 9. (1904—1905.) fasc. 1—4.

Memorie, ser. 6. t. 2. fasc. 1—4.

Brno. Matice Moravská (R_1 R_3 L).

Časopis Matice Moravské r. 30. (1906.) seš. 1—4.

— Moravská musejní společnost (R_1 R_3 L).

Časopis Moravského Musea zemského, r. 6. (1906.) č. 1. 2.

— Bogoslovci češkomoravski (R_1).

Museum, časopis bohoslovců česko-moravských, r. 40. č. 1—5., r. 41. č. 1. 2.

Brno. Zemský archiv (S_1).

Codex diplom. et epistolaris Moraviae, t. 2—9. 11.

Dudík B., Dějiny Moravy. Díl 1—9. 1872—1883.

Dudík B., Mährens allg. Geschichte. 5. Bnd. 1870.

Dudík B., Des Herzogthums Troppau ehemalige Stellung zur Markgrafschaft Mähren. Wien 1857.

Jelinek Fr., Hystorye města Litomišle. Díl 1—3. Litom. 1838—1845.

Bretholz B., Dějiny Moravy. I. sv. 1. 2. odděl. Brno 1896.

Bretholz B., Geschichte Mährens. I. Bd. 1. 2. Abth. Brünn 1893—1895.

Tomaschek J. A., Deutsches Recht in Oesterreich. Wien 1859.

Brandl V., Urkundenbuch der Familie Teufenbach. Br. 1867.

Bruxelles. Société de Bollandistes ($R_1 R_3 St Mh Mj$).

Analecta Bollandiana t. 25. f. 1—4.

Budimpešta. Magyar tudományos akadémia (S).

Akadémiai Értesítő 1906., 193—204.

Mathematikai és természettudományi Értesítő, 24. köt. 1—5. füz.

Mathematikai és természettudományi Közlemények, 29. köt., 1. sz.

Értekezések a társadalmi tudományok köréből, 13. köt. 6. sz.

Archaeologiai Értesítő, 26. köt. (1906.) 1—5. szám.

Értekezések a történeti tud. köréből, 20. köt., 6. sz., 21. köt., 1—3. sz.

Irodalomtörténeti Közlemények 16. évf., 1—4. füz.

Athenaeum 15. évf., 1—4. szám.

Nyelvtudományi Közlemények, 36. köt., 2—4. füz.

Elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek 13. köt., 1—3. sz.

Értekezések a nyelv-és-széptudományok köréből, 19. k., 7—9. sz. Almanach 1907.

Kazinczy F., Levelezése, 16. köt. Budap. 1906.

Monumenta Hungariae historica, Diplomataria t. 32. 33., Scriptores t. 38.

Hegedüs St., Analecta recentiora ad historiam renascentium in Hungaria litterarum spectantia. B. 1906.

Mahler E., Babylonia és Assyria. B. 1906.

Haraszi G., Corneille és kora. B. 1906.

Vámbery A., Nyngot kulturája keleten. B. 1906.

Kollányi F., A magán kegyúri jog hazánkban a középkorban. B. 1906.

Széchy K. és Badics F., Gróf Zrinyi Miklós költői művei. B. 1906.

Békefi R., A népoktatás története Magyarországon 1540—ig. B. 1906.

Magyarországi Német Nyelvjárások. 3. 4. füz. Budapest. 1906.

Budimpešta. Magyar kir. földtani intézet (S_3 L).

A magy. földtani intézet évi jelentése 1905.

A magyar kir. földtani intézet évkönyve, 15. köt., 2—4. f.

Földtani Közlöny 36. köt. (1906.) 1—12 f.

Mittheilungen aus dem Jahrbuche, 14. Bd., 4—5. H., 15. Bd. 1—3 H.

Jahresbericht für 1905.

Kalecsinski A. v., Die untersuchten Tone der Länder der ung. Krone. B. 1906.

Magyarázatok a magyar korona országainak részletes agrogeológiai térképéhez. Krassova és Teregoa környéke. B. 1906.

— Magyar történelmi társulat (R Mh L).

Századok 40. (1906.) 1—10. füzet.

Teleki M. Levelezése. 2. köt. 1661—1663. Budapest. 1906.

— Uredništvo časopisa „Magy. Botanikai Lapok“ (dr. Degen A.) (R_3 L).

Magy. Botanikai Lapok 1—5. évf. (1902—1906.).

— M. kir. központi statisztikai hivatal (S).

Magy. Statisztikai Évkönyv, sv. 1, 4—13.

Közlemények új folyama, sv. 8—9., 11—29.

Közlemények új sorozata, sv. 1—17.

Kormányjelentés 1898—1904.

Könyvtári czimjegyzék 1898.

Ráth Z., Magyarország statisztikája. B. 1896.

Bokor G., Geschichte und Organisation der amtl. Statistik in Ungarn. B. 1896.

Jekelfalussy J., L' état Hongrois millénaire et son peuple. B. 1896.

Statisztikai adatok Fiume városáról és forgalmáról. B. 1901.

Bulletin de l' Institut international de statistique. T. 13. livr 1—4. B. 1902—1903.

Statistikai havi közlemények 1898 - 1906.

Külkereskedelmi forgalmának 1901—1906.

Budyšin. Maćica Serbska (R_1 R_3 L).

Časopis Mat. Serb. 1906. l. 59. zeš. 1. 2.

Bukurešt. Academia Romana (S).

Analele, parte admin. t. 28.

— memoriile sect. istor. t. 28.

— memoriile sect. sciintifice t. 28.

— memoriile sect. lit. t. 28.

Discursuri de receptiune 28. 29.

Bibliografia Românească veche 1508—1830. Tom. II. fasc. 2.
1750—1769. Buc. 1906.

Sturdza D., L' activité de l' Académie Roumaine de 1884 à 1905.

Sturdza D., L' Académie Roumaine en 1905—1906. B. 1906.

Filipescu T., Coloniile Române din Bosnia. B. 1906.

Dalametra I., Dictionar Macedo-Român. B. 1906.

Aslan Th., Studiu asupra monopolurilor in România. B. 1906.

Dobrescu N., Istoria bisericii Române din Oltenia in timpul ocupatiunii austriace (1716—1739.) B. 1806.

Carigrad. Русскій археологическій институтъ (R_1 St L).

Извѣстiя т. 10. (и Альбомъ).

Christiania. Det kgl. Norske Frederiks - Universitet
(Videnskabs-selskabet) (R_1 R_3 L).

Forhandlinger 1905.

Skifter 1905. (I Math. nat. Kl.)

Cincinnati. Lloyd library (S_3).

Bulletin of the Lloyd library. Mycological Notes No. 21—23.
The Tylostomeae. C. 1906.

Index of the Mycological Writings. Vol. I. 1898—1905.

Černovice. K. k. Franz Josephs Universität (S osim R_j .)

Verzeichnis der Vorlesungen im Sommersemester 1906.; im
Wintersemester 1906/7.

Uebersicht der akad. Behörden 1906/7.

Feierliche Inauguration des Rektors für 1905/6.

Firenze. R. Accademia della Crusca (*S.*).

Atti 1904/5.

Vocabolario vol. 9. fasc. 4.

Frankfurt a. O. Naturwiss. Verein (*S₃ L.*).

Helios 23. Bd.

Freiburg. Universität (*R₁ St. L.*).

Behörden, Dozenten u. Studierende im Wintersem. 1904/5.

1905/6., im Sommersem. 1905. 1906.

Verzeichnis der Vorlesungen, Sommersem. 1905. 1906., Wintersemester 1905/6. 1906/7.

27 univers. spisa iz g. 1904/5., a 20 iz g. 1905/6.

Bericht über das Studienjahr 1904/5.

Giessen. Universitäts-Bibliothek (*R₁ Mh L.*).

Mittheilungen des Oberhessischen Geschichtsvereins, Bd. 14. (1906.).

Bericht der Oberhessischen Gesellschaft für Natur- und Heilkunde, Medizin. Abt. Bd. 1.

— Hessische Vereinigung für Volkskunde (*Zb.*).

Hessische Blätter für Volkskunde. Bd. 5. H. 1–3. (1903.)

Göteborg. Stadsbibliotek (*R₁*).

Göteborgs Högskolas Arsskrift Bd. 11. (1905.).

Göttingen. K. Gesellschaft der Wissenschaften (*S.*).

Nachrichten (philol.-hist. Klasse) 1906. H. 1–4. (i 2 Beihefte).

Nachrichten (mathem.-phys. Klasse) 1906. H. 1–5.

Geschäftliche Mittheilungen 1906. H. 1.

Gradac. Naturwissenschaftl. Verein für Steiermark (*S₃ L.*).

Mittheilungen 1905. (42)

— Historischer Verein für Steiermark (*R₁ Mh L.*).

Mittheilungen 48. 49.

Beiträge zur Erforschung steierischer Geschichte 33–35. J. (1904–1906.).

Steier. Zeitschrift für Geschichte 3–4. J. (1905–1906.) à 1–4. H.

Harkov. Имн. Харьковскій Университетъ ($R_1 R_3 L$).

Записки 1905. кн. 2., 1906. кн. 1—4

— Общество испытателей природы ($S_3 L$).

Труды т. 39. вып. 1. 2.

Kassel. Verein für Naturkunde ($S_3 L$).

Abhandlungen u. Bericht über das 70. Vereinsjahr (1906.).

Kazan. Физико-математическое общество ($S_2 L$).

Извѣстія II. сер. т. 15. Но. 2. 3.

— Имн. казанскій университетъ ($R_1 R_3 L$).

Ученыя записки г. 73. (1906.) 1—12.

Kijev. Библіотека императорскаго университета ($R_1 R_3 L$).

Университетскія Извѣстія 1906. Но. 1—12.

Kopenhagen. K. Danske Videnskabernes Selskabs ($R_1 R_3 L$).

Forhandlinger 1906., 1—6.

Skifter, Historisk og filosofisk Afdeling, Bd. 5, 3.

Dansk Ordbog, t. 1—8. K. 1793—1905.

Krakov. Akademia umiejętności (S).

Bulletin international, cl. de philol. 1905. No. 8—10., 1906.

No. 1—10., cl. des sciences math. 1905. No. 8—10., 1906.

No. 1—10.

Sprawozdania, t. 10. (1905.) No. 8—10., t. 11. (1906.) No. 1—10.

Rozprawy wydz. hist.-filoz. t. 23.

Rozprawy wydz. filolog. t. 28.

Rozprawy wydz. mat.-przyr. ser. III. t. 5. A, B.

Rocznik r. 1905, 6.

Materyały antropol.-archeologiczne i etnograficzne t. 8.

Materyały i prace komisji językowej t. 2. z. 2., t. 3. z. 3.

Katalog literatury naukowej polskiej t. 5. r. 1905. z. 3. 4.

Atlas geolog. Galicyi zesz. 17—20., tablice do zesz. 20. i tekst do zesz. 17—20.

Finkel L., Bibliografia historyi polskiej cz. 3. zesz. 3.

Sprawozdania komisji fiziograficznej t. 39. i Tablice.

Sprawozdania komisji do badania historii sztuki w Polsce t.
7. zesz. 4.

Corpus iuris Polonici sect. 1. vol. 3.

Karłowicz J., Słownik gwar polskich t. 4. (P.)

Zapałowicz H., Krytyczny przegląd roślinności Galicji. T. 1.

Czubek J., Pisma polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia.

Czubek J., Katalog rękopisów Akademii umiejętności w Krakowie.

Daszyńska-Golińska Zofia, Uśce solne.

Krakov. Redakcija časopisa „Świat Słowiański“ (dr.
Feliks Koneczny) (R_1 Gr Zb L).

Świat Słowiański r. 2. (1906.) t. 1. 2.

Lavov. Towarzystwo historyczne (R_1 L).

Kwartalnik historyczny r. 20. (1906.) zesz. 1—4.

— Towarzystwo ludoznawcze (Zb).

Lud. t. 12. (1906.) zesz. 1—4.

— Науковое товариство імени Шевченка (R_1 R_3 St
Zb L).

Записки т. 69—74.

Збірник фільологічної секції т. 7.

Збірник істор.-фільософ. секції т. 9.

Матеріяли до українсько-руської етнології т. 8.

Етнографічний Збірник т. 18. 21.

Хроніка ч. 22—26.

Часопись правнича і економічна, рік 6., т. 9.

Памятки українсько-руської мови і літератури. Т. 4. 5.

Писаня О. Ю. Федьковича т. I—III. 1. А. 2.

Грушевський М., Матеріали до історії суспільно-політичних и
екон. відносин західньої України. Ч. 1.

Українсько-руський архів. Т. 1. 2.

— Галицко-русская Матица (R_1 L Zb).

Научно-литературный Сборникъ т. 5. 1906. кн. 1—2.

Leipzig. K. sächsische Gesellschaft d. Wissenschaften (S).

Berichte, philol.-hist. Classe 1905. Nr. 5—6., 1906. Nr. 1. 2.

Berichte, mathem.-phys. Classe 1905. Nr. 5—6., 1906. Nr. 1—5.

Abhandlungen, philol.-histor. Classe, 24. Nr. 4—6., 25. Nr. 1.
Abhandlungen, mathem.-phys. Classe, 29. Nr. 5—8.

Liège. Société royale des sciences (*S₃ L*).

Mémoires, III. sér. t. 6.

Ljubljana. Matica slovenska (*S*).

Letopis Matice slovenske za leto 1905.

Zbornik 8.

Knezova knjižnica 13. zv.

Zabavna knjižnica 18. zv.

K. Štrekelj, Slovenske narodne pesmi, 10. sn.

Fr. Simonič, Slovenska bibliografija, 3. sn.

Prevodi iz svetovne književnosti, 2. 3. zv.

Vošnjak J., Spomini 1—3. d.

Hrvatska knjižnica 1. zv.

— Muzejsko društvo za Kranjsko (*S osim Rj*).

Izvestja 1906. (16.) seš. 1—6.

Mittheilungen 1906. (19.) 1—6. Heft.

— Redakcija „Ljubljanskoga Zvona“ (dr. Fr. Zbašnik)
(*R₁ G Zb L*).

Ljubljanski Zvon 1906. br. 1—12.

— Redakcija „Doma in sveta“ (dr. M. Opeka in dr. E. Lampe)
(*R₁ G Zb L*).

Dom in svet 19. (1906.) br. 1—12.

Louvain. Université catholique de Louvain (*Mh Mj St*).

Annuaire 1907.

Van Oppenraaij, La doctrine de la prédestination. L. 1906.

Lund. Sveučilište (*R₁ Mh L*).

Acta universitatis Lundensis t. 40. (1904.), 1. 2.

Nova series: Medicin samt matem. och naturvet. ämnen 1.
1905.

Madison. Wisconsin Academy of sciences, arts and
letters (*R₁ R₃ L*).

Transactions of the W. A. vol. 3—7. 9—11.

Moskva. Императорскій Университетъ ($R_1 R_3$).

Ученыя записки Моск. университета:

отдѣлъ историко-филологическій вып. 35.

отдѣлъ юридическій вып. 23.

— Московское математическое общество ($S_3 L$).

Математическій Сборникъ т. 25. вып. 3.

— Имп. общество исторіи и древностей російскихъ ($S_1 osim R_j, L$).

Чтенія 1906. кн. 1—4.

München. K. bayerische Akademie der Wissenschaften (S).

Sitzungsberichte der philos.-philolog. und histor. Classe 1905.

Н. 5., 1906. Н. 1—3.

Sitzungsberichte der mathem.-phys. Classe 1905. Н. 3., 1906.

Н. 1—3.

Abhandlungen der philos.-philol. Cl., 23. Bd. 2. Abth., 24. Bd.

1. Abth.

Abhandlungen der hist. Classe 23. Bd. 3. Abth., 24. Bd. 1.

Abth.

Abhandlungen der mathem.-phys. Classe, 22. Bd. 3. Abth., 23.

Bd. 1. Abth.

Goebel K., Zur Erinnerung an K. F. Ph. v. Martius. M. 1905.

Muncker Fr., Wandlungen in den Anschauungen über Poesie während der zwei letzten Jahrhunderte. M. 1906.

Rothpletz A., Gedächtnisrede auf Karl Alfred von Zittel. M. 1905.

v. Heigel K. Th., Zu Schillers Gedächtnis. M. 1905.

Kuhn E., Joh. Kasp. Zeuss zum 100-jähr. Gedächtnis. M. 1906.

— Uredništvo časopisa „Prähistorische Blätter“ (Dr. Jul. Naue) (Zb).

Prähistorische Blätter 18. Jahrg. (1906.) Nr. 1—6.

Napulj. Società Napoletana di storia patria ($Mh St L$).

Archivio storico per le province Napoletane, anno 31. (1906.)

fasc. 1—4.

New-York. New-York Public library ($R_1 R_3 L$).

Bulletin of the New-York Public library vol. 10. (1906.) No.

1—12.

Novi sad. Matica srpska (R_1 R_3 L).

Летопис књ. 235—240.

Књиге за народ из задужбине Петра Коњевића св. 116—120.
Рад и именик Матице Српске. 1905.

Станојевић Ст., Византија и Срби, књ. 2. (Књиге Мат. Срп. бр. 14. и 15.)

Илијџ Д. Ј., Саул, драма у 5 чинова (Књиге Мат. Срп. бр. 16.)
Грујић Р. М., Како се поступало са српским молбама на двору
ћесара австријског последње године живота патријарха Ар-
сенија Чарнојевића (Књиге Мат. Срп. бр. 18.)

Odesa. Имп. новоросійскій университетъ (R_1 R_3 L).

Записки т. 102—104.

— Одесское общество исторіи и древностей (R_1 St L).

Записки т. 26.

Paris. Académie des inscriptions et belles-lettres (S).

Comptes rendus des séances (1906.) Nr. 1—9.

— Ministère de l'instruction publique (S по 5 екз.).

Comptes rendus du congrès des sociétés savantes, section des
sciences. Paris 1905.

Bulletin archéologique а. 1904. No. 3., а. 1905. No. 1.

Bulletin historique et philologique 1905. No. 1—2.

Bibliographie générale des travaux historiques et archéologi-
ques publiés par les sociétés savantes de la France, t. V.
l. 1.

Oeuvres complètes d'Angustin Cauchy, II. sér. t. 1.

— Société d'anthropologie (Zb).

Bulletins et mémoires de la société d'anthropologie de Paris.
(5. sér.) t. 6. (1905.) f. 1—6.

— Administracija časopisa „Echos d'Orient“ (Mh).

Echos d'Orient а. 9. No. 56—61.

Petrograd. Имп. Академія наукъ (S).

Извѣстія отдѣленія русскаго языка и словесности т. 11. књ.
1. 2.

Записки по историко-филологическому отдѣленію т. 7. Но.
3—7.

Записки по физико-матем. отдѣленію т. 16. Но. 11—12., т. 17. Но. 1—6.

Сборникъ отдѣленія русскаго языка т. 80.

Русская библиографія по естествознанію и математикѣ. Томъ II. (1901—1902.). Сп. 1906.

Словарь русскаго языка т. 2. вып. 8.

Lorentz Fr., Slovinszische Texte. St. P. 1905.

Кондаковъ Н. П., Изображенія русской княжеской семьи въ миниатюрахъ XI. вѣка. Сп. 1906.

Щепкинъ В. Н., Болонская псалтырь. Сп. 1906.

Petrograd Имп. общество любителей древней письменности ($S_1 osim Rj, L$).

Памятники 159—165.

— Имп. русское географическое общество ($S os. Rj$).

Извѣстія т. 42. вып. 1—3.

Живая Старина т. 15 вып. 1—4.

Записки по общей географіи т. 27. Но. 2., т. 37. Но. 2., т. 38. Но. 2. 3., т. 41. Но 2., т. 42.

Записки по отдѣл. этнографіи т. 31. ч. 1. 2.

Труды Троицкосавско-Кяхтинскаго отдѣленія Приамурскаго отдѣла, т. 7. вып. 3. 1904.

Ковловъ П. К., Монголія и Камъ. Т. 1. ч. 1. 2. Сп. 1905—1906.

— Геологическій комитетъ ($S_3 L$).

Извѣстія геолог. комитета т. 23. (1904.) Но. 7—10.

Труды геолог. комитета. — Новая серія, вып. 3. 18—20.

Геологическія изслѣдованія въ золотоносныхъ областяхъ Сибири: Амурско-приморскій районъ, вып. 5.; Ленскій районъ, вып. 3.

Геолог. карта зейскаго района, описаніе листа III—2, 3. (и карты).

Геолог. карта селемеджинскаго района, описаніе л. I.

— Славянское благотворительное общество ($R_1 R_3 L$).

Извѣстія 1906. Но. 1—8.

— Имп. русское археологическое общество ($R_1 St L$).

Записки восточнаго отдѣленія т. 16. вып. 2—4., т. 17. вып. 1—3.

Записки отдѣленія русской и славянской археологии, т. 7.
вып. 1.

Записки классическаго отдѣленія, т. 2. вып. 1. 2.

Веселовскій Н. И., Матеріалы для исторіи россійской духовной
миссіи въ Пекинѣ, вып. 1.

Philadelphia. Academy of Natural Sciences (*S₃ Zb*).

Proceedings, vol. 57. part. 3., vol. 58. part. 1.

Poreč. Società istriana di archeologia e storia patria
(*Mh St L*).

Atti e memorie vol. 22. f. 1. 2.

Prag. Česká Akademie císaře Františka Josefa pro
vědy, slovesnost a umění (*S*).

Almanach r. 17. (1906.)

Věstník r. 15. (1906.) č. 1—9.

Sbírka pramenův sk. 2. č. 2.

Rozpravy tř. I. č. 34. 35. 36.

Rozpravy tř. II. r. 15. část 1. 2.

Bulletin internat.: Sciences mathém., nat. et la médecine 10.
a. (1905.) 2.

Soupis památek historických a uměleckých v království
českém, 22., Praha: Hradčany I., 23.

Zíbrt Č., Bibliografie české historie, díl III sv. 3.

Archiv pro lexikografii a dialektologii, č. 6, 2.

Bibliotheka filosofická, řada 2. č. 1.

Pavlíček A., Dodatek ke spisu „Šek ve vědě a v zákonodár-
ství“. P. 1905.

Truhlář J., Katalog českých rukopisů c. k. veřejné a univer-
sitní knihovny pražské. P. 1906.

Winter Z., Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a v 15.
století. P. 1906.

— Museum král. českého (*S*).

Časopis Musea král. českého 1906., 1—4.

Zpráva o Museu kr. č. 1905.

— Uredništvo časopisa „Český lid“ (Dr. Ceněk Zíbrt).
(*Zb*).

Český lid r. 15. č. 6—10., r. 16. č. 1—5.

Prag. Jednota českých matematiků (S_3 L).

Časopis pro pěstování math. a fys., r. 35. č. 4—5., r. 36. č. 1—3.

— Královská česká společnost nauk (S).

Výroční zpráva za r. 1905.

Věstník, třída filos.-historicko-jazykozpytná, 1905.

Věstník, třída mathem.-přírod. 1905.

Obecný rejstřík 1884—1904.

Kostlivý St., Untersuchungen über die klimatischen Verhältnisse von Beirut. P. 1905.

Müller V., Svobodníci. P. 1905.

Truhlář J., Catalogus codicum manu scriptorum lat., qui in c. r. bibliotheca publ. atque universitatis Pragensis asservantur. Pars 1. 2. P. 1905—6.

— Jednota českých filologů (R_1 L).

Listy filologické r. 33. (1906.) seš. 1—6.

Král J., Řecká a římská rhythmika a metrika II, 1. P. 1906.

— Národopisná společnost československá a národopisné museum československé (R_1 R_3 Zb L).

Národopisný Věstník československý No. 1—9.

— Zemský archiv království českého (S).

Zprávy zemského archivu kr. č. sv. 1. P. 1906.

Archiv český, díl 23.

— Uredništvo časopisa „Revue v neurologii, psychiatrii, fysikální a diaetetické terapii“ (dr. L. Haškovec) (S_3).

Revue v neurologii etc. r. 3. (1906.) č. 1—12.

Rim. R. Accademia dei Lincei (S).

Rendiconti, classe di scienze morali etc. Vol. 14. fasc. 7—12., vol. 15. f. 1—12.

Notizie degli scavi di antichità, vol. 2. fasc. 10—12. vol. 3. f. 1—10.

Rendiconti, classe di scienze fisiche etc., vol. 15., 1. semestre fasc. 1—12., 2. sem. fasc. 1—12.

Rendiconto dell'adunanza solenne del 3. giugno 1906.

Memorie, classe di scienze fisiche etc., ser. 5. vol. 6. f. 1—8.

Rio de Janeiro. Museu nacional. (S_3 L).

Archivos do Museu nacional do Rio de Janeiro. Vol. 11. 12.

Rochester. Academy of science (S_3 L).

Proceedings v. 3., broch. 3., vol. 4. p. 149—231.

Sarajevo. Uredništvo „Glasnika zem. muzeja u Bosni i Hercegovini“ (K. Hörmann) (S).

Glasnik zem. muzeja u B. i H. 17. (1905.), 18. (1906.) 1—4.

Sibinj. Verein für siebenbürg. Landeskunde (R_1 R_3 Zb L).

Archiv Bd. 33. H. 1—3.

Jahresbericht für 1905.

Sofija. Българско книжовно дружество (R_1 R_3 L).

Периодическо списание 67. (1906.) 1—8.

Лѣтописъ на бълг. книж. дружество 6. 1905.

Сборникъ за нар. умотворения кн. 21.

— Uredništvo časopisa „Българска Сбирка“ (С. С. Бобчевъ) (R_1 R_3 L).

Българска Сбирка г. 13. (1906.) кн. 1—10.

— Uredništvo časopisa „Юридически Прѣгледъ“ (С. С. Бобчевъ) (Mj Zb D).

Юридически прѣгледъ 14. (1906.) кн. 1—10.

Spljet. Uredništvo časopisa „Buletino di archeologia e storia Dalmata“ (Fr. Bulić). (R_1 Mj Stp L).

Buletino, anno 28. No. 9—12., a. 29. No. 1—7.

Stuttgart. Mathem.-naturwiss. Verein. (R_3 L).

Mathematisch-naturwiss. Mittheilungen II. Serie, 7 Bd. (1905.) 1—3. H., 8. Bd. (1906.) 1—3. H.

Torino. R. Accademia delle scienze di Torino. (S_1 L).

Atti, vol. 41. (1905, '6.) disp. 1—15. + Indice dei vol. 31—40. Memorie t. 56.

Osservazioni meteorologiche fatte nell'anno 1905.

Turčianski sv. Martin. Uredništvo časopisa „Slovenské Pohl'ady“ (Jozef Škultéty) (*Zb*).

Slovenské Pohl'ady r. 26. (1906.) soš. 1—12.

— **Museálna slovenská spoločnosť** (*Zb*).

Časopis mus. slov. spoločnosti r. 9. č. 1—6.

Sborník mus. slov. spoločnosti r. 11. sv. 1. 2.

Upsala. Sveučilišna biblioteka (*S*).

Arsskrift 1905. (i 28 sveuč. spisa).

Bulletin of the geological institution, vol. 7. (1904/5.)

Accessionskatalog 18—19. (1903—4.)

Skript utgifna af k. Humanistiska vetenskaps-samfundet. Bd 9.

Jägerskiöld L. A., Results of the Swedish Zoological Expedition to Egypt and the White Nile 1901. Part. II. U. 1905.

— **Landsmålsföreningarna i Upsala, Helsingfors och Lund** (*St Zb L*).

Svenska Landsmal och Svenskt Folkliif. 1903. H. 78—80., 1904.

H. 81—85., 1905. H. 86—90., 1906. H. 1—4.

Archives des traditions populaires suédois, livr. 50. 61—64. 68—77.

Le monde oriental, vol. 1. fasc. 1. 2.

Varšava. Uredništvo časopisa „Wisła“ (E. Majewski) (*R₁ R₃ Zb L*).

Wisla t. 19. (1905.) zesz. 5.

— **Uredništvo časopisa „Русскій Филологическій Вѣстникъ“** (E. Θ. Карекій) (*R₁ St L*).

Русскій Филолог. Вѣстникъ 1906. Но. 1—4.

Venecija. R. Istituto Veneto (*S*).

Atti t. 63. disp. 1—10., t. 64. disp. 1—10.

Würzburg. Verein für bayerische Volkskunde und Mundartforschung (*Zb*).

Mittheilungen u. Umfragen zur bayerischen Volkskunde. 1906.

No. 5—7.

Zagreb. Hrvatski pedagogijsko-književni zbor (R_1 R_3 L).

Napredak 1906.

Pedagogijska enciklopedija I, 11.

Trstenjak D., Druženje učitelja sa školskom mladeži. Z. 1905.

Devčić I., Ružice, priče i pripovijetke za mladež. Z. 1905.

— Pravničko društvo (R_1 R_3).

Mjesečnik g. 32. (1906.) 1—12.

— Hrvatsko naravoslovno društvo (S_3).

Glasnik 17, 1., 18., 1. 2.

— Kralj. zemaljski statistički ured (R_1 R_3).

Publikacije kr. zemalj. statističkog ureda:

42. Mjesečni statistički izvještaji g. 8. (1906.) sv. 1—12.

43. Glavni izvještaji o stanju usjeva itd., godina 14. (1906.) sv. 1—19.

— Uredništvo „Vjesnika kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskog arkiva“ (dr. I. pl. Bojničić-Kninski) (Mh Mj St).

Vjesnik kr. zem. arkiva g. 8. (1906.) sv. 1—4.

— Uredništvo „Dnevnoga lista“ (S).

Dnevni list 1906.

— Uredništvo „Narodnih Novina“ (S).

Narodne Novine 1906.

— Uredništvo „Obzora“ (S).

Obzor 1906.

— Uredništvo „Prosvjete“ (E. Laszowski) (S).

Prosvjeta 1906.

— Uredništvo časopisa „Agramer Tagblatt“ (S).

Agramer Tagblatt 1906.

— Uredništvo časopisa „Agramer Zeitung“ (S).

Agramer Zeitung 1906.

B) na dar:

Acta reg. scientiarum universitatis Hungaricae, a. 1904/5.
f. 2., a. 1905/6. f. 1.

Адамовиќ Луго В., Вегетацијони појас Риле планине.
Београд 1906.

— Über eine bisher nicht unterschiedene Vegetationsformation der Balkanhalbinsel, die Pseudomacchie (Wien 1906.)

— Beitrag zur Geschichte der Balkanflora. Wiener Zeitung 1906. No. 267.

— Zur pflanzengeographischen Karte von Serbien (aus Petermanns Mitteilungen 1906. H. VIII.).

— 18 botaničkih rasprava.

A Budapesti kir. magy. tudomány-egyetem *Almanachja* az 1904/5.

Annaes scientificos da Academia Polytechnica do Porto.
Vol. I. N. 2. 3. 4. Coimbra 1906.

Arbeiten astron.-geodätische des K. u. k. milit.-geogr. Institutes. 21. Bd. Wien 1906.

Arbeiterverhältnisse im Ostrau-Karwiner Steinkohlenreviere, II. Theil. Wien 1906. (K. k. Arbeitsstatistisches Amt im Handelsministerium).

Arbeitseinstellungen u. Aussperrungen in Oesterreich während des Jahres 1904. 1905. Wien 1906. (K. k. Arbeitstatistisches Amt im Handelsministerium).

Asdrén, Rézé Djéli. Bukuresht 1904. (pogl. g. Jašar S. Erebara).

v. *Berg C. H. E.*, Geschichte der deutschen Wälder bis zum Schlusse des Mittelalters. Dresden 1871. (poglono g. D. pl. Preradović).

Бюлетинъ земледѣлческо-метеорологически, издава централната метеорологическа станция въ София (+ Extrait du Bulletin météorologique et agricol). 1906. No. 1—12.

Bleivergiftungen in hüttenmännischen und gewerblichen Betrieben. Ursachen und Bekämpfung. III. IV. Theil. Wien 1906. (K. k. Arbeitsstatistisches Amt im Handelsministerium).

Бобчевъ С. С., Придъ (агырлыкъ) — болгарская кладка. С.-Петербургъ 1906.

— *Къмъ българската правна история и обичайно право.* София 1906.

— *Обычай и законъ.* С.-Петербургъ 1906.

— *Приносъ къмъ историята на българското възраждане.*

Богвишић В., Десетина судских записа из Паштровића. Београд 1906.

Boletín del Instituto geológico de México. Num. 21. México 1905.

Budapest székes főváros: Statisztikai hivatalának közleményei 34. (njem.)

— *Statisztikai évkönyve.* VII. évf. 1904. Budap. 1906.

Bulletin of the Agricultural experiment station of Nebraska. Vol. XV. No. 76—79., vol. XVI. No. 80.

Bullettino delle pubblicazioni italiane ricevute per diritto di stampa (Biblioteca nazionale centrale di Firenze) 1906. No. 71—72. + Indice.

Cihlar S., Pregled morskoga ribarstva u hrv. primorju od g. 1895/6. do g. 1904/05. (5 tabela)

Csaplár B., A Dessewffy család czimű történeti diszmű ismertetése. Budapest 1903.

Czambel S., Slovenská reč a jej miesto v rodine slovan-ských jazykov, I. odd., 1. čiastka. Turč. Sv. Martin 1906.

Čačić Vl., Der Meuchelmord Blaž Gjalić's durch chronische Arsenvergiftung. (Ztschr. für die gesamte Strafrechtswissenschaft. XXVII. Bd. 1906/7.)

Časopis český historický, vydávají J. Goll a J. Pekař, r 12. (1906.) 1—4.

Éble Gábor, A Dessewfy család. Budapest 1903. (pogl. g. Stj. Pliverić).

Ergebnisse der Arbeitsvermittlung in Österreich im Jahre 1905. Wien 1906. (K. k. Arbeitsstatistisches Amt im Handelsministerium).

Fischer H., Edouard Piette 1827—1906.

Флоринскій Т. Д., Рецензія сочиненія А. Н. Ясинскаго. С.-Пет. 1903.

— Критико - библиографическій обзоръ новѣйшихъ трудовъ и изданій по Славяновѣдѣнію. XIII. XIV. Кіевъ 1905.

— Изборникъ Кіевскій посвященный Т. Д. Флоринскому. Кіевъ 1904.

Glaser Karl, Kritike in prevodi za poskušnjo. Ogerski Brod 1906.

Голуб, календар за просту 1907. годину. Цариград 1906.

Grabowski Tad. Stan., Anton Aškerc, poeta słowieński. Kraków 1906.

— *Liryka Mihovila Nikolića*. Kraków 1906.

Gundrum Fran S., Nešto o otrovnim paucima. Beograd 1905.

Horvat K., O Vatikanskom arhivu. Preštampano iz „Katoličkog lista“. U Zagrebu 1906.

Hübsch A., Stajaći brojevi u njemačkoj narodnoj pjesmi od 13. do 19. vijeka. Zagreb 1906.

Ilešič Fr., Početki štajersko-slovenske književnosti v 18. stoletju. Maribor 1906.

Feierliche *Inauguration* des Rectors der k. k. deutschen Carl-Ferdinands Universität in Prag für 1906/7.

Istoria e Skender-beut. Bukurest 1898. (pogl. g. Jašar S. Erebara.)

Iveković F., Osvrt na pisanje o Starčeviću. Prilog k „Katoličkomu listu“ br. 6. (1906.)

Извѣстия на семинара по славянска филологија при университета въ София за 1904 и 1905 год. Печатано подъ редакцията на проф. Л. Милетичъ. София 1905.

Извѣстѣја о ученичком владању и успеху за шк. год. 1905—6. (Српска православна призренска бого-словѣија). Крушевац 1906.

Извѣстѣја о српској правосл. вел. гимназији у Новом Саду за г. 1905/6.

Izvješće kr. vel. real. gimnazije u Karlovcu za g. 1905/6.

Izvješće o kr. višem gospodarskom učilištu i ratarnici u Križevcima za g. 1905/6.

23. *Izvješće* o kr. maloj realnoj gimnaziji u Petrinji za šk. g. 1905/6.

Izvješće kr. vel. gimnazije u Sušaku za g. 1905/6.

Izvješće kr. realne gimnazije i s njom spojene više trgovačke škole u Zagrebu za g. 1905/6.

Izvještaj kr. nautičke škole u Bakru za g. 1905/6.

12. *Izvještaj* velike gimnazije u Mostaru objavljen na kraju šk. g. 1905/6.

Izvještaj kr. vel. gimnazije u Osijeku za g. 1905/6.

Izvještaj kr. vel. gimnazije u Požegi za g. 1905/6.

7. godišnji *izvještaj* velike gimnazije u Donjoj Tuzli na kraju šk. g. 1905/6.

Izvještaj kr. muške učiteljske škole i vježbaonice u Zagrebu koncem g. 1905/6.

Izvještaj kr. hrv.-slav. zemaljskog agrikulturno-kemiskog zavoda u Križevcima. Svezak 2. U Križevcima 1905.

Izvještaj senjske trgovačke komore za g. 1905. U Senju 1906.

Jablanović Iv., Medjunarodno-pravni položaj bosanskih vladara Kotromanića do pada Bosne 1463. Sarajevo 1906.

- Kadlec K.*, Štěpán z Vrbovce a jeho Tripartitum. V Praze 1902.
- V. Bogišić. V Praze 1903.
- О трудовых ассоціаціях у Славянъ. Кіевъ 1903.
- Kaluš Muta*, Деоба Јакшића, драма у три чина. Митровица 1906.
- Kaufmann H. E.*, Vorlesungen und Essays anlässlich der ersten jüdischen Gesellschafts-Reise nach dem Heiligen Lande 1905. Požega 1906.
- Kišpatić M.*, Vesuviasche aus Kotor (Cattaro) in Dalmatien (aus Tschermaks Mineral. u. petrogr. Mitt. Bd. XXV. H. 4.)
- Koča Gj.*, Popis tvrdokrilaca (kornjaša) vinkovačke okoline. Zagreb 1905.
- Körbler Đ.*, Novije neke tečevine u nauci o grčkoj metriци. Zagreb 1906.
- Die *Lage* der Werkstättenarbeiter der k. k. Staatsbahnen. Wien 1906. (K. k. Arbeitsstatistisches Amt im Handelsministerium).
- Laker K.*, Ueber das Wesen und die Heilbarkeit des Krebses. Leipzig u. Wien 1906.
- Laszowski E.*, Povjesni spomenici plem. općine Turo-polja. Sv. III. 1527—1560. Zagreb 1906.
- List Katolički*, u Zagrebu 1906.
- Lloyd Tršćanski*, u Trstu 1906.
- Lozanik C. M.*, О снажењу земље и о одржавању њене плодности. Београд 1906.
- Die Grenzen des periodischen Systems der chemischen Elemente. Belgrad 1906.
- Lukas F.*, Utjecaj prirodne okoline na stanovništvo Dalmacije. U Dubrovniku 1906.
- Majcen G.*, Eine neue Erzeugungsart für verschiedene typische Formen der Fläche 3. Ordnung. Leipzig 1905.

Malenković B., Die Holzkonservierung im Hochbaue mit besonderer Rücksichtnahme auf die Bekämpfung des Hausschwammes. Wien u. Leipzig 1907. (K tomu 10 manjlih znanstvenih radnja iz područja kemije i tehničke mikologije.)

Материалы для геологии Россіи. Изданіе имп. Минералогическаго Общества. Т. 23. вып. 1. Спб. 1906.

Milaković J., Marko Kraljević i Gjerzelez-Alija. Sarajevo 1906.

Милетич Л., Слѣды среднеболгарскихъ носовыхъ въ новоболгарскихъ нарѣчіяхъ. С.-Петербургъ 1906.

Mitteilungen des k. k. arbeitsstatistischen Amtes im Handelsministerium. 4. Heft. Wien 1906.

Mittheilungen des k. k. militär-geographischen Institutes, 25. Bd. 1906.

Murko M., Zur Geschichte des volkstümlichen Hauses bei den Südslaven. Wien 1906.

— Kroaten und Serben (Oesterreichische Rundschau. Bd. IX. H. 4.)

Naredba zem. vlade za Bosnu i Hercegovinu od 7. marta 1906., br. 1855., kojom se na pretres daju nacrti nastavnih osnova za narodne osnovne škole i uputstava uz te osnove. Sarajevo 1906.

Nikolić E., Escursioni in Dalmazia. Zara 1900.

Обозрѣніе преподаванія наукъ въ имп. С.-Петербургскомъ университетѣ на 1906—7. учебный годъ.

Obrana narodna, u Osijeku 1906.

Ordnung der Vorlesungen an der k. k. deutschen Karl-Ferdinands Universität in Prag. Sommersem. 1906. Wintersem. 1906/7.

Osvit, u Mostaru 1906.

Отчетъ годишнѣ на метеорологическата станция при

- Солунската Българска Мжжка Реална Гимназия „Свв. Кирилъ и Методи“ за 1905. год.
- Parergones* del Instituto geologico de Mexico. T. I. num. 9.
- Pavić A.*, Cara Konstantina VII. Porfirogenita De administrando imperio glave 29—36. Zagreb 1906.
- Павловић П. С.*, Музеј српске земље у 1905. год. Београд 1906.
- О Грегорцима у Србији.
- Pellico S.*, O dužnostima čovječjim. Preveo N. Štuk Sarajevo 1904. (Iz „Vrhbosne“.)
- Personalstand* der k. k. deutschen Karl-Ferdinands Universität in Prag zu Anfang des Studien-Jahres 1906/7.
- Петровскій Н.*, Первые годы дѣятельности В. Копитаря. Казань 1906.
- Slovenica. (Журналъ мин. нар. просв. Новая серія I. (1906. No. 1.), отб. 2.).
- Pichler A.*, Beiträge zur Kenntniss der Avifauna der Umgebung von Mostar. (Ornitholog. Monatsschrift XXXI. 7.)
- Piette E.*, Le chevêtre. Paris 1906.
- Fibules pléistocènes. Paris 1906.
- Déplacement des glaces polaires. Saint-Quentin 1906.
- Polívka J.*, Alexander Radišev (Z Českého Čas. hist. r. XII.).
- Russische Volksmärchen, gesamm. v. A. N. Afanasjew, deutsch v. A. Meyer. Wien 1906. (iz Archiva f. slav. Philol. 28.)
- Галицько-руські народні приповідки, зібрав І. Франко. Т. I. 1901—1905. (iz Archiva f. slav. Philol. 28.)
- Lorentz Fr., Slowinzische Texte. St. Petersburg 1906. (iz Zeitschr. des Vereins f. Volkskunde, Heft 4. 1906.)

— На всѣхъ не угодишь. Притча А. Сумарокова и ея параллели. Варшава 1906.

— 2. Südslavisch und Russisch (Zeitschrift des Vereins für Volkskunde in Berlin. Heft 2. 1906.).

Позориште (u Novom Sadu) 1906. br. 1—12.

Правилник задужбине пок. дра. Љуб. Радивојевића. Београд 1906.

Preporod, pedagoška smotra, u Zagrebu 1906. br. 1—12.

Proceedings of the Royal society, London, A. B. No. 516—527.

Program с. к. velike realke u Spljetu za šk. g. 1905/6.

Протоколы засѣданій отдѣленія химіи Русс. физ.-хим. общества. С.-Петербургъ 1906. No. 1—5.

Псалтирь. Москва 1759. (pokl. g. S. Furdek).

Qerbelaja. Bukurest 1898. (pokl. g. Jašar S. Erebara).

Qiriazit G., Fisika. Bukurest 1899. (pokl. g. Jašar S. Erebara).

Разписъ на лекциитѣ за лѣтното полугодие 1905/6. (Университетъ въ София).

Report annual of the New-York State Hospital for the care of Crippled and Deformed Children. 1905—1906. Albany.

Report of the Librarian of Congress for the fiscal year ending June 30. 1905. Washington 1905.

Reports to the Evolution Committee. III. London 1906. (Royal Society).

Pujan *Српска*, у Сарајеву 1906.

Rothausen M., Das Geschlecht der Dessewffy von Gabriel Éble. Separatabdruck aus dem „Pester Lloyd“ No. 10. 1904.

Sborník věd právnických a státních za účastenství členů české fakulty právnické, rediguje B. Rieger, r. 6. (1905/6.) s. 3. 4., r. 7. (1906/7.) s. 1. 2.

Schweden. Ein kurzer Führer durch Schwedens Geschichte etc. Stockholm 1906.

Сперанскій М., Рукописное собрание библиотеки истор.-филолог. института кн. Безбородко въ Нѣжинѣ. Приобрѣтенія 1901—1905. Нѣжинъ 1905.

Споменица о отварању университета. Београд 1906.

Sprawozdanie z działalności kasy pomocy imienia dra. J. Mianovskiego za r. 1905. Warszawa 1906.

Statistik des auswärtigen Handels des österreichisch-ungarischen Zollgebietes im Jahre 1905. Bd. I.^a b II. III. (Statistisches Departement im k. k. Handelsministerium).

Strohal R., Grad Karlovac opisan i orisan. Karlovac 1906.

Strossmayer, koledar za g. 1907.

Sunarić A., Intermezzo. Pjesme od g. 1899—1905. Zagreb 1905. (pogl. dr. Fr. Iveković).

A Budapesti kir. magy. tudomány-egyetem *Tanrende* az 1905/6. 1. 2. felére.

Tjednik, u Bjelovaru 1906.

Труды геологической части кабинета Его Имп. Величества, т. VI. вып. 2. С.-Петербургъ 1907.

Turić J., Nauka o gojencu i odgoji. U Petrinji 1906.

Успенскій А., Записныя книги и бумаги старинныхъ дворцовыхъ приказовъ. Москва 1906.

Вацовъ С., Землетресения въ България прѣвъ 1905. годъ. София 1906.

Veröffentlichung des k. preussischen geodätischen Institutes. N. F. 28. 29.

Veröffentlichungen des hydrographischen Amtes der kais. u. kön. Kriegsmarine in Pola. Fortlaufende Nr. 1—22. (pogl. g. D. pl. Preradović).

Викторовъ А., Описание записныхъ книгъ и бумагъ старинныхъ дворцовыхъ приказовъ. Выпускъ 1. 2. Москва 1877—1883.

- Vjesnik školski*, stručni list zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu (urednik Lj. Dlustuš). 13. (1906.) 1—12.
- Vretose I.*, Numeratoreja. Bukurect 1886. (pogl. g. Jašar S. Erebara).
- Vrhbosna*, u Sarajevu 1906.
- v. *Woinovich E.*, Kämpfe in der Lika, in Kroatien u. Dalmatien. Wien 1906. (pogl. g. D. pl. Preradović).
- Записки* имп. С.-Петербургскаго Минералогическаго общества, часть 43. вып. 1. 2.
- Zapisi* stenografički i prilozi sabora kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, petogodište 1901—1906. sv. 7. g. 1906.; petogodište 1906—1911. sv. 1. g. 1906. — Našastar za trogodište 1868—1871.
- Живкович Т.*, Закон о десетку. Цариград 1906.
- Журналъ* Министерства народнаго просвѣщенія (С.-Петербургъ) 1906. 1—12.
- Журналъ* Русскаго физико-химическаго общества. С.-Петербургъ 1906. т. 38. вып. 1—9.

C) kupljeno je :

- Archeografo Triestino*, v. XXX. f. 2., v. XXXI. f. 1.
- Archiv für slav. Philologie* 28., 1—4.
- Jelić L.*, Fontes historici liturgiae glagolito-romanae a XIII ad XIX saec. Veglæ 1906.
- Litterarisches Centralblatt* 1906.
- Ottův Slovník naučný* seš. 555—583.

X.

IZDANJA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

u god. 1906.

1. Rad.

Knjiga 164. (razredâ historičko-filologičkoga i filozofičko-juridičkoga 65.):

Milošević Fr. Joso: Život i djela Fra Mate Ferkića iz Krka, konventualnoga Franjevca (1583—1669.). Str. 1—36.

Strohal Ivan dr.: Razvitak vlasnosti, I. dio: Današnje stanje nauke o razvitku vlasnosti. Str. 37—156.

Körbler Đuro dr.: O Kunićevu i Zamanjinu latinskom prijevodu Teokritovih pjesama. Str. 157—266.

Knjiga 165. (razreda matematičko-prirodoslovnoga 39.):

Bohniček Stjepan dr.: O zakonu recipročnosti za ostatke osmih potencija u tijelu osmih kružnih jedinica. Str. 1—49.

Varićak Vladimir dr.: O transformacijama u ravnini Lobačevskoga. Str. 50—80.

Majcen Juraj dr.: Prilog centralnoj projekciji prostora sa četiri dimenzije. Str. 81—93.

Bohniček Stjepan dr.: O zakonu recipročnosti za ostatke l^n -tih potencija u algebarskim tjelesima, ako je l prost broj. Str. 94—210.

Majcen Juraj dr.: O kubičnoj hiperboli. Str. 211—235.

Varićak Vladimir dr.: O translaciji po paralelama s osju x , Str. 236—244.

Knjiga 166. (razredâ historičko-filologičkoga i filozofičko-juridičkoga 66.)

Tropsch Stjepan dr.: Njemački prijevodi narodnih naših pjesama. Str. 1—74.

Matić Tomo dr.: Molièrove komedije u Dubrovniku. Str. 75—163.

Gruber Dane dr.: Dalmacija za Ludovika I. (1358—1382.) I. Dio (1358—1367.) (Nastavit će se.) Str. 164—215.

Knjiga 167. (razreda matematičko-prirodoslovnoga 40.:

Kišpatić Mišo dr.: Manganov fayalit iz Zagrebačke gore. Str. 1—7.

Hirc Dragutin: Revizija hrvatske flore (Revisio florae croaticae) [Nastavak]. Str. 8—128.

Forenbacher Aurel dr.: Naša fitogeografija od Schlossera i Vukotinovića do danas. Prilog k istoriji botaničkih istraživanja Hrvatske i Slavonije. Str. 129—166.

Varičuk Vladimir dr.: Općena jednadžba pravca u hiperbolnoj ravnini. Str. 167—188.

Bošnjaković S. dr.: Kemijsko istraživanje termalnih voda i blata kupališta Daruvara. Str. 189—199.

Bošnjaković S. dr.: Kemijsko istraživanje morske vode uz hrvatsko primorje. Str. 200—204.

Gnezda Julije dr.: Prilog poznavanju indolnih tjelesa. Str. 205—208.

Janeček Gustav dr.: O alkalijским platinatima i o platinnoj kiselini. Str. 209—214.

2. Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena.

Urednik *dr. D. Boranić.*

Knjiga XI., Svezak 1.

Prvi dio.

Belović-Bernadzikowska Jelica: Vezilačka umjetnost u Hrvata i Srba. (Sa 24 slike na 5 listova u priložima.) Str. 1—51.

Drugi dio.

Jovičević Andrija: Svagdašnji običaji. (Riječka nahija u Crnoj Gori.) Običaji kod poslova, 52. — Pravni običaji 58. — Običaji u druženju s ljudima, 63. Str. 52—79.

Božićević Juraj: Narodni život u Šušnjevu selu i

- Čakovcu. Život u zadruzi, 80. — Život u porodici, 85.
 — Život prema dobi, 97. Str. 80—107.
- Filakovac Ivan*: Ženidba. Narodni običaji u Retkovecima (Slavonija). Str. 108—128.
- Ardalić Vladimir*: Vuk. Narodno pričanje u Bukovici (Dalmacija). Str. 129—137.
- Žulić Mijo*: Podrugачice o Borovičanima. Str. 138—141.
- Šajnović Ivo*: Čarojice. Narodni običaj u Kolima (Bosna). Str. 142—144.
- Bižan Mijo*: Pčele. Narodno pričanje u Gospiću. Str. 145—148.
- Bortulin Andrija*: Božić. Običaji u Belom na otoku Cresu Str. 149—155.
- Mañi prinosi.**
- Zovko Ivan*: Riječi za kameñe u Bosni. Str. 156—157.
- Krmpotić Ivan*: Pasoglavci. Str. 157—158.
- Bogdan-Bijelić pl. Pavlina*: Krađa djevojaka u Konavlima. Str. 158—160.

Knjiga XI., Svezak 2

Drugi dio.

- Ardalić Vladimir*: Obitelj u Bukovici (Dalmacija).
 Crte iz narodnoga privatnog prava. Šira obitelj (zadruga).
 A. S obzirom na osobe, 161. — B. S obzirom na stvari, 174. — Obitelj uža. A. S obzirom na osobe, 176. — B. S obzirom na stvari, 192. — Dioba zadruge, 195. — Nasljedstvo, 198. Str. 161—200.
- Božićević Juraj*: Narodni život u Šušnjevu selu i Čakovcu. (Svršetak.) Život prema zanimanju i imutku, 201. — Bolesnici, 212. — Zločinci i drugi rđavi ljudi, 212. — Vjerski život, 215. — Škola, 217. Str. 201—217.
- Žulić Mijo*: Narodna medicina u Varešu (Bosna).
 A. Bolesti i njihovi lijekovi. O materama i nejakoj djeci, 219. — Dječje bolesti i lijekovi, 226. — Ostale bolesti i lijekovi, 229. — B. Što se uzima za lijek. Od bića, 261. — Od životinja, 272. — Od ostalih stvari, 275. Str. 218—276.
- Lesar Juraj*: Narodne pripovijetke iz Podgajaca. Str. 277—292.

Zovko Ivan: Što narod u Herceg-Bosni priča o Jevrejima. Str. 293—297.

Mañi prinosi.

Špiřak Mijo: Źetva. Običaji i pjesme u Pavlovcu. Str. 298—300.

Mrakovćić Vladimir: Mlada misa. Običaji u Puntu na otoku Krku. Str. 300—301.

Biřan Mijo: Kako su postala imena Lika i Gospić. Str. 301—302.

Kriřnik Kařpar: Jeř. Narodna pripovijetka iz Motnika u Krańskoj. Str. 302—304.

Bogdan-Bijelić pl. Pavlina: Kozarski ili tajni jezik u Konavlima. Str. 304.

Treći dio.

Boranić Dragutin dr.: Pregled časopisâ. (Сборникъ за народни умотворения, наука и книжнина. XX., 305. — Живая старина. XIII, 307. — Wisła. XVIII, 312. — Národopisný Sborník českoslovanský. IX., 318.) Str. 305—320.

3. Diplomatički zbornik (Codex diplomaticus) kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije.

Sabrao i uredio *T. Smičiklas*.

Svezak IV. Listine XIII. vijeka. (1236—1255.) Str. I—VI. 1—647.

4. Naert života i djelâ biskupa J. J. Strossmayera i izabrani njegovi spisi:

Govori, rasprave i okružnice.

Napisao i sabrao *Iade Smičiklas*.

Strana I—VIII. 1—443.

5. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

Svezak 20. za godinu 1905. U njemu se nalaze ovi nekrolozi:

1. Dr. *Milivoj Šrepel*. Napisao dr. A. Musić. Str. 68—116.
2. *Ivan K. Tkalčić*. Napisao dr. D. Gruber. Str. 117—158.
3. *Martin Hattala*. Napisao dr. A. Musić. Str. 158—160.

4. *Václav V. Tomek*. Napisao T. S. Str. 160—161.
 5. Dr. *Grgur Kiek*. Napisao dr. A. Musić. Str. 162—164.
 6. Dr. *Emil Weyr* i dr. *Eduard Weyr*. Napisao dr. V. Varićak. Str. 164—169.
 7. Dr. *Simon Šubic*. Napisao dr. A. Mohorovičić. Str. 169—172.
-

XI.

PRETPLATNICI

Akademijskih publikacija za god. 1906.

Arnold Franjo, kr. javni bilježnik u Zagrebu.

Bakarčić Velimir, posebnik na Rijeci.

Biblioteka c. kr. sveučilišna u Beču.

Biblioteka kr. sveučilišna u Budimpešti.

Biblioteka narodna u Biogradu.

Biblioteka državna na Cetinju u Crnojgori.

Biblioteka narodna srpska u Kotoru.

Biblioteka c. kr. sveučilišna u Lavovu.

Biblioteka c. kr. sveučilišna u Pragu.

Biblioteka kr. sveučilišna u Zagrebu.

Bogoslovija srpsko-pravoslavna u Prizrenu.

Breyer Mirko, knjižar u Zagrebu.

Bučar Franjo dr., gimn. profesor u Zagrebu.

Cepelić Milko, župnik i dekan u Đakovu.

Časnički zbor kr. hrv.-ugar. 26. domobr. pukovnije u Karlovcu.

Čitaonica slavjanska u Dobroti kod Kotora.

Čitaonica hrvatska u Jelsi na Hvaru.

Čitaonica narodna u Požegi.

Čitaonica hrvatska u Vinkovcima.

Čitaonica hrvatska u Zadru.

Čitaonica u Županju.

Duboković vitez Nikola, načelnik u Jelsi na Hvaru.

Ekonomat zemaljski u Sarajevu.

Eskomptna banka hrvatska u Zagrebu.

Gjenero Ivan, učitelj u Slanome kod Gruža u Dalmaciji.

- Horvat Ferdo, zamjenik financijskog ravnatelja u Zagrebu.
 „Javor“ dačko hrvatsko literarno društvo u Osijeku.
 Jozić Mijo, opć. bilježnik i upravitelj u Gorjanu.
 Kindlein Karlo, prebendar u Zagrebu.
 Klub hrvatski u Sarajevu
 Knjižnica dominikanska u Dubrovniku.
 Knjižnica opć. pučke škole u Gorjanu.
 Knjižnica kaptolska u Hvaru.
 Knjižnica opć. puč. škole u Ivanovcima.
 Knjižnica kot. učiteljska u Kopru.
 Knjižnica učiteljska kotarska u Puntu na Krku.
 Knjižnica pravoslav. konsistorije u Sarajevu.
 Knjižnica opć. puč. škole u Tomašancima.
 Knjižnica sabora kraljevina Hrvat., Slav. i Dalmacije u Zagrebu.
 Knjižnica metropolitanska u Zagrebu.
 Kolander Aurel, duh. pomoćnik u Gracu kod Vrbovea.
 Komercijalna banka hrvatska u Zagrebu.
 Komora trgovačko-obrtnička u Senju.
 Komora trgovačko-obrtnička u Zagrebu.
 Korenić Stjepan, prebendar u Zagrebu.
 Laudenbach Josip dr., posebnik u Vukovaru.
 Leber Pavao, kanonik u Zagrebu.
 Liepopili Ante dr., kanonik u Dubrovniku.
 Marcelić Josip dr., biskup u Dubrovniku.
 Marjanović Luka dr., um. predstojnik odjela za pravosuđe u Zagrebu.
 Mašek vitez Dragutin dr., prim. liječnik u Zagrebu.
 Maurović Milivoj dr., kr. sveučilišni profesor u Zagrebu.
 Mazzura Šime dr., odvjetnik u Zagrebu.
 Mažuranić Vladimir, potpredsjednik banskog stola u Zagrebu.
 Merchich Mato, župnik u Hrvatskoj Kimli (Horváth Kimle) u Ugarskoj.
 Mikačić Dujam, opć. blagajnik u Spljetu.
 Miletić pl. Stj. dr., posjednik u Zagrebu.
 Nakić Filip, biskup u Spljetu.
 Nautička kr. škola u Bakru.
 Nautička c. kr. škola u Kotoru.
 Neumann Drag. dr., odvjetnik u Osijeku.
 Nikolić Vladimir dr., odjelni predstojnik u Zagrebu.
 Novaković Josip, profesor nadb. liceja u Zagrebu.
 Općina dubrovačka.
 Općina Selce na Braču.

Pilar Martin, arhitekt u Zagrebu.
Pliverić Josip dr., kr. sveučilišni profesor u Zagrebu.
Počina Roko, bolnički dušobrižnik u Arbanasima kod Zadra.
Poglavarstvo grada Karlovca.
Poglavarstvo grada Petrovaradina.
Poglavarstvo glavnoga grada Zagreba.
Poglavarstvo grada Zemuna.
Poljak Ljudevit, odvjetnik u Bošnjacima.
Posilović Juraj dr., nadbiskup u Zagrebu.
Pravničko društvo u Zagrebu.
Predsjedništvo c. kr. namj. vijeća u Zadru.
Predsjedništvo c. kr. višega priziv. sudišta u Zadru.
Preradović pl. Dušan, umir. c. i kr. fregatni kapetan u Pulju.
Ratković Ivan dr., odvjetnik na Rijeci.
Ravnateljstvo c. kr. muš. učiteljišta u Arbanasima kod Zadra.
Ravnateljstvo velike realke u Banjoj Luci.
Ravnateljstvo kr. realne gimnazije u Bjelovaru.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Dubrovniku.
Ravnateljstvo c. kr. ženske preparandije u Dubrovniku.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Gospiću.
Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Karlovcu.
Ravnateljstvo c. kr. učiteljske škole u Koprui.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Kotoru.
Ravnateljstvo c. kr. nautičke škole u Kotoru.
Ravnateljstvo kr. gospodarskog učilišta u Križevcima.
Ravnateljstvo kr. realne gimnazije u Mitrovici.
Ravnateljstvo srpske pravoslavne velike gimnazije u Novom Sadu.
Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. realne gimnazije u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. više trgovačke škole u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. muške učiteljske škole u Osijeku.
Ravnateljstvo kr. male realne gimnazije u Petrinji.
Ravnateljstvo kr. učiteljske škole u Petrinji.
Ravnateljstvo kr. vel. gimnazije u Požegi.
Ravnateljstvo velike gimnazije u Sarajevu.
Ravnateljstvo male realke u Sarajevu.
Ravnateljstvo kr. realne gimnazije u Senju.
Ravnateljstvo privatne gimnazije franjevačke u Sinju u Dalmaciji.
Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije u Spljetu.
Ravnateljstvo c. kr. velike realke u Spljetu.
Ravnateljstvo srpske velike gimnazije u Srijem. Karlovcima.

- Ravnateljstvo kr. velike gimnazije na Sušaku.
 Ravnateljstvo nadb. dječaćkog sjemeništa u Travniku.
 Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Varaždinu.
 Ravnateljstvo kr. velike gimnazije u Vinkovcima.
 Ravnateljstvo franjevačke gimnazije u Visokom u Bosni.
 Ravnateljstvo kr. male realne gimnazije u Vukovaru.
 Ravnateljstvo c. kr. vel. gymn. s hrvatskim nastavnim jezikom u Zadru.
 Ravnateljstvo c. kr. velike gimnazije (ginnas. superiore) u Zadru.
 Ravnateljstvo kr. velike gornjogradske gimnazije u Zagrebu.
 Ravnateljstvo kr. velike donjogradske gimnazije u Zagrebu.
 Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Zagrebu.
 Ravnateljstvo ženskoga liceja u Zagrebu.
 Ravnateljstvo kr. muške učiteljske škole u Zagrebu.
 Ravnateljstvo ženske učiteljske škole milosrdnih sestara u Zagrebu.
 Ravnateljstvo pomoć. ureda kr. zem. vlade odjela za bogoštovlje i nastavu u Zagrebu.
 Ravnateljstvo kr. velike realne gimnazije u Zemunu.
 Reiner Vatroslav dr., odvjetnik u Karlovcu.
 Rožić Vatroslav, profesor kr. m. učit. škole u Zagrebu.
 Rubetić Cvjetko, kanonik i narodni zastupnik u Zagrebu.
 Samostan franjevački u Fojnici u Bosni.
 Samostan Franjevacu male braće u Košljunu na Krku.
 Samostan Franjevacu trećoredaca u Krku.
 Samostan Franjevacu u Romi. (Ščit. Bosna.)
 Samostan Franjevacu u Visovcu u Dalmaciji.
 Samostan Franjevacu u Zaostrugu u Dalmaciji.
 Seminar srpski (u universitetu) u Biogradu.
 Sjemenište biskupsko u Kotoru.
 Sjemenište katoličko bogoslovno u Sarajevu.
 Sjemenište centralno bogoslovno u Zadru.
 Stambuk Ivan dr., liječnik u Jelsi na Hvaru.
 Stanković Vojslav, posebnik u Vinici.
 Sudište c. kr. više zemaljsko prizivno u Zadru.
 Suk Feliks dr., kanonik u Zagrebu.
 Šintiće Josip, c. i kr. general u miru u Zagrebu.
 Štedionica dionička u Križevcima.
 Tomašić Nikola dr., bivši hrvatski ministar u Zagrebu.
 Univerzitet u Sofiji.
 Vitezić Dinko dr., odvjetnik u Krku.
 Vraniczany barun Dragan, vlastelin u Zagrebu.

Vraniczany-Buratti barunica Klotilda, vlastelinka u Zagrebu.

Vraniczany barun Ljudevit, vlastelin u Zagrebu.

Zahar Ivan dr., odvjetnik u Zagrebu.

Zbor duhovne mladeži u Đakovu.

Zbor duhovne mladeži u Zagrebu.

Žic Franjo, župnik u Puntu na Krku.

Svih pretplatnika 151.

Sadržaj.

	Strana
Pokrovitelj	3
I. Uprava, odbori i članovi	5—16
II. Razredne i odborske sjednice	17—38
III. Skupne sjednice	39—50
IV. Glavna skupština	51—53
V. Svečana sjednica:	
1. Svečana besjeda predsjednika T. Smičiklase	54—62
2. Izvješće tajnika dra. Fr. Vrbanića o gospodar- darskim prilikama Akademije u g. 1906. . .	63—71
3. Izvješće tajnika dra. A. Musića o književnom radu Akademije u g. 1906.	71—82
4. Izvadak iz rasprave pr. čl. dra. V. Varićaka: Prvi osnivači neeuklidske geometrije . . .	82—85
VI. Zaglavni računi za g. 1906.:	
1. Izvješće tajnika dra. Fr. Vrbanića o prihodi- ma i rashodima za g. 1906.	86—92
2. Prijegled prihoda i rashoda Jugoslavenske akademije za g. 1906.	93—96
VII. Naučna izvješća:	
1. Izvješće dra. M. Maurovića o njegovu radu u Zadru, da se skupi materijal za izdavanje dalmatinskih statuta	97—113
2. Izvješće dra. K. Horvata o njegovu radu u rimskim arhivima, a napose u vatikanskom	113—119
VIII. Nekrolozi:	
1. U spomen Matije Bana Dubrovčanina. Na- pisala Kamila Lucerna	120—168
2. Ilarion Ruvarac. Napisao T. S.	168—173
3. Marin Drinov. Napisao T. S.	174—176
IX. Knjižnica Jugoslavenske akademije (što je pri- mila g. 1906.)	177—204
X. Izdanja Jugoslavenske akademije u g. 1906. .	205—209
XI. Pretplatnici Akademijskih publikacija za g. 1906.	210—214

